

ОДБРАНА

Интервју

Бранислав Милинковић
специјални изасланик при Натоу

МАТИЦОМ ИСТОРИЈСКИХ ТОКОВА

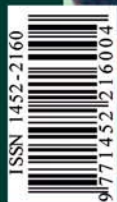
Тема

Реформа система обуке

У КОРАК СА СВЕТОМ

Јединице

СПЕЦИЈАЛНА БРИГАДА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ОДБРАНА

ЦЕНОВНИК ОГЛАСНОГ ПРОСТОРА

Магазин "Одбрана"
11000 Београд, Браће Југовића 19
Тел.: 3241-026, Факс : 3241-363
E-mail: odbrana@beotel.yu
Жиро-рачун : 840-49849-58

ОГЛАСНИ ПРОСТОР	ФОРМАТ	ЦЕНА
1/1 четврта корична страна	22 x 30 цм	30.000,00
1/1 друга и трећа корична страна	22 x 30 цм	28.000,00
1/1 трећа страна (унутрашња)	19,8 x 26 цм	26.000,00
1/1 остале унутрашње стране	19,8 x 26 цм	21.000,00
1/2 унутрашње стране	19,8 x 13 цм или 9,5 x 26 цм	12.000,00
1/4 унутрашње стране	9,5 x 13 цм	7.000,00
1 цм/стубац унутрашње стране	1 x 6,3 цм	300,00
1 цм/2 ступца унутрашње стране	1 x 13 цм	600,00
1 цм/3 ступца унутрашње стране	1 x 19,8 цм	900,00
пословни мали оглас (до 20 речи)		300,00
мали оглас за замену стана (до 20 речи)		150,00

На сваки оглас плаћа се порез на додату вредност (ПДВ) 18 %.
Плаћање се врши унапред, најкасније 5 дана пре изласка броја.

■ За више објављених огласа одобрава се попуст 5-15 %, што се регулише закључницом или уговором, и то :

- за 3-5 огласа – 5 %
- за 6-8 огласа – 10 %
- за 9 и више огласа – 15 %
- цене огласа репортажног типа увећавају се за 50 %

■ Огласи који нису у складу са уређивачком политиком магазина неће бити објављени.

■ Материјал за објављивање мора бити достављен најмање 7 дана пре изласка броја. Уколико наручилац сам припрема решење рекламне поруке, она мора бити у формату JPEG или TIF. Решење се доставља на дискети или CD-у, а може се послати и на E-mail адресу odbrana@beotel.yu.

"Одбрана"
Маркетинг

Они се буде са Србијом

Јована и Срђан

ЈУТАРЊИ ПРОГРАМ

ПРВИ ПРОГРАМ РТС, СВАКОГ ДАНА У 06.05

ВАШЕ ПРАВО ДА ЗНАТЕ СВЕ

www.rts.co.yu

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

"Одбрана" наставља традицију "Ратника",
чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Новински центар "ОДБРАНА"
Београд, Браће Југовића 19

Директор и главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног уредника

Раденко Мутавић

Уредници

Душан Мариновић (деск)
Драгана Марковић (специјални прилози)

РЕДАКЦИЈА:

Александар Антић, поручник, Душан Глишић (интернет),
Снежана Ђокић (свет), Бранко Копуновић (друштво),
др Зоран Миладиновић, потпуковник (дописник из Ниша),
Александар Петровић, потпоручник,
Владимир Почуч, капетан I класе (одбрана),
Сања Савић, Мира Шведић (техника)

Стални сарадници

Бошко Антић, Станислав Арсић, Себастиан Балаш,
Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, др Славиша Влчић,
Милосав Ђорђевић, Александар Лијаковић,
др Милан Мијалковски, Предраг Миљевић,
Миљан Милкић, Крсман Милошевић,
др Милан Милошевић, др Александар Мутавић,
Благоје Ничић, Никола Остојић, Никола Оташ,
Будимир М. Попадић, Влада Ристић,
др Драган Симеуновић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Бранко Сиљевски (технички уредник), Весна Јовановић

Фотографија

Горан Станковић (уредник)
Звонко Перге, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактори

Мира Попадић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор и главни и одговорни уредник
3241-104; 3241-258; 23-809
Заменик главног уредника 3241- 257; 23-808
Секретар редакције 3241-363; 23-078
Редакција 2682-937; 23-810; 3201-576; 23-576
Прелом 3240-019; 23-583
Дописништво Ниш 018 /509-481; 21-481
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@beotel.yu
redakcija@odbrana.mod.gov.yu

Internet

www.odbrana.mod.gov.yu

Жиро-рачун

840-49849-58 за НЦ "Одбрана"

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа "ПОЛИТИКА" АД, Београд, Македонска 29

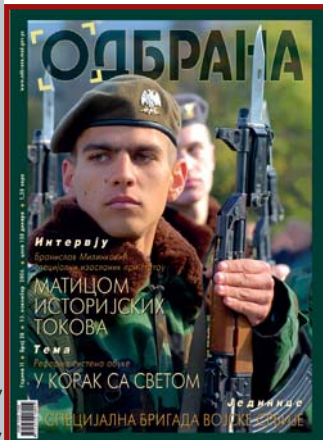
ЦИП – Каталогизација у публикацији

Народне библиотеке Србије

ОДБРАНА

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

Снимко Даримир БАНДА

САДРЖАЈ

ИНТЕРВЈУ

Др Бранислав Милинковић, специјални изасланик при НАТОу
МАТИЦОМ ИСТОРИЈСКИХ ТОКОВА 8

Per aspera

МАРАТОН БЕЗ РАЗЛОГА 11

Конференција за новинаре министра одбране

УБРЗАН РАД НА РЕФОРМАМА 12

После несреће у парафинском војном складишту

ИСКЉУЧЕНА САБОТАЖА 14

ТЕМА

Реформа система обуке Војске Србије

У КОРАК СА СВЕТОМ 16

ОДБРАНА

Специјална бригада Војске Србије

**СОКО И ПАДОБРАН
НА ИСТОМ ШТИТУ** 22

250. ракетна бригада ПВО

МОДЕРНИЗОВАН СИСТЕМ НЕВА 28

У посети обреновачкој 305. инжињеријској бригади

НЕИЗВЕСНОСТ КОЈА БРИНЕ 30

Војнотехнички институт у процесу реформе система одбране

НЕЋЕМО СЕ ПРЕДАТИ 34

Међународна конференција о реформи сектора безбедности у Србији

ДУГО ПУТОВАЊЕ КА ЕВРОПИ 39

Војна установа "Врњачка Бања"

СВЕТЛОСТ НА КРАЈУ ТУНЕЛА 40

"Одбрана" је члан
Европског удружења војних новинара

ДРУШТВО

Насиље међу младима

МАСКА ИСПОД ЛИЦА

42

Пуковник Милан Мојсиловић

КУТИЈЕ ЗА ЖИВОТ

48

СВЕТ

Оружане снаге Хрватске

УЛАЗНИЦА ЗА НАТО

52

Америчка ратна искуства из Авганистана

ОПЕРАЦИЈА ИСТРАЈНА СЛОБОДА

56

ТЕХНИКА

Савремена тенковска муниција

ДАХ ХЛАДНОГ РАТА

62

По угледу на Operation Flashpoint

СПАСИТИ СЕБЕ

66

КУЛТУРА

Дан Централног дома Војске Србије

У СРЦУ СТАРОГ ГРАДА

68

ФЕЉТОН

Самоубилачки тероризам (3)

КРВАВИ НАПАДИ У ИРАКУ

72

Уз јубилеј пробоја Солунског фронта

ТАКО ЈЕ ПИСАЛА ФРАНЦУСКА ШТАМПА

77

СПОРТ

Са 40. светског војног првенства у маратону

ЈУБИЛАРНА ТРКА

78

УСЛОВ

Тек на самиту НАТО у Риги, 28. и 29. новембра, добићемо одговор на питање да ли ће Србија бити позвана да се прикључи Програму Партнерство за мир. У домаћој јавности поново су, можда и неречно, подгрејана очекивања да ће се онда и наша земља наћи на списку чланица те евроатлантске безбедносне интеграције. Истина, велики број предуслова је испуњен усвајањем низа важних закона, потписивањем споразума са САД и развијеном сарадњом са Северноатлантским савезом, али услов свих услова, пуна сарадња са Хашким судом, што у првом реду значи хапшење и изручења генерала Ратка Младића, није испуњен и представља главну сметњу за приступање Србије Партнерству за мир.

Главна тема самита у Риги биће Авганистан и политичка и војна трансформација НАТО, а чланице Алијансе ће, како сада ствари стоје, политику према нашој земљи разматрати у регионалном контексту равномерног приближавања евроатлантским интеграцијама Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине, једине три државе западног Балкана које нису чланице Партнерства за мир.

Сви услови за трансфер из италијанског затвора мајора Емира Шишића, некадашњег pilota ЈНА, стекли су се и он је 2. новембра стигао авионом из Рима у Београд. Одмах са аеродрома пребачен је у сремскомитровачки затвор, где ће наставити да издржава петнаестогодишњу затворску казну. То је, наравно, највише обрадовало његову породицу, која ће убудуће моћи чешће да га обилази.

Услов за укључивање Војнотехничког института у развојне пројекте за домаће и страно не само војно него и цивилно тржиште јесте решавање статуса те установе од посебног значаја за систем одбране земље. Грешке које су учињене прошле године радикалним смањивањем бројног стања и отпуштањем искусних стручњака и тренутно недефинисан статус у процесу реорганизације Института довеле су ту установу у веома тежак положај. Наду у боље сутра нису изгубили. Уверени су да ће они који доносе одлуке о њиховој будућности имати у виду да ВТИ није само богатство и капитал Војске већ и српско национално благо које треба сачувати. Могућност да то докажу искористиће на најбољи начин, као што су то чинили и протеклих готово шест деценија.

Својеврстан услов за хватање корака са светом јесте и стварање ефикаснијег и функционалнијег система обуке припадника Војске Србије, који ће бити прилагођен постојећим и будућим изазовима, ризицима и претњама безбедности, мисијама и задацима Војске и одбране земље у целини. У теми броја најодговорнији људи из Управе за обуку Генералштаба говоре како ће се тај систем ускладити са стандардима који се примењују у савременим армијама ради што бржег укључивање у евроатлантске интеграције.

Са великим ентузијазмом припадници 250. бригаде ПВО, браниоци неба над Србијом, труде се да колико-толико одрже корак у модернизацији времешних ракетних система *Нева*. Прелазак на термовизијско-ласерски режим рада омогућиће им да много лакше и безбедније него до сада открију, прате и гађају циљеве у ваздушном простору у свим метеоролошким условима. Спремни су, наравно, и за увођење модернијих система ПВО средњег домета, како је то планирано у *Стратегијском прегледу одбране*. Предуслов за то јесте одлука надлежних државних органа да се за њихову набавку одвоје додатна финансијска средства за финансирање система одбране. Чују се и гласови да је то непотребна инвестиција, али не тако давна искуства опомињу на опрез. ■

Јуриј Милошевић

На седници Скупштине Србије

ПРОГЛАШЕН УСТАВ

Устав Србије проглашен је 8. новембра на свечаној седници у Дому Народне скупштине, бившем савезном парламенту

Проглашењу Устава присуствовало је 240 посланика, председник Србије Борис Тадић, премијер Војислав Коштуница са скоро целом Владом, патријарх српски Павле и представници верских заједница, представници дипломатског кора, војске, суда, универзитета, САНУ...

Председник Скупштине Србије, Предраг Марковић подсетио је да је парламент на првој посебној седници 30. септембра усвојио Устав и да су га потврдили грађани на референдуму 28. и 29. октобра са 3.521.724 гласа, што је више од 50 одсто од

укупног броја бирача. Тиме су се, констатовао је Марковић, стекли услови да Скупштина прогласи нови Устав. Проглашење Устава поздрављено је аплаузом, а хор је отпевао химну "Боже правде".

Председник Србије Борис Тадић оценио је после седнице да је "проглашење Устава за Србију посебно важно због тога што на тај начин трасирамо један нови политички пут. То је пут, по мом дубоком уверењу, према Европској унији".

Војислав Коштуница, председник Владе Србије рекао је да је то "не само свечан, него и историјски чин. Србија после 103 године добија Устав као самостална држава. Добија добар, демократски устав". Премијер Коштуница је истакао да Устав припада ономе од кога се заиста не може отети – народу и изразио уверење да ће Србији донети стабилност не само у овом тренутку него и у будућности.

У време проглашења Устава на платоу испред Дома Народне скупштине окупило се неколико стотина грађана који су поздравили тај чин.

Скупштина Србије је 10. новембра двотрећинском већином, са 210 гласова за и 22 против, усвојила и Уставни закон, који одржавање парламентарних избора предвиђа за 60 до 120 дана од усвајања Уставног закона, а председничких, покрајинских и локалних до краја 2007. године. ■

Р. М.

СНАБДЕВАЊЕ И У

Министар одбране Србије Зоран Станковић и заменик команданта Европске команде оружаних снага САД генерал Вилијем Ворд потписали су 8. новембра трећи споразум у 2006. години у области одбране између две земље

После Споразума о спречавању ширења оружја за масовно уништење и Споразума о статусу снага, сада је потписан Споразум о снабдевању и узajамним услугама (Acquisition and Cross-servicing Agreement – ACSA), којим се регулише размена производа и услуга између оружаних снага и јача сарадња у области војних вежби, мировних и хуманитарних мисија.

Тим поводом министар Станковић и генерал Ворд дали су изјаве новинарима у којима су се сложили да потписивање још једног споразума представља значајан корак у унапређењу дипломатских односа Србије и САД.

"Реформа система одбране и његова евроатлантска безбедносна интеграција повезани су процеси који имају исти циљ, професионалну и модернизовану војску интегрисану у НАТО, која представља гарант стабилности у региону и знатно доприноси изградњи мира у свету. У том процесу добра сарадња са САД за нас представља једно од приоритетних питања", рекао је српски министар одбране, додавши да је ових дана у нашој земљи веома

ПРИМЕР

Грчка ће подржати пријем Србије у Програм Партнерство за мир на самиту НАТОа крајем месеца, изјавио после састанка министар одбране др Зоран Станковић

Министар одбране Србије др Зоран Станковић и његов грчки колега Евангелос Меимаракис потписали су 9. новембра у Дому Гарде у Београду споразум о сарадњи у области одбране.

Споразум се односи на унапређење научнотехнолошке и војноекономске сарадње, на школовање кадра, заједничку обуку специјалних снага, сарадњу у области везе и информатике, креирање и обуку подофицирског кадра и размену експертских група.

ЗАЈАМНЕ УСЛУГЕ

Снимио З. ПЕРГЕ

актуелно питање да ли ће Србија на самиту НАТОа у Риги добити позив да постане чланица Партнерства за мир.

Тим поводом амбасадор САД у нашој земљи Мајкл Полт рекао је да његова земља и све чланице НАТОа желе да се Србија придружи Програму и да смо, осим неких преломних одлука и акција у политичком смислу које треба предузети, спремни за то чланство.

“Уверен сам да ће у тешком политичком периоду који је пред нама, а који не укључује само испуњавање обавеза према Трибуналу у Хагу већ и коначну одлуку о Косову, сарадња Србије са САД по тим важним питањима одредити колико брзо можемо напредовати у нашим безбедносним односима”, закључио је амбасадор Полт.

Током боравка у Београду, генерал Вилијем Ворд разговарао је и са заступником начелника Генералштаба Војске Србије генерал-мајором Здравком Поношем и посетио Специјалну бригаду Војске Србије у Панчеву. ■

С. САВИЋ

Ускоро конкурс за станове из Националног инвестиционог плана

КВАДРАТИ
ЗА ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ

Ускоро ће професионални припадници Војске Србије и Министарства одбране моћи да конкуришу за доделу станова из Националног инвестиционог плана, рекао је државни секретар за одбрану Звонко Обрадовић

На основу одлуке Владе Републике Србије, на конкурс ће најпре бити 152 стамбене јединице у петнаестак градова.

– Ово је само почетак. У наредној години ће уследити нови конкурс за станове из Плана – наглашава Обрадовић, и додаје да ће станови бити понуђени по производним ценама, које су знатно ниже од тржишних, са роком отплате до 20 година, учешћем од 20 процената и годишњом каматом од 0,5 посто.

Начелник Управе за кадрове генерал-мајор Слободан Тадић каже да ће у наредних десетак дана бити познате локације и структура станова који ће се понудити, а након тога расписати конкурс са прецизним условима. Комисија МО, која буде разматрала захтеве заинтересованих, уважаваће већ познате критеријуме за формирање ранг-листа.

– За станове ће моћи да конкуришу лица без стана, а која су у сталном радном односу у ВС или МО. Сматра се да лице нема стан уколико оно или члан његовог домаћинства нема у власништву стамбену јединицу, а не користи државни, односно друштвени стан по основу уговора о закупу – истиче генерал Тадић.

Имајући у виду висину плата професионалних припадника Војске и МО, кредитно способним ће се највероватније сматрати лица којима месечна рата отплате кредита не премашује половину плате или укупних месечних примања запосленог и његовог солидарног дужника.

Детаљније информације поводом овог конкурса биће објављене у наредном броју магазина “Одбрана” и достављене командама, јединицама и установама у местима у којима се станови буду нудили. ■

А. ПЕТРОВИЋ

ДОБРЕ САРАДЊЕ

Министар Станковић је изјавио да су односи две земље традиционално добри и пријатељски и да представљају пример добре сарадње са земљом која је члан НАТОа и Европске уније. Посебно се захвалио Грчкој на подршци у настојању да на предстојећем самиту у Риги будемо позвани у Партнерство за мир.

Грчки министар националне одбране Меимаракис оценио је досадашњу билатералну сарадњу као веома успешну и истакао да ће она потписаним споразумом бити унапређена. Меимаракис је казао да ће се пријемом Србије у Партнерство за мир обезбедити стабилност и мир у региону.

Током дводневне посете Србији министар Меимаракис разговарао је и са председником Србије Борисом Тадићем о европским и евроатлантским интеграцијама Србије и регионалној безбедности. ■

ДР БРАНИСЛАВ МИЛИНКОВИЋ,
СПЕЦИЈАЛНИ ИЗАСЛАНИК
ПРИ НАТОУ

МАТИЦОМ ИСТОРИЈСКИХ ТОКОВА

Прихватање нових вредности питање је неке врсте опстанка у савременим условима глобализације. Овде нипошто није реч о одбацивању аутентичних националних вредности, о чијем очувању, наравно, ваља водити рачуна. Реч је о настојању да друштво не остане на зачељу историјских процеса.

М еђу најпозванијим да протумачи актуелна догађања пред самит Северноатлантског пакта у Риги крајем новембра јесте наш амбасадор у НАТОу др Бранислав Милинковић. Блиски увид у догађања у седишту Алијансе у Бриселу омогућава реалнију слику о највећој војној сили на свету и њеним плановима и перспективама.

Пре дужности специјалног изасланика министра спољних послова Србије при НАТОу, како званично гласи његова садашња функција, Милинковић је до 2004. године био наш амбасадор при ОЕБСУ и УН у Бечу. Иначе, професионалну каријеру је започео као новинар часописа "Међународна политика", а касније је радио као истраживач у Институту за међународну политику и привреду, где се највише бавио питањима европске безбедности. У том периоду стекао је докторат из међународног права. У Министарству спољних послова је од краја 2000. године.

Основни задатак специјалног изасланика јесте да олакшава комуникацију Србије и НАТОа и да заступа интересе наше земље у седишту Алијансе. Када се зна у каквим су односима Србија и НАТО били крајем деведесетих година, јасно је да је то веома осетљив, али и изузетно изазован задатак.

Господине Милинковићу, какве поруке можемо очекивати са самита у Риги, а какви сигнали се најављују за евентуално проширење НАТОа?

– Унутар НАТОа постигнута је сагласност да самит у Риги неће бити самит на којем ће бити упућен позив за пуноправно чланство земљама које су званични кандидати – Албанији, Македонији и Хрватској. Међутим, НАТО ће их сигурно охрабрити да наставе спровођење тзв. Акционог плана за чланство. Преовладава утисак да је Хрватска најнапреднија. Грузија би требало да добије позив за тзв.

"појачани дијалог", што је корак у правцу Акционог плана за чланство. Грузија снажно истиче своју амбицију за пуноправно чланство, али унутар НАТОа има више земаља које не би желеле да охрабривањем Грузије погоршају односе са Москвом.

У односу на три државе западног Балкана које желе улазак у Партнерство за мир (Србија, Црна Гора, БиХ), НАТО покушава да успостави заједнички "регионални приступ". Међутим, под утиском позитивних оцена о сарадњи Црне Горе са Хашким трибуналом одређени број земаља чланица спреман је да већ у Риги само Црну Гору прими у Партнерство.

Међутим, мој је утисак да због безбедности на западном Балкану, у НАТОу преовлађује мишљење да би најбоље било да се тај регион истом динамиком приближи евроатлантским интеграцијама.

Како оцењујете наш досадашњи пут према Европи. Колико смо урадили, колико смо близу Партнерству као првој степенници?

– Специфичност нашег пута према Европи огледа се у томе што смо на њега кренули знатно касније него друге земље централне, источне и југоисточне Европе и што смо суочени са додатним тешкоћама које немају остале земље у транзицији. Ми смо се за Европу определили тек после демократских промена 2000. године, када су сви остали већ учинили крупне кораке у правцу европских и евроатлантских интеграција. Истовремено смо се суочавали и још увек се суочавамо са изузетно тешким наслеђем ратова и изолације, као и сложеним питањима државног устројства (питање статуса Косова и Метохије), а све то неминовно успорава процес интеграција.

Верујем да смо, ипак, у последњих неколико година учинили видљиве помаке. Потпуно смо интегрисани у ОЕБС, који нам мо-

же много помоћи на европском путу. Од 2003. године смо у Савету Европе, што значи да је наш судски систем у области заштите људских права под снажном контролом Европског суда за људска права. Започети су и преговори о стабилизацији и асоцијацији са ЕУ. Развија се врло садржајна сарадња са Северноатлантским савезом у виду посебних пројеката, програма и Групе за реформу система одбране. Основна препрека за даљи напредак остаје пуна сарадња са Хашким трибуналом.

Са становишта онога што се припрема за Ригу, које су преокупације НАТОа у овом тренутку. Шта се може очекивати у даљој трансформацији, ширењу према Азији, деловању према главним претњама миру и безбедности, јачању политичке улоге... Шта се у НАТОу мења у односу на главна кризна жаришта у свету?

– Основна тема самита у Риги јесте политичка и војна трансформација НАТОа како би био спреман да одговори савременим безбедносним изазовима. Суштина војне трансформације своди се на прилагођавање војних ефектива новом типу ратовања. Све земље чланице су у процесу преображаја класичних оружаних снага типа територијалне одбране, конципираних у време хладног рата, у модерне оружане снаге које би се брзо и успешно могле распоредити на удаљене гео-

У односу на три државе западног Балкана које желе улазак у Партнерство за мир (Србија, Црна Гора, БиХ) НАТО покушава да успостави заједнички "регионални приступ". Због безбедносних разлога најбоље би било да се тај регион истом динамиком приближи евроатлантским интеграцијама.

Веома је занимљива иницијатива САД и Велике Британије да би требало јачати институционалне везе са земљама изван евроатлантског простора, које имају развијен демократски систем и које знатно доприносе мировним операцијама слањем својих трупа, као што су Јапан, Аустралија, Нови Зеланд или Јужна Кореја.

графске дестинације у којима владају потпуно другачији услови. Све то отвара многа практична питања транспорта, обуке, ланца командовања, интероперабилности...

Основни тест ефикасности НАТОа биће процена успеха мисије ISAF у Авганистану, која је током лета проширена и укључена у праве ратне операције на југу земље. Већ сада је јасно да операција у тој земљи захтева појачану сарадњу НАТОа са другим организацијама, које би помогле у развоју тамошњег друштва после завршетка класичних војних операција.

Што се тиче политичке трансформације, НАТО иде у правцу јачања политичког дијалога, како би се, унутар Алијансе, остварила што јединственија и усаглашенија заједничка перцепција основних претњи миру и безбедности. Никома нису у интересу тако озбиљна размимоилажења трансатлантских савезника до каквих је дошло пред рат против Ирака.

Каква је улога Партнерства у будућим процесима у НАТОу и његова будућност као безбедносног оквира? Колико Партнерство као концепт безбедности сада, а све више и на глобалном нивоу, може предупредити нова блоковска сврставања, враћање на старе концепте безбедности који заоштравају конфликте и умањују укупну безбедност у свету?

– Партнерство остаје важан модел који НАТО развија са земљама заинтересованим за различите облике сарадње. Ту су, на једном месту, земље чији је циљ пуноправно чланство у НАТОу, затим земље које са Северноатлантским савезом сарађују тако што шаљу своје војнике у мировне операције, али и земље које првенствено желе да наставе консултације са Алијансом о политичко-војним аспектима безбедности.

Веома је занимљива иницијатива САД и Велике Британије да би требало јачати институционалне везе са земљама изван евроатлантског простора, које имају развијен демократски систем и које знатно доприносе мировним операцијама слањем својих трупа, као што су Јапан, Аустралија, Нови Зеланд или Јужна Кореја. Уколико се такве идеје реализују, НАТО би се постепено трансформисао у правцу некаквог глобалног безбедносног аранжмана демократских земаља савременог света.

Мање су познати механизми и инструменти безбедносног деловања Европске уније. Како то изгледа институционално? Како ЕУ делује у пракси, посебно када се говори о мировним и хуманитарним мисијама?

– У последњих неколико година ЕУ све амбициозније развија своју безбедносну и одбрамбену политику, као део своје заједничке спољне политике. Све је више тела и агенција унутар ЕУ које се баве тим питањима. Посебно се издваја Европска одбрамбена агенција која, између осталог, жели да обједини напоре земаља ЕУ у војном истраживању и војној индустрији. Све су значајније опера-

ције ЕУ на терену, посебно у нашем региону, где је, у Македонији и БиХ, преузимала безбедносне мисије које је водио НАТО.

Међутим, мировних и хуманитарних мисија ЕУ има и ван Европе – у Конгу, индонежанској покрајини Аче, на Блиском истоку. Безбедносно деловање ЕУ не развија се у тензији, већ у координацији са Алијансом. Тако је, на пример, посебним заједничким механизмом (тзв. "Берлин плус") предвиђена могућност да ЕУ користи ресурсе НАТОа у својим операцијама на терену.

Какве су амбиције за развијање те улоге, самостално према датом подручју или проблему, односно при преузимању претходних надлежности НАТОа и мисија УН?

– Основна препознатљивост ЕУ у овој области огледа се у чињеници да Унија жели да наступа не само као војна, већ и као цивилна сила која води рачуна о демократ-

ском и општем друштвеном развоју у срединама где делују њене безбедносне операције. ЕУ би желела да интегрише своју безбедносну политику са осталим аспектима своје спољне политике, у којима важну улогу имају заштита људских права, економски развој, сузбијање организованог криминала или контрола имиграције.

Истовремено, ЕУ јасно истиче своју решеност да све њене операције буду у складу са Повељом УН, као и са основним принципима међународног хуманитарног права. За нас је посебно важно да пратимо ту безбедносну димензију ЕУ, и због тога што она у том смислу делује у нашем региону, и због тога што желимо да уђемо у њено пуноправно чланство.

Колико смо убедили будуће partnere у Европи да смо заиста опредељени за интеграцију?

– Мислим да је у Бриселу препознато да је, у овом тренутку, национални консензус у Србији израженији у погледу европске, него у погледу евроатлантске интеграције. Тачније, решеност за улазак у ЕУ је јача него за улазак у НАТО. Искуства свих земаља које су пролазиле тај пут јасно указују на значај националног консензуса за ефикасно спровођење политике интеграције на унутрашњем плану.

Мени се чини да је једна од важних лекција коју можемо да научимо од земаља које су недавно интегрисане у ЕУ и НАТО да су то два комплементарна процеса, која се међусобно преплићу, подстичу и један другог допуњавају.

С обзиром на урађено, а у поређењу са другима који су тај пут прешли, колико смо заиста спремни за интеграцију и све оно што оне подразумевају?

– Имамо врло добре људске потенцијале и важан географски положај као кључна земља оног дела Балкана који још није довољно интегрисан. У претходном периоду је урађено доста на прилагођавању владиних структура потребама европских и евроатлантских интеграција. Парламент је усвојио више важних закона. Имамо снажно грађанско друштво и неколико врло компетентних невладиних организација које могу помоћи на том путу. Укратко, верујем да наш потенцијал за интеграцију расте.

Да ли су, по вашем мишљењу, предности интеграција довољно јасне онима који о томе овде одлучују, и колико јасно су предочене домаћој јавности?

– У нашој политичкој елити још није у потпуности сазрело уверење у све предности које земља може да добије од интеграција у европске и евроатлантске структуре. Део објашњења лежи и у специфичној природи наше транзиције и проблемима са којима се као држава и друштво суочавамо.

Прави је изазов како довести у везу понекад доста уопштене приче о интеграцијама са могућим конкретним бољитком за широке слојеве становништва. Коначно, и у том процесу, као и у транзицији, има и добитника и губитника, тако да се неки отпори могу објективно разумети. Познат је феномен у многим недавно примљеним чланицама ЕУ да је подршка уласку у ЕУ опадала што је улазак био извеснији, пошто су последице, како позитивне, тако и негативне, коренитим групама становништва постајале све видљивије. Међутим, у сваком од појединачних случајева, на крају је постало јасно да је друштво као целина на добитку.

Чини се да пут ка будућој политичкој и економској интеграцији са Европом води преко безбедносних интеграција? Да ли је са знање о томе довољно јасно домаћим политичким факторима који одлучују у овим припремним фазама на том путу?

У нашој политичкој елити још није у потпуности сазрело уверење у све предности које земља може да добије од интеграција у европске и евроатлантске структуре. Коначно, и у том процесу, као и у транзицији, има и добитника и губитника, тако да се неки отпори могу објективно разумети.

Мислим да би глобализацију требало доживети крајње практично, на пример, као актуелне климатске промене којима се, хтели или не, морамо прилагођавати.

– Читав регион Балкана се из бриселске перспективе често доживљава као простор преко којег до старих земаља чланица ЕУ долазе бројни проблеми везани за нове безбедносне изазове – организовани криминал, разни облици нелегалне трговине, неконтролисана имиграција, и слично. Таква перцепција, нажалост, није сасвим погрешна. Међутим, она истовремено и даје шансу земљама региона да се улазећи у разне облике интеграција на безбедносном плану покажу као озбиљни и одговорни партнери и тако приближе Европи. Ефикасност наших полицијских органа и граничних служби у суочавању са свим тим проблемима знатно повећава наш међународни углед.

Истовремено, учешће у разним мировним операцијама у садашњем тренутку развоја међународних односа доживљава се као национални допринос међународној безбедности и на тај начин потпомаже спољнополитичке напоре земље на плану интеграција. Мислим да та свест полако сазрева и у нашој средини.

Чег се заиста морамо одрећи ако хоћемо у Европу, тачније која је цена тог присаједињења?

– Мислим да би се морали постепено привикавати на одрицање од класично схваћеног концепта државног суверенитета који је дуго био суштина међународних односа. Европска интеграција је знатно променила стање ствари. Данас је потпуно нормално да су, на пример, главне судске instance за спорове до којих може доћи у европским земљама у Стразбуру, где је Европски суд за људска права, или у Луксембургу, где је Европски суд правде, а не у државама чланицама. Европска монетарна политика се одређује у Европској централној банци у Франкфурту, а не у националним банкама. Слично је са многим другим питањима стандардизације и организације друштвеног и политичког живота.

Брисел је, заиста, административна престоница Европе, која увелико одређује како ће се одвијати практичан живот у земљама чланицама. Имајући на уму да је наше друштво у последњих двадесетак година пролазило и још пролази кроз период када оваква спознаја није била у првом плану, мислим да ће нам бити потребно неко време да се на њу привикнемо. Уопштено гледајући, прихватање европских интеграција јесте и прихватање једног другачијег и модернијег система вредности који је прилагођенији савременом тренутку. Мислим да је посебно важно на време утицати на млађе генерације у правцу прихватања тих вредности.

Брисел је, заиста, административна престоница Европе, која увелико одређује како ће се одвијати практичан живот у земљама чланицама. Имајући на уму да је наше друштво у последњих двадесетак година пролазило и још пролази кроз период када оваква спознаја није била у првом плану, мислим да ће нам бити потребно неко време да се на њу привикнемо. Уопштено гледајући, прихватање европских интеграција јесте и прихватање једног другачијег и модернијег система вредности који је прилагођенији савременом тренутку. Мислим да је посебно важно на време утицати на млађе генерације у правцу прихватања тих вредности.

Да ли смо, после свих тешких година, спремни за нове вредности. Да ли их препознајемо као бољитак у нашим животима, или као нужно зло које носи глобализација?

– Чини ми се да глобализацију не би требало сагледавати као блоковску поделу из доба хладног рата, па да се онда опредељујемо за једну или другу страну. Мислим да би је, крајње практично, требало доживети као, на пример, актуелне климатске промене којима се, хтели или не, морамо прилагођавати. У том смислу би се требало одредити и према стандардима и вредностима које она подразумева.

Ви можете да одбацујете разне аспекте нових технологије из сасвим оправданих личних разлога, али у том случају морате се помирити да ћете испасти из игре у многим стварима које вас се иначе веома тичу, везаним за успешнију комуникацију, запошљавање или напредак. Отуда је и прихватање нових вредности питање неке врсте опстанка у савременим условима глобализације. Овде нипошто није реч о одбацивању аутентичних националних вредности, о чијем очувању, наравно, ваља водити рачуна, него о настојању да друштво не остане на зачељу историјских процеса. ■

Раденко МУТАВИЋИЋ

Пише
Љубодраг
СТОЈАДИНОВИЋ

МАРАТОН БЕЗ РАЗЛОГА

Србија има довољно стаза за ходање и трчање. Бар исто колико има хедониста – Србија располаже са љубитељима здравог живота. Све је више оних који су се бацили на дуго ходање. То је пешадија активног живота, људи који освајају своје километре, поштујући Епикура и Џумхура.

Ходајте, та активност ће вам продужити живот. Сваки дан по десет хиљада корака! Тако се топи сало око струка, а ако будете упорнији појавиће вам се “керамика”, то јест плочице на стомаку. Само ходајте, то ће обележити циљ који сте можда занемарили, или га више нисте ни имали.

Крећите се, било где и било с ким. Належаћете се, има кад, а о спавању да не говоримо. Идите негде, дођите пешке тамо где никада нисте били. Ако јесте, па шта онда?! Није вам први пут да нешто понављате.

Тако лекари, посебно кардиолози. Онај кога мрзи да иде по новине, тражиће од вас да кренете у марафонско ходање. Доктор који спали три пакле дневно и бездушно сасипа никотин, катран и смолу у своја, а и присутна плућа, тврдиће како је дуван штетан и гадан као ђаво. Иза сваке цигаре вреба смрт лично. Рак плућа бато, него шта!

Здравствени радник који љушти вињак као воду, смртно ће се увредити ако не поштујете његову забрану. Иако лепо базди на кацу са комином док вам мери притисак и слуша крчање у плућима.

Месо, посебно црвено забрањено је за старије од педесет година. Масно и за млађе. Чварци су неодољиви, али умеју да умлате зависника. Навалите на рибу, господо и другови, ако не сад, кад ћете! Бело месо је спас, поврће, воће, зоб, зрнца кукуруза и клице. Роштиљ, јагњетина и шприцери више јок! Какав шприцер кад нигде нема сифона са содом. Ови газирани аерати, то ти је болест сама по себи.

Све оно што сте волели, много је штетно. За оне које је опоменула срчана пумпа, и вођење љубави је опасно по живот. Може да га стрефи у најделикатнијем часу и незгодној пози, па тако обрука себе и остави масницу на родослову. А фамилији негодно еротско наслеђе.

Зато ваља ходати, а онда, кад сабереш снагу, допуштено ти је све што докони лекари забрањују. Можда је стога пешадија боговски род војске. Без ње ништа. О ратној “употреби човека”, остало је класично, неписано правило, скоро девиза из историје позиционог рата: “Тамо где није прошла пешадија, простор се има сматрати неосвојеним!”

Независно од ходања, дакле пешачког маневра, и брзине којом се може контролисати простор, класична војска је ипак прилично чудна организација. И то кад је о кретању реч. Војска често трчи без разлога. Или су они можда сакривени. Затим без разлога чека, или се то што се ради не види споља. “Војска трчи да би чекала, и чека да би трчала!” То је модернизована басна о *Ахилу* и *корњачи*, по којој атлета никада не стиже оклопљеног витеза Коју, само ако гмизавац има који метар предности.

Басна је, наравно, само стоичко филозофско поимање односа између времена и простора. Као што је код епикурејца однос са смрћу апсолутно несазнајљив: “Где сам ја – смрт не постоји. Где је смрт – не постојим ја. Смрт и ја немамо ништа заједничко.”

Кад се негде крећемо и користимо своје ходалице, наш циљ није само скидање килаже. То се може урадити обичном, упорном анорексијом, или сатирањем неколико паклица цигара на дан. А ипак, у сваком случају идемо оним путем који нас води бесконачном циљу. Шта је после – не зна нико. Тајну зна само онај коме није дато да је открије. Епикур је можда био у праву, мада нам не даје одговор шта се налази на танкој линији између постојања и ништавила.

Али, овде је ипак реч о ходољубљу. Ту сложеницу је овде увео сликар, карикатуриста и писац Зулфикар Зуко Џумхур. И то негде седамдесетих година прошлога века. Зуко је ходао свуда где је стигао и докле су га ноге носиле. И отуда (од ходања) доносио силне и сјајне приче, недоступне за оне који јуре лете, или чак трче.

Тако је тај умни ходач прешпартао Балкан, па је ишао у комшилуке, па је стигао да дошета тамо где се уопште, ретко стиже. А онда му је понестало времена а почеле су и да га боле ноге. Кад почну да ти трну ходалице, то је знак да им полако истиче рок трајања, онда негде седнеш и посматраш са весељем и сетом оне који негде журе.

Тако је Зуко седео на Баш-чаршији после свог освајачког балканског ходољубља, не успевши при том да много поправи своје ходачке способности. Зато јер је много волео живот, а он је, како већ видесмо, најштетнији по здравље.

И видео је средовечног Сарајлију, који је обукао тренирку и протрчао негде. Био је то “цогин”, на стази која је пролазила тачно поред ђевабинице чувеног фудбалера Асима Ферхатовића. Видевши тог задиханог, помало трбушастог тркача, Зуко је, повукавши дугачак дим из свог чибука, како сведоче присутни, казао тачно ово: “Инсану (човеку) је судбина тачно дала и записала кол’ко ће корачаји у животу направит’ . И сад гледај ти папана, који јури к’о мува без главе, да и’ што прије потроши!”

Београд је пун кафана и месарница. Ту се продају, пију, удишу, једу углавном штетне материје. Индустрија забаве и хране цвета, мада је скупо. Слабо платежни Срби су запосели најскупље кафане и сплавове. Снобови који дању љубе цез, цркавају ноћу од пијаног дерта под неподношљивим звуцима турбо-фолка.

Србија има довољно стаза за ходање и трчање. Бар исто колико има хедониста, Србија располаже са љубитељима здравог живота. Све је више оних који су се бацили на дуго ходање. То је пешадија активног живота, људи који освајају своје километре, поштујући Епикура и Џумхура.

Најлепши београдски парк, красни остатак искрчене Шумадије, Кошутњак, пун је оних који се боре за мало више кисеоника у свом крвотоку.

Али, ево шта је о томе говорио песник Београда, Душко Радовић: “Кошутњак је пун манијака. Једни трче за женама, други без разлога!” ■

Аутор је коментатор листа “Политика”

КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА НОВИНАРЕ
МИНИСТРА ОДБРАНЕ

УБРЗАН РАД НА РЕФОРМАМА

Поводом годишњице мандата, министар одбране др Зоран Станковић одржао је конференцију за новинаре на којој је говорио шта је од његовог доласка учињено у министарству које води, о експлозији складишта муниције код Параћина, Хагу, Риги...

Војна средства Војске и Министарства унутрашњих послова на територији Републике Србије чувају се у 56 складишта, а 10.600 тона смештено је на отвореном. Од поменутог броја складишта, њих четрнаест налази се на свега педесетак метара удаљености од стамбених објеката, зато што су куће најчешће прављене без грађевинских дозвола. Да би сва та муниција, која се чува у непосредној близини људи, била премештена потребно је око шест месеци до годину дана. Проблеми са муницијом наслеђени су од 1991. године, а основна обавеза Министарства одбране сада јесте да честим контролама и додатним мерама опреза надзире складишта док не буду измештена, рекао је министар одбране др Зоран Станковић.

Тек по завршетку реформе система одбране утврдиће се реалне количине вишкова убојних средстава, али се може очекивати да ће оне бити веће од десет хиљада тона. Како за део средстава нема интересовања на тржишту, она треба да буду делаборисана. Делаборацију и уништавање ради ТРЗ Крагујевац, а у 2005. години санирано је око 2.000 тона.

Што се тиче складишта код Параћина, у њему се налазило 4.110 тона муниције различитог калибра, а процењује се да је у експлозији уништено око 1.300 тона, односно 32 одсто. Експлозија није захватила пет магацина и око 2.810 тона средстава, а тачно стање ће се утврдити по окончању детаљног испитивања. Од укупне потенцијално угрожене површине до сада је потпуно рашчишћено око седам одсто. Пронађено је 639 средстава, уништено 167, а 472 су припремљена за уништавање. Да би неуни-

СРБИЈА И ПАРТНЕРСТВО ЗА МИР

На питање о евентуалном пријему Србије у Програм Партнерство за мир на самиту у Риги крајем месеца министар Станковић је одговорио:

“Имамо две групе земаља: у једној су оне које се залажу да наша земља буде примљена и у другој су оне које су против тога. Искрено говорећи, да је Скупштина у међувремену донела одлуку о упућивању припадника Војске Србије у мировну мисију у Авганистан, скоро сам сигуран да бисмо били примљени у тај програм. Овако, и даље се надамо да ћемо бити примљени.”

штена средства била прегледана потребно је 75 до 80 радних дана и око 2,5 милиона динара.

Како је новинарима у Централном дому Војске Србије рекао министар Станковић, на састанку одржаном дан раније поводом актуелних дешавања у Параћину, а да се тако нешто више не би поновило, Влади Републике Србије предложено је да хитно усвоји стратегијско-нормативна документа из области одбране, да се, преко Министарства за економске односе са иностранством и Министарства спољних послова, интензивира продаја вишкова, да се обезбеде додатна средства за санацију перспективних складишта према светским стандардима, прошире капацитети за уништавање у ТРЗ Крагујевац и изграде нова савремена складишта, те да се убрза доношење детаљних урбанистичких планова на локацијама где се предвиђа градња нових складишта.

■ ЈЕДНОГОДИШЊИ УЧИНАК

О томе шта је за годину дана урадило Министарство одбране, министар Станковић је укратко побројао:

“У протеклом периоду, осим што смо убрзано радили на реформи одбране, знатно смо допринели стабилизацији безбедносне ситуације у Копненој зони безбедности. Остварени су веома добри резултати на међународном плану и радимо на активнијем укључивању у међународне мисије. Вратили смо знатан део дугова из претходног периода, радимо на побољшању стандарда припадника војске, а у међувремену није била ниједна нова афера. За време поплава Војска је била главни ослонац угроженом становништву.

У раду смо имали пропусте. Током службе страдало је седам припадника Министарства, од чега су два смртна случаја у одговорности војне организације. Причињена је знатна материјална штета, најскорији и најозбиљнији случај била је експлозија складишта код Параћина која је срећом прошла без људских жртава.”

Један од приоритета у раду Министарства одбране, рекао је министар, била је консолидација затеченог стања. Формиран је нови менаџмент Министарства и Војске са тимским приступом раду који је показао добре резултате. Осим *Стратејског прегледа одбране*, у Министарству су припремљени нацрти свих неопходних докумената из његове надлежности, а Министарство је учествовало и у изради осталих докумената за које су носиоци друге институције. Наслеђени дуг од 5,7 милијарди динара за 2005. годину смањен је за 4,1 милијарду захваљујући рационалном располагању ресурсима.

Са Владом Србије израђен је *Мастер план* о продаји вишка војних непокретности, а сви приходи намењени су за потребе реформе система одбране. Ту се пре свега мисли на стамбено збрињавање припадника, модернизацију наоружања и обнову војних објеката. До сада су продата четири објекта укупне вредности око 26 милиона динара. Ребалансом буџета обезбеђена су сред-

ВРШИОЦИ ДУЖНОСТИ И ЗАСТУПНИЦИ

Након распада државне заједнице Министарство одбране живи у некој врсти ванредног стања пошто није постало део Владе Србије. То је довело до ситуације у којој се на челним дужностима у Министарству налазе вршиоци дужности или заступници.

“Не знам када је било да један начелник генералштаба буде заступник начелника генералштаба пет месеци. У таквој ситуацији нисмо могли нити можемо да спроводимо било какве кадровске промене које подразумевају одлуке о постављењу функционера на генералски положај. Очекујемо да ће убрзо бити избори после којих ће се статус Министарство одбране регулисати на адекватан начин.”

КОЛИКА ЈЕ ЧИЈА ОДГОВОРНОСТ?

На питања везана за сарадњу са Хашким трибуналом министар одбране др Зоран Станковић одговорио је да се залагао да се од тренутка када је донесен Закон о сарадњи са тим судом 11. априла 2002. до данас спроведе анализа о томе ко је и шта урадио.

“Ја могу да кажем шта је по том питању урадила Војска у време од када сам министар, али нека и други који су учествовали у свему кажу шта су они урадили. Тако на основу аргументоване расправе можемо да видимо колика је чија одговорност”, рекао је министар додавши да не може да буде сто одсто сигуран да неки од људи који су у активном саставу Војске на неки начин не помажу Младића, али и да је обавеза Војнобезбедносне агенције да открије евентуалне помагаче.

ства за повећање плата и пензија за 20 посто од септембра ове године, што је прво повећање после октобра 2005. године.

На обезбеђењу административне линије са Косовом и Метохијом и контроли Копнене зоне безбедности, на 24 базе ангажовани су професионални припадници Војске Србије и војници на одслужењу војног рока који се добровољно јаве на ту дужност. Према припадницима Војске измирена су заостала дуговања и редовно се исплаћују текуће обавезе.

У току је успостављање нове структуре Генералштаба и Војске у складу са стандардима НАТО. Стварају се нове бригаде по новим формацијама. Већ су формиране Прва бригада Копнене војске, Специјална бригада и Бригада везе. У складу са владином *Стратејом интегрисаног управљања границама*, МУП обезбеђује државне границе. Завршено је преузимање границе са Мађарском, Румунијом, Бугарском и Хрватском, а наставља се са Босном и Херцеговином и Македонијом.

Ове године изведене су заједничке обуке и вежбе са мађарском и бугарском војском, те са Кфором, а у плану је трилатерална вежба са Румунијом и Бугарском “Дунавска стража 2007”.

■ МЕЂУНАРОДНА ВОЈНА САРАДЊА

“У протеклом периоду у међународну војну сарадњу уложили смо велике напоре и на постигнуте резултате с правом можемо да будемо поносни. Обим активности у тој области у односу на претходни период знатно је повећан. Сарадња са НАТОом одвија се преко Прилагођеног програма сарадње и Групе Србија-Нато за реформу одбране. Ради имплементације Споразума о транзиту снага НАТОа, који је потписан прошле године, ускоро се у Београду очекује отварање војне канцеларије НАТОа за везу са Србијом.

Министарство одбране иницирало је потписивање билатералних војних споразума са Сједињеним Америчким Државама. Након потписивања Споразума о статусу снага покренут је Програм државног партнерства са Охајом и та сарадња је већ почела. Почетком октобра САД су одобриле Србији приступ Програму међународног војног образовања и обуке за школовање наших официра у тој земљи”, рекао је министар одбране.

Како је учешће у мировним операцијама, према *Стратеји одбране*, један од три основна задатка Војске Србије, тренутно 15 припадника војске учествује у три мировне мисије Уједињених нација. Министарство одбране ради на томе да се тај број повећа, рекао је министар, додајући да је Влада Србије одобрила ангажовање припадника војске у мировним мисијама у Авганистану и Либану, али се чека коначна одлука која треба да буде усвојена у Скупштини Србије. ■

Сања САВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

У овом тренутку грађане Параћина и Ћуприје највише брине да ли су и колико сигурни од, евентуално, нових експлозија. Међутим, ширу јавност интересује, пре свега, узрок несреће и ко је одговоран за њу а то, наравно, спада у надлежност истражних органа. У позадини та два велика питања пиротехничари Техничког ремонтног завода Крагујевац и инжењерци Војске Србије стрпљиво раде на проналажењу и уништавању разасутих убојних средстава.

ПОСЛЕ НЕСРЕЋЕ У ПАРАЋИНСКОЈ

ИСКЉУЧЕНА

Прошло је. Експлозија у војном складишту “Параћинске утрине” већ неколико недеља је иза нас. Срећом, поновимо, том приликом није било погинулих и теже повређених, док се материјална штета, у виду порушених кровова и поломљених стакала, убрзано санира. Ипак, у овом тренутку, грађане Параћина и Ћуприје највише брине да ли су и колико сигурни од, евентуално, нових експлозија. С друге стране, ширу јавност интересују, пре свега, узроци и одговорност за несрећу што, наравно, спада у надлежност истражних органа. У позадини та два велика питања пиротехничари Техничког ремонтног завода Крагујевац и инжењерци Војске Србије стрпљиво раде на проналажењу и уништавању разасутих убојних средстава, док припадници 201. позадинске базе очекују одлуку за поступање са преосталим убојним средствима.

■ ИЗВЕШТАЈ ВЕШТАКА ЗА СЕДАМ ДАНА

Кренимо од првог питања. Да ли су оправдано забринути становници Параћина и Ћуприје безбедни од нових и заосталих експлозија? Истражни судија Округног суда у Нишу Радомир Младеновић даје јасан и недвосмислен одговор:

– Нема више те опасности. Опасност је већа од разасутих минско-експлозивних средстава које пиротехничари уништавају, али треба времена да се тај посао заврши.

Поменутој оцени придружује се и вођа екипе пиротехничара мајор Милан Милошевић који тврди са великом сигурношћу “да не постоји више опасност од активирања преосталих количина убојних средстава. До повређивања грађана може да дође само уколико не поштују ограничење уласка у зону уништавања неексплодираних убојних средстава или својим непажљивим руковањем изазову активирање пронађеног убојног средства”.

Истражни судија Радомир Младеновић и заменик окружног јавног тужиоца Ђура Благојевић су, у пратњи вештака Зорице Суботић, изашли на место несреће одмах после експлозије али су из безбедносних разлога прекинули истрагу док се не рашчисте прилазни путеви. Када је то учињено, истражна екипа је поново изашла на лице места и обавила статички део увиђаја у складишту “Параћинске утрине”.

– Магацин 54, који је грађен после рата, потпуно је уништен, као и платформе 2, 5, 6 и 7. На платформи 5 налазила се муниција 20 мм и то место претворено је у пепелиште, док се свуда окоо налазе разна неексплодираних мин-

САБОТАЖА

ско-експлозивна средства. Прикупили смо потребну документацију, а сада треба да се уради криминалистичко-техничка документација и направе фото снимци. Вештаци имају рок од две до три недеље да доставе комплетан налаз о свему што се овде догодило 19. октобра ујутро. Последњи рок за достављање извештаја је 20. новембар – каже истражни судија и наглашава да ће вештаци можда тражити још неку истражну радњу. Постоји могућност да се на полигону “Пасуљанске ливаде” или другом безбедном месту изведе одређени експеримент, то јест контролисана експлозија, ради утврђивања реакције муниције 20 мм на пожар или неке друге околности.

Према речима истражног судије Младеновића, у парафинском складишту налазило се укупно 4.000 тона убојних средстава, од којих је експлодирало 1.310 тона разне муниције, мина или ракета и то 960 тона на платформама 2, 5, 6 и 7 и 350 тона у магацину 54. Веома је важна и оцена истражног судије да се већ у овој фази истраге може закључити да експлозија није изазвана терористичким актом.

– Искључујем могућност терористичког акта, диверзије или саботаже – нагласио је судија Младеновић. – Узрок експлозији могао би да буде људски или технички фактор, али још није време да било шта прецизније кажем. Има индикација да је све почело са платформе број 5 одакле су чувари чули пуцкетање у виду пешадијске ватре и касније видели дим и пламен. На њој су били ускладиштени светлећи меци, а они су могли да запале и остале платформе које су међусобно удаљене око 50 метара. Претпоставку заснивам на досадашњој истрази, али је потребно спровести још нека вештачења, како би се коначно утврдило где је била иницијална експлозија и да ли је прво избио пожар или се десила детонација.

■ ПИРОТЕХНИЧАРИ НА ДЕЛУ

– До сада смо прегледали неколико процената укупне површине на којој се налазе разасута неексплодирана убојна средства – каже вођа екипе пиротехничара из ТРЗ Крагујевац мајор Милан Милошевић. – Ипак, треба нагласити, оно што је могло да поремети нормалан живот и рад на овом простору, већ је очишћено. Остатак површине не представља тако велику опасност али за њену санацију треба више времена, па завршетак посла очекујем до првих пролећних дана.

Носилац послова уништавања неексплодираних убојних средстава је екипа пиротехничара из ТРЗ Крагујевац, која је на себе преузела одговорност да санира последице експлозије. Пиротехничари из Крагујевца до сада су пронашли неколико стотина мина, ракета, пројектила и других неексплодираних убојних средстава, али се претпоставља да ће се тај број повећати наредних дана. Наиме, ефекти дејства ударног таласа експлозије били су

такви да је већина неексплодираних убојних средстава сконцентрисана на простору полупречника од 500 метара, а који се налази у складишту. Почетак радова у самој зони складишта планира се за 30 до 60 дана.

Зона распрострањања неексплодираних убојних средстава износи око хиљаду хектара.

– То је велика површина загађења и зато ће претрага трајати дуго – говори мајор Милошевић. – Очекује нас и велики посао санације ужег центра магацинског комплекса где ће проналажење, уклањање и деактивирање неексплодираних средстава бити сложено услед њихове велике густине распрострањања.

Послови о којима говори мајор нису нимало једноставни. Током рада наилази се и на опасне неексплодираних мина за ручне ракетне бацаче, упалаче за противтенковске и мина за минобацаче. Посебно је сложен посао деактивирања ракете 90 мм (оса) која има прилично несигуран систем армирања упалача, који је тако конструкционо изведен да свако померање или манипулисање таквим средством може да доведе до активирања.

Пиротехничари све то знају, јер имају велико петнаестогодишње искуство. Наиме, тада су изводили велики број санација места насталих експлозија. Нажалост, било је и негативних искустава, везаних за повређивање њихових радника.

– Послу приступамо са највећом могућом пажњом и озбиљношћу – каже мајор Милошевић. – Овде имамо 25 искусних пиротехничара. То је сасвим довољно, јер да их је више на овим пословима само би се повећао ризик од повређивања.

■ МАГАЦИН 54

Миљан Митић из Крагујевца један је од пиротехничара који већ данима раде на простору око експлодираног складишта. До сада је пронашао неколико десетина минско-експлозивних средстава. Гледамо га у тренутку када проналази злокобну мину 60 мм за минобацач. Пажљиво је обележава и предузима поступке за њено уништавање. Реч је, како каже, о прилично опасном поступку. Зато, још једном треба скренути пажњу грађанима Парафина и Ђуприје да се понашају у складу са упозорењима и да не предузимају никакве самосталне активности са пронађеним убојним средствима. Према речима мајора Милошевића, до-

сาดาшњи апели уродили су плодом, тако да грађани имају озбиљан приступ у односу на понашање неколико дана после експлозије и не улазе у зоне које још нису прегледане.

Кружна површина епицентра експлозије, која обухвата неколико платформи, и данас пружа стравичну слику. Експлозија се очигледно ширила пожаром и детонацијама. Само остаци убојних средстава подсећају да је разорени магацин број 54 био некада зидани објекат. Према ефектима разарања, види се да је највећи део ударног таласа генерисан управо његовом експлозијом. У њему се налазила и највећа количина муниције стокирана на једном месту, а у тој муницији се, како кажу стручњаци, налазила највећа количина експлозива. Гледајући потпуно разорен магацин, неминовно се намеће питање: Да ли је сада уопште могуће утврдити узрок експлозије у складишту?

Мајор Милошевић сматра да је применом метода криминалистичких истраживања и лабораторијских испитивања могуће приближно, па и поуздано одредити узрок те несреће. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Истражни судија Радомир Младеновић

РЕФОРМА СИСТЕМА ОБУКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

У К О Р А К С А

Промене у обуци треба да доведу до стварања ефикасног и функционалног система обуке који ће бити прилагођен постојећим и будућим изазовима, ризицима и претњама безбедности, мисијама и задацима Војске и система одбране у целини. Другим речима, после 2010. године сваки припадник Војске Србије треба да влада знањима и стандардима попут војника и старешина из модерних светских армија.

Војска Србије има систем обуке чију основу представља оспособљавање војника на одслужењу војног рока. Функционисање овог модела оптерећено је тешким материјалним положајем у којем се Војска налази, вишеструким скраћивањем војног рока, а самим тим и скраћивањем расположивог времена за обуку. Чак се и постојећи редуковани модел обуке не реализује у потпуности, зато што у пракси има проблема попут неадекватне поуне јединица, слабог одзива војника на одслужење војног рока, бројних задатака ван процеса обуке, неадекватне материјалне базе, те одређених субјективних слабости.

У таквим околностима тешко је обезбедити квалитетну обуку војника и јединица и њихову оспособљеност за извршавање наменских задатака. Јасно је да реформа система одбране захтева и значајне промене у обуци, које треба да омогуће стварање ефикасног и функционалног система обуке који ће бити прилагођен постојећим и будућим изазовима, ризицима и претњама безбедности, мисијама и задацима Војске и система одбране у целини. Неке промене су већ наговештене, а све чешће су у оптицају и "нове речи" као што су, на пример, интероперабилност или модуларне јединице.

О реформи и будућности система обуке Војске Србије разговарамо са најодговорнијим старешинама у Управи за обуку Генералштаба Војске Србије.

■ ЦЕНТРИ ЗА ОБУКУ

– У периоду до 2010. године организација Војске Србије ускладиће се са савременим стандардима који се примењују у евроатлантским интеграцијама – каже заступник начелника Управе за обуку пуковник Миливоје Аранђеловић. – Желимо да до тада, с једне стране, складним развојем система обуке обезбедимо повољне услове за планску, организовану и непрекидну обуку, а с друге, постепен

развој и успостављање новог целовитог система обуке Војске Србије.

У првој фази, најважније је одржати континуитет обуке, што ће бити основни задатак Управе за обуку и доктрину која треба да се формира. Она треба да креирањем система обуке обезбеди и повезивање процеса оспособљавања са мисијама, задацима и доктринарним решењима о употреби Војске Србије. Надлежности будуће Здружене оперативне команде су, такође, јасне и односе се на планирање и здруживање дејстава видова и специјалних јединица у операцијама. Команда ће, у складу са припремљеним плановима, дефинисати које јединице Војске Србије треба обучити за одређене војне и невојне операције. У 2007. години планира се формирање и Команде за обуку која ће управљати и обједињавати обуку појединаца у центрима за основну и специјалистичку обуку.

У центрима за основну обуку створиће се услови за

Пуковник Миливоје Аранђеловић, заступник начелника Управе за обуку

Пуковник Зоран Шћекић, начелник реферата за физичку обуку

Пуковник Бранко Делетић, начелник Одељења за обуку видова

Пуковник Милорад Секуловић, заступник начелника Одељења за оперативну-опште послове

општу војну обуку војника на одслужењу војног рока и наставак оспособљавања у центрима за специјалистичку обуку. Планирано је да се до краја 2007. године формирају, по територијалном принципу, центри за основну обуку у Сомбору, Панчеву, Јакову, Пожаревцу, Ваљево, Крушевцу, Зајечару и Лесковцу. Обука у центрима била би универзална и усмерена на достизање основних знања и вештина у руковању наоружањем и опремом, самозаштити и понашања у кризним ситуацијама.

Важно је знати да су они уједно и основа за формирање територијалних бригада, што ће знатно утицати на њихово место и улогу у Војсци Србије. Центри за специјалистичку обуку формираће се по сродним гранама војне делатности и то у Пожаревцу (Ков), Батајници (В и ПВО), Крушевцу (логистика) и Горњем Милановцу (веза и информатика), а у њима ће се, поред војника на служењу војног рока, оспособљавати и војници по уговору. По укидању обавезног служења војног рока,

центри за обуку обучавали би војнике добровољце за попуњу јединица Војске Србије активном и пасивном резервом и кандидате за војнику по уговору.

Након обуке у центрима за основну и специјалистичку обуку, припадници професионалних састава настављају да се оспособљавају у својим јединицама. Тај процес треба да садржајем и интензитетом обезбеди врхунске резултате, интеграцију и ефикасност у извршавању наменских задатака. Обука у пружању подршке органима власти у супротстављању неоружаним облицима угрожавања безбедности изводила би се у оквиру редовне обуке команди и јединица, док би се за учешће у мисијама очувања и изградње мира у региону и свету оспособљавало у посебним центрима у земљи или иностранству.

■ ПОЗИТИВНА ТРАНСФОРМАЦИЈА

Изложени концепт развоја система обуке Војске Србије није далека будућност. Многи његови елементи заживеће већ наредне године, док се успостављање оптималне организације и стабилно функционисање новог система обуке очекује 2010. Процес реформе иде паралелно са професионализацијом, то јест, како буде растао степен професионализације тако ће се и реформа система обуке приближавати свом коначном облику.

На папиру све то изгледа логично, верно, увезано и једноставно. У Војску Србије долазе војници добровољци који пролазе 45 дана опште војне обуке, онда се из тог контингента, опет добровољно, регрутују војници по уговору који одлазе у специјалистичке центре. Најбољи међу њима биће кандидовани за подофицире. У центрима за обуку обавља се и тренаж припадника активне и пасивне резерве, који, такође добровољно, треба да проведу од 30 до 60 дана годишње у професионалним јединицама. Не можемо, а да се не запитамо: *Хоће ли све то функционисати, да ли ће младићи хтећи да добровољно долазе у Војску Србије, заврша-*

С В Е Т О М

УПРАВА ЗА ОБУКУ

Обука Војске Србије је подсистем јединственог система оспособљавања и представља организовану, планску и непрекидну делатност команди, јединица и установа. Усмерена је на стицање потребних знања, вештина и навика, те развијању психофизичких способности за извршавање дефинисаних мисија и задатака. Стручни орган развоја и усавршавања и носилац стручног надзора је Управа за обуку Генералштаба Војске Србије.

У Управу се сливају извештаји из јединица, који говоре да је стање у обуци тешко и сложено, што се најбоље види по малом броју војника, лошој материјалној бази, застарелим вежбаљима и недовољној оспособљености извођача обуке. Додуше, оцене ванредних и делимичних контрола током лета су добре и врло добре, али треба имати у виду да су вредноване само стручноспецијалистичке способности професионалних припадника. Најбољи резултати постигнути су у Гардијској и 125. моторизованој бригади.

Најодговорнији људи у Управи за обуку предузимају мере које у постојећим условима могу да дефинишу јединствену основу система, развију и усаврше систем обуке и прате његову реализацију у пракси. На основу стечених искустава, Управа за обуку изменила је План и програм обучавања војника, тако што је задржала, оплемењила и додала потребне теме, а анахроне и превазиђене садржаје избацила. Нажалост, још нису израђени нови системско-нормативни документи у обуци, зато што таквих докумената нема још ни на нивоу МО и Војске Србије.

вају обуку и буду део професионалног или резервног састава војних јединица?

Предузимљив, стручан и креативан тим у Управи за обуку ГШ ВС верује да се започета реформа може успешно завршити.

– Реформа система обуке је почела – тврди пуковник Миливоје Аранђеловић – и одвија се како је планирано. Наравно, успех и динамика условљени су осталим променама у систему одбране. Уверен сам да ће систем обуке доживети ваљану трансформацију и да ћемо на крају имати врхунски обученог појединца и оспособљену јединицу. Без тога све пада у воду, зато што је то услов свих активности Војске, почев од одбране државе па до учешћа у мировним мисијама.

Добре познаваоце система обуке не брине садашњи песимистички поглед на могућност добровољног доласка војника у Војску Србије.

– То ће бити сасвим други систем који нема никакве везе са овим познатим моделом – говори начелник одељења за обуку видова пуковник Бранко Делетић. – Држава и Министарство одбране мораће да стимулишу људе који ће се добровољно пријављивати за службу војног рока или службу у Војсци.

Бољи стандард, углед и положај будуће Војске у друштву и одређене погодности моћи ће да привуку довољан број младића који ће обављати дужности професионалних војника. Војска ће, наравно, своје професионалце обучавати, али за сада нема јасне државне стратегије како ће се остали грађани оспособљавати за одбрану земље. И данас имамо ситуацију у којој се чак са 44 одсто овогодишњег регрутног контингента не изводи никаква обука (војници на цивилном служењу војног рока), тако да те младиће није могуће ангажовати ни у цивилној заштити. Да ли је могуће да после 2010. године огроман број средњошколаца, студената и других

У овој години Управа за обуку ГШ ВС организовала је више стручних расправа на тему "Реформа система обуке", а закључци са тих скупова уграђени су у планове, програме и будући рад. Посебан значај имале су расправе "Визија развоја система обуке до 2010. године" и "Ангажовање војске у отклањању последица од елементарних непогода и несрећа великих размера".

Ових дана одржаће се радни састанак о организацији обуке у наредној години и стручна расправа везана за обуку професионалних лица у Министарству одбране, док се за крај новембра планира научно-стручна конференција са међународним учешћем "Школовање и обука у систему одбране – Евроатлантски аспект". Циљ конференције је сагледавање модела школовања и обуке у систему одбране у Србији, могућности увођења савремених решења и стандарда и дефинисање праваца даљег развоја школовања и обуке, ради што бржег укључивања у евроатлантске интеграције.

грађана неће бити оспособљен за никакву војничку дужност? У овом тренутку на то питање нема одговора, ни на једном државном или војном нивоу.

МОДУЛАРНЕ ЈЕДИНИЦЕ

Говорили смо о формирању нових организацијских јединица које планирају, организују, координишу и контролишу систем обуке, те о шеми локација нових центара за обуку. Ипак, реално је претпоставити да ће у тим организацијским јединицама радити људи који су се и до сада бавили системом обуке, те да ће центри

МАТЕРИЈАЛНА БАЗА

Слаба материјална база обуке један је од највећих проблема са којим се сусрећу старешине и војници у систему обуке Војске Србије. Потрошна материјална средства сервисирају се колико-толико, али је велики део објеката и технике застарео и амортизован. Немамо, на пример, ниједно стрелиште које одговара програмским условима гађања у војсци. Наравно, на све то треба надовезати и хроничан недостатак новчаних материјалних средстава. Према речима заступника начелника одељења за оперативнo-опште послове у Управи за обуку ГШ ВС пуковника Милорада Секуловића, ове године је тек нешто више од пет милиона динара предвиђено за куповину потрошних материјалних и наставних средстава, спортске опреме и реквизита.

С друге стране, имамо најскупљу врсту обуке, зато што се она код нас изводи на средствима ратне технике. Нема центара за симулацију, симулатора и тренажера, који се у војскама које су приступиле интеграционим процесима масовно користе у систему обучавања. Нема их због тога што је њихова набавка јако скупа. Рецимо да симулатор у авијацији кошта као и цео авион. У укупном збиру и на дужи рок, ова средства, ипак, знатно појефтинију процес оспособљавања.

– Ми желимо да обучимо војника специјалисту – каже пуковник Делетић – да га оперативна јединица укључи у свој тим и буде ефикасна с њим.

Јединице Војске Србије обучаваће се по садржајима који проистичу из њиховог места, улоге и задатка у планираним војним и невојним операцијама, те из њиховог евентуалног учешћа у међународним операцијама под окриљем УН. Модуларна јединица је језгро око кога ће се у будућности све градити. Циљ је имати уигране и оспособљене тимове људи, који ће, пак, чинити оперативне и мобилне борбене саставе ранга батаљона, дивизиона или ескадриле. Тако ће комплетне јединице моћи да се, по потреби, уграђују у друге саставе. Услов који јединице Војске Србије морају испунити за успешно повезивање са другим јединицама у земљи и ван ње је интероперабилност, због чега су и промене у систему обуке усмерене ка поштовању тог важног стандарда. Састави Војске Србије морају у наредном периоду достићи пуну оперативност са системима обуке оружаних снага земаља чланица евроатлантских интеграција, што значи да треба да усвоје одређене стандарде у обучености и опремљености. Интероперабилност представља улазницу за учешће у мировним операцијама. Примена западних стандарда, наравно, не захтева одустајање од наших позитивних искустава.

Систем обуке Војске Србије у неким својим деловима дошао је до доње тачке испод које се, једноставно, не може ићи. То поготово важи за Ваздухопловство и ПВО у којем већ годинама пилоти лете у минималном обиму, а ракеташа не изводе потребна гађања.

– Да бисте имали обученог пилота – каже референт за обуку авијацијских јединица пуковник Спасоје Ђого – потребно је да годишње лети бар 80 сати, а наши пилоти ловачке авијације протекле године летели су у просеку по сат и десет минута. Имамо десетак генерација пилота који после завршене Војне академије нису летели ни минут, то јест, има капетана и мајора које тек треба оспособљавати. Зато је, чини се, прави тренутак за озбиљне реформе у систему обуке Војске Србије и добро је што су оне почеле. Охрабрује што се тим процесом баве људи који знају како реформу треба провести и имају оптимизма да поступак доведу до самог краја. Уосталом, нови систем обуке полако постаје део наше стварности.

Циљ реформе система обуке Војске Србије је да после 2010. године сваки припадник Војске Србије влада знањима и стандардима попут војника и старешина из модерних светских армија. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ
Снимио Д. БАНДА

за обуку бити формиран тамо где се обука изводила и претходних година. Шта је онда суштински ново у реформисаном систему обуке Војске Србије?

Пре свега, то је преношење тежишта у процесу оспособљавања са индивидуалне на колективну обуку, то јест, са појединца на јединицу.

ФИЗИЧКА ОБУКА

– Морамо тежити да се и систем физичке обуке реформише и да постане стабилан сегмент система обуке – говори начелник реферата за физичку обуку пуковник Зоран Шћекић. – У овом тренутку, улазни показатељи физичке оспособљености војника су лоши, а резултати физичких провера код старешинског састава указују на стагнацију или опадање физичких способности. Планирамо да физичка припремљеност будућег професионалног војника буде на много вишем нивоу. То ће се постићи системским променама, професионализацијом, повећањем стандарда физичке способности за професионалан састав и одговорним приступом физичкој обуци и спорту.

Спортиских такмичења на нивоу Војске није било од 1993. до 2003. године. Сада су одржана три године узастопце, што је условило ангажованије и повећано бављења физичким активностима. Војска Србије учествује и у спортиским активностима на међународном плану. То посебно важи за период после учлањења у Међународни савет за војни спорт, на конгресу у Дубаију 2003. године.

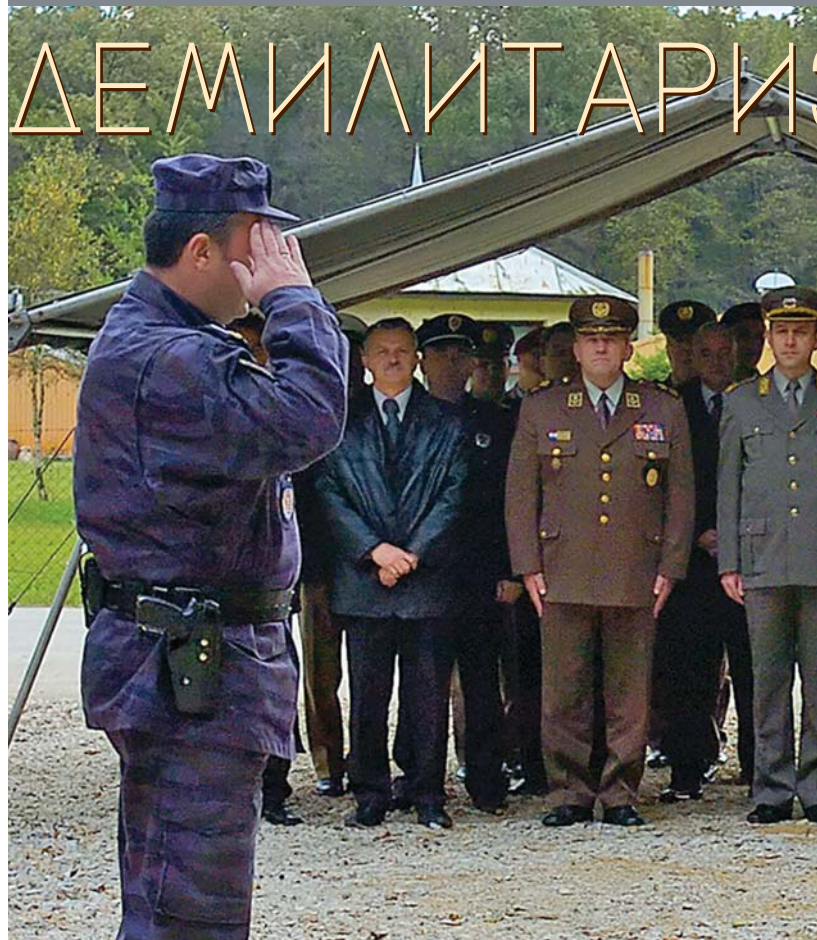
Свечаном чину примопредаје обезбеђења границе између Војске Србије и МУП-а Србије у Моровићу, осим високих војних и полицијских личности наше земље, присуствовали су делегација хрватских оружаних снага и амбасадор Републике Хрватске у Београду

Крајем октобра на Караули "Моровић" извршена је свечана примопредаја надлежности обезбеђења апроксимативне границе према Републици Хрватској између Војске Србије и Министарства унутрашњих послова Републике Србије. Тиме је промењена надлежност над целом границом према тој републици (око 260 километара), а остало је да се то уради још са границом према Босни и Херцеговини, крајем децембра ове, односно према Македонији, крајем јануара наредне године.

Примопредаји у Моровићу присуствовали су заступник начелника Генералштаба ВС генерал-мајор Здравко Понош, са сарадницима, делегација МУП-а Србије, коју је предводио начелник Управе за пограничну полицију МУП-а Србије пуковник Душан Злокас, делегација хрватских оружаних снага са начелником Главног стожера оружаних снага Републике Хрватске генералом збора Јосипом Луцићем на челу и амбасадор Републике Хрватске у Србији Тончи Станичић.

После церемоније примопредаје обезбеђења границе према Хрватској, замене ознака и табле на Караули "Моровић", присутнима су се, у име Команде Новосадског корпуса ВС, обратили генерал-мајор Станимир Матијевић и пуковник МУП-а Душан Злокас. Речено је да је до сада, на основу одлука Врховног савета одбране од 30. новембра 2004. и Савета министара СЦГ од 26. јануара 2005, демилитаризована државна граница према Мађарској (1. октобар 2005), Румунији (27. јануар 2006) и Бугарској (30. јун 2006).

Амбасадор РХ у Србији Тончи Станичић том приликом је нагласио да је "овај догађај на граници један од првих међународних догађаја у демократској Србији са новим демократским уставом и

он зато у себи садржи много симболике. Ми смо данас више светлосних година, да се тако изразим, далеко од оних ружних догађаја који су оптерећивали наше односе. Данас Србија и Хрватска изграђују партнерске односе и ја управо у томе видим наду у наше будуће добре односе".

Пуковник Душан Злокас је у име Пограничне полиције МУП-а Србије рекао да ће "нова концепција обезбеђења државне границе Пограничне полиције МУП-а Србије бити линијско-дубинска.

– То подразумева и нове технике и средства. Главни изазови за наше припаднике биће борба против тероризма, организованог

СУСРЕТ ГЕНЕРАЛА ПОНОШ

У оквиру свечаности у Моровићу, генерали Здравко Понош и Јосип Луцић разговарали су о даљем развоју билатералне војне сарадње и јачању међусобног поверења двеју држава.

У изјави за новинаре заступник начелника Генералштаба ВС генерал-мајор Здравко Понош је рекао:

– Од данас на граници између Србије и Хрватске више нема посла за војску. Данас је Војска Србије предала надлежност обезбеђења границе МУП-у Србије. Хрватска је то урадила раније. На тај начин показујемо да смо и ми за то да границе унутар модерне Европе не треба да чувају војске, јер ни претње које данас имамо више нису војне. Европа је данас, пре свега, суочена са проблемима организованог криминала, кријумчарења и другим, а то није посао за војску већ за полицију, која је за то компетентна, обучена и опремљена. Када јануара наредне године будемо у потпуности предали надлежност обезбеђења државне границе МУП-у, Србија ће се сврстати у ред модерних европских држава по том питању.

Што се данашњих билатералних разговора тиче, после недавног сусрета на једној регионалној конференцији, позвао сам генерала Луцића и његове сараднике из хрватског генералштаба да дођу овим поводом у Моровић, у Србију, и да наставимо разговоре. Ово није био толико протоколаран колико радни састанак. Осим лепог повода примопредаје границе, наш сусрет представља и јасан знак релаксације односа наше две државе и наших оружаних снага. У пракси је, иначе, много тога што показује да су државни, али и војни односи Хрватске и Србије у узлазној линији. Имамо размену експертских група и наши војни представници учествују на међународним семинарима који се одржавају у Хрватској, и обратно.

Данас смо разговарали о унапређењу сарадње на експертском и радном нивоу. И овај сусрет на највишем војном нивоу треба да поспешу ту сарадњу и надам се да ће ускоро бити организоване и међусобне званичне посете. С обзиром на то да су наши и економски и политички односи у узлазној линији, не видим разлог да и наши војни односи не прате те тежње.

ЗАЦИЈА МЕЂА

Снимио Г. СТАНКОВИЋ

интернационалног криминала, илегалне миграције и трговине људима. С тим циљем ми ћемо предузети све неопходне мере, у сарадњи са другим факторима безбедности, да обезбедимо границу на најбољи могући начин. Како је планирано, врло брзо ћемо имати и заједничке граничне патроле са припадницима хрватске граничне полиције и канцеларије. На тај начин ми ћемо заједно обезбедити државну границу, управо онако како се то већ увелико ради у целој Европи – рекао је пуковник Злокас ■

Д. МАРИНОВИЋ

У Касарни *Топчидер*

ФОРМИРАНА БРИГАДА ВЕЗЕ

Свечаности поводом формирања Бригаде везе и доделе војне заставе том саставу Војске, 31. октобра, присуствовали су министар одбране Републике Србије Зоран Станковић, са сарадницима, заступник начелника Генералштаба Војске Србије генерал-мајор Здравко Понош, те команданти и припадници потчињених јединица

Одлуком министра одбране од 10. маја 2006. започеле су организацијске промене у јединицама везе. У састав новоформиране бригаде ушли су 235. центар за стационарне везе и 398. бригада везе, снаге које су до тада обезбеђивале функционисање система веза на стратегијском нивоу.

Командант нове јединице српске војске је пуковник Горан Трампић. Поред команде и командног батаљона, Бригада у свом саставу има јединице за стационарну и батаљон за покретну компоненту.

Обраћајући се скупу, генерал Понош је истакао значај Бригаде везе и нагласио да је обједињавање стационарне и мобилне компоненте система веза први корак у реформи тог рода Војске.

– Нова структура снага Војске Србије заснива се на мањем броју јединица и гарнизона, што условљава рационалнији и делотворнији систем веза. Следећи корак у трансформацији рода везе и један од основних задатака Бригаде јесте модернизација. Осавремењивање подразумева функционално обједињавање везе и информатике. Нове технологије захтевају и нова знања везиста. Уверен сам да ће наше старешине одговорити таквом изазову – рекао је заступник начелника Генералштаба Војске.

В. ПОЧУЧ

Снимио З. ПЕРГЕ

ША И ЛУЦИЋА

Захваливши за позив и изразивши задовољство променама на српској граници према Хрватској, хрватски генерал збора Јосип Луцић, начелник Главног стожера оружаних снага Хрватске, рекао је:

– Наши међусобни односи морају се кретати истим путем као у целој Европи, а то су процеси стабилизације и успостављања што квалитетнијих односа. С обзиром на то да се заједно налазимо у овом делу Европе наш заједнички задатак је да учврстимо мир и повећамо стабилност и сигурност овога простора. У том послу већ сада заједнички успешно сарађујемо, и као генерали и као оружане снаге, али појављују се и нови заједнички послови. Уосталом, све војске се данас трансформишу и смањују. Оне мењају своје традиционалне задатке и постају све мање економско оптерећење својим државама, окрећу се реформама, ка новим претњама и изазовима савременог света, мировним операцијама... Управо на том плану ми и имамо пуно тога о чему можемо да разговарамо, те унапредити наше међусобне односе и заједнички допринети очувању мира, стабилности и сигурности у нашем региону и Европи. ■

Д. К. М.

СПЕЦИЈАЛНА БРИГАДА
ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

СОКО И ПАДОБРАН НА ИСТОМ ШТИТУ

Како је организована и попуњена елитна јединица српске војске? Које задатке извршавају припадници наших борбених тимова? Шта очекује кандидате на селективној обуци? Хоће ли се осавременити обука, опрема и наоружање специјалних састава Војске? Оданост отаџбини и Бригади, чврсто узајамно поверење, посвећеност послу и врхунска увежбаност, одреднице су по којима се препознају специјалци.

Специјална бригада Оперативних снага Војске Србије формирана је 29. септембра 2006. године. У њен састав ушле су јединице некадашње 72. специјалне бригаде из Панчева, 63. падобранске бригаде у Нишу, али и делови 82. поморског центра из Кумбора и Противтерористичког одреда Кобре. Припадници Бригаде смештени су у две касарне – *Растко Немањић* у Панчеву и Аеродром у Нишу.

Био је то повод да са најодговорнијим старешинама специјалних снага разговарамо о организацији и попуни тог елитног састава српске војске, селективној обуци, стручном усавршавању специјалца, задацима борбених тимова, али и сарадњи са иностраним армијама, те плановима у будућности.

■ СТРУКТУРА

После спајања раније самосталних јединица у једну бригаду, у специјалним саставима Војске командовање је јединствено. Обука се планира централизовано, што доприноси њеном квалитету. И материјална база наставе се знатно поправила. Падобранска обука, која се у претходном времену изводила на више места и у већем броју јединица, организује се у једном центру. Противтерористичко, падобранско и диверзантско оспособљавање специјалца изводи се од недавно само у Специјалној бригади.

– Сходно специфичним задацима које извршава, поред команде, командног батаљона и логистичке чете, Специјална бригада у организацијској структури има и батаљон за противтерористичка дејства, падобрански и извиђачко-диверзантски батаљон. У Бригади су распоређене јединице различитих родова и специјалности – извиђачке, противтерористичке и падобранске. У сва три борбена састава делују и ронилачки тимови. Специјалне јединице Војске могу се ангажовати на читавој територији Републике Србије. Бригада нема посебне снаге за обезбеђење високих војних и државних званичника – каже пуковник Илија Тодоров, командант Специјалне бригаде Војске Србије.

Специјална бригада је здружена тактичка јединица, намењена за извиђачке, извиђачко-диверзантске, препадне, противтерористичке и противдиверзантске задатке.

■ НАОРУЖАЊЕ И ОПРЕМА

Специјалне јединице Војске Србије опремљене су Заставиним стрељачким наоружањем – аутоматским и снајперским пушкама, ЦЗ-99, далекометном пушком калибра 12,7 милиметара *црна стрела*, аутоматским бацачем граната, *осама* и *зољама*. Од страног наоружања специјалци користе аутоматску пушку *калашњиков* АКС-101, калибра 7,62 милиметара са потцевним бацачем граната, швајцарску снајперску пушку СИГ-2000 и финску ТРГ-21 *сако*, затим, израелске пиштоље *цериho* у калибру од 9 милиметара и револвер *колт*. Приликом извођења борбених задатака припадници Специјалне бригаде могу употребљавати и аутоматску пушку израелске производње калибра 5,56 милиметара, *хеклер* и *кох*, самостреле, бодеже, те различите ножеве.

Специјалци имају савремену борбену и заштитну опрему трећег степена заштите – борбене прслуке, шлемове и заштитне плоче. Јединице Специјалне бригаде опремљене су извиђачко-диверзантским комплетом, комплетом за мињање и рушење, те специјалним електронским и механичким упаљачима. Бригада нема специјалних возила.

Од средстава везе у јединицама се налазе уређаји израелске производње из фирме *Tadiran* – *WF* опсега, снаге до 50 вати, са интегрисаном криптозаштитом и добрим могућностима за пренос говорних, писаних и сликовних порука у реалном времену. Падобранци за обуку и падобранске скокове употребљавају индивидуалне падобране БТ-ПРО, КЛУЗ-1А/М, ПАРАФОИЛ и ПД-08-3У.

ристичке и противдиверзантске задатке. Припадници тог састава, такође, изводе акције из надлежности службе трагања и спасавања или снабдевања из ваздуха. Бригада делује, како се то војном терминологијом каже, у позадини противника, у захвату фронта и у властитој позадини. Са снагама Министарства унутрашњих послова Републике Србије јединице Специјалне бригаде Војске обављају и остале борбене или безбедносно-обавештајне задатке, што је прецизирано *Стратегијом одбране* и *Војном доктрином*.

■ ПОПУНА

Током формирања Специјалне бригаде, како објашњава пуковник Тодоров, старешине из различитих самосталних јединица нису имале великих проблема, јер су раније сарађивале и заједнички изводиле бројне мирнодопске или ратне задатке. Како се ради о саставу у коме су запослени само официри и подофицири Војске, нов модел попуне Бригаде професионалним кадром био је отежан.

– Данас специјалне јединице имају око 85 одсто од планираног броја официра и подофицира, те старешина по уговору. Надаље ће се у Специјалну бригаду долазити тек после селективне обуке. Зато су предложени и критеријуми на основу којих припадници осталих јединица Војске могу постати специјалци. Примењиваће се од наредне године. За сада смо користили ранија искуства, поштујући стандарде савремених армија света. Окончали смо почетну фазу у формирању Бригаде. После ћемо решавати заостале материјално-финансијске послове преформираних специјалних јединица – наглашава командант.

Услови без којих се не може ући у Специјалну бригаду јесу добровољност, здравствена и психофизичка способност старешина, те ниво војностручне оспособљености. Тек пошто задовоље поменуте критеријуме, кандидати имају селективну обуку, на којој се, током различитих маршева и замишљених тактичких ситуација, додатно проверавају физичка спремност, знање и вештине. Такође, будући специјалци пролазе основну стручну обуку у трајању од месец дана. Да би постали припадници специјалних јединица старешине треба да изведу и три падобранска скока, што је новина у односу на ранији период. Коначну оцену о квалитету кандидата дају инструктори, лекари и психолози.

■ ТИМОВИ

За разлику од осталих припадника Војске, старешине Специјалне бригаде задатке изводе у саставу тимова. Подофицири се распоређују и на војничке дужности – снајперисте, аутоматичара, нишанције или везисте. После неколико година проведених у борбеним саставима, специјалци могу постати инструктори обуке, вође тимова или командир јединица, уколико успешно заврше различите специјалистичке курсеве. Ако испуне и остале прописане критеријуме, на таквим пословима се ангажују без обзира на го-

КОМАНДАНТ

Командант Специјалне бригаде Војске Србије је пуковник Илија Тодоров. Рођен је 20. јула 1963. у Ковину. Средњу војну школу завршио је 1982. године у Сарајеву. После годину дана службе уписао се у Војну академију у Београду Смер пешадија. Студије је успешно окончао 1987. године.

Током професионалне каријере обављао је командирске и штабне дужности. Генералштабну школу и Школу националне одбране завршио је са одличним успехом. На место команданта 63. падобранске бригаде постављен је у чину мајора 3. фебруара 1997. До сада је три пута ванредно унапређен, а за постигнуте резултате у раду више пута је награђиван и одликован.

Пуковник Тодоров је ожењен и има троје деце.

дине живота. Сваке године проверава се њихова оспособљеност за додељене дужности.

– Нереално је очекивати да сви официри и подофицири војну каријеру заврше у Специјалној бригади, односно да у њој дочекају пензију. Зато је потребно правилно одредити статус припадника специјалних снага. Предложено је да старешине које достигну професионални плафон задрже поједине новчане накнаде и погодности које су у специјалним јединицама остваривали. Слично је дефинисан положај ветерана у другим европским војскама – истиче пуковник Илија Тодоров.

Специјална бригада Војске Србије има око хиљаду припадника у миру, а у евентуалним ратним условима тај број се повећава. Просечна старост специјалаца тренутно износи од 26 до 30 година. Како напомиње командант Бригаде, ваља знати да се искусни диверзанти, падобранци, рониоци или противтерористи обликују само квалитетном обуком, школовањем и усавршавањем у земљи и иностранству.

■ СЕЛЕКЦИЈА

Занимање младих старешина за рад у специјалним саставима Војске је велико, као и број кандидата на селективној обуци. Још у току формирања Специјалне бригаде започео је тренаж двадесетак официра и подофицира. Од почетка године, 63. падобрански батаљон организовао је три селективне обуке за специјалне јединице. До краја месеца се очекује да још једна група старешина заврши неколико специјалистичких курсева.

– Надаље ћемо правовремено објављивати конкурсе за пријем нових кандидата на селективну обуку, како би се они ваљано припремили за провере. Тренутно је на селекцији око 80 одсто

младих официра са завршеном Војном академијом. Због високог процента попуне наших борбених састава, само два пута годишње примате се нове старешине у Бригаду. Убудуће, и селективна обука и курсеви трајаће знатно дуже. Очекујемо да Специјална бригада има приоритет над осталим саставима Војске приликом попуне кадром – прецизира пуковник Тодоров.

Физичка провера кандидата за специјалне јединице Војске, према важећем противтерористичком програму, обухвата више дисциплина – кретање на узнак, прегибе, трчање 4x50 метара, склекове, чучњева са пушком, згибове, бацање бомбе удаљ, скок удаљ из залета, трчање на 2.400 метара, пењање уз конопца од седам метара, брзе покрете руком и пешадијске препреке.

– Будући специјалци полажу улазне, али не и елиминационе провере. Тестови физичке издржљивости организују се и на крају селективне обуке. Најпре увежбавају коришћење карте и снала-

КОМАНДА

Поред команданта и његовог заменика, начелника Штаба, помоћника за операције и подршку, Команду Специјалне бригаде чини шест самосталних одсека и два реферата. Одсеци су за људске ресурсе, извиђање, оперативне послове и обуку (у његовом саставу су реферати за оперативне послове и борбена дејства, обуку и падобранску службу), затим одсек за логистичку подршку (са рефератима за снабдевање, одржавање, општу логистику и транспорт), те одсек за телекомуникације и информатику. У Команди се налази и одсек за финансије. Самостални су реферати за цивилно-војну сарадњу и војнополицијске послове.

Командант 63. падобранског батаљона је потпуковник Мирољуб Чупић, падобрански инструктор. Мајор Драган Арсенијевић командује 72. извиђачко-диверзантским батаљоном у Панчеву, а батаљоном за противтерористичка дејства капетан прве класе Жељко Фурунић. Најодговорнији старешина командног батаљона Специјалне бригаде Војске Србије је потпуковник Преко Алимпић.

Специјална бригада Војске Србије још нема званичну ознаку и грб и празник јединице. Најодговорније старешине састава сложиле су се да 63. падобрански батаљон и даље обележава 14. октобар – дан падобранаца, а припадници 72. батаљона 27. јануар, као сећање на први борбени задатак Соколова

жење на непознатом терену. Потом, под пуном ратном опремом и у замишљеним борбеним ситуацијама, иду на маршеве од 20 до 40 километара – каже старији водник прве класе Милутин Марковић, инструктор селективне обуке специјалних јединица.

■ САРАДЊА

Јединице Бригаде су до сада успешно сарађивале са иностраним специјалним саставима. У протеклом периоду грчки, италијански и наши специјалци извели су неколико заједничких вежби. На прошлогодишњем падобранском вишебоју угостили смо падобранце из Румуније и Кипра. Знатан број старешина Специјалне бригаде завршио је обуку за учешће у међународним мировним мисијама и курсеве међународног ратног права.

Припаднице лепшег пола дају својеврстан допринос Бригади, мада их има мало. Тренутно нису прецизно дефинисани критеријуми за њихов улазак у специјалне саставе Војске, али су познати послови и задаци на којима ће се ангажовати. Жене специјалци су у свим задацима равноправне са мушкарцима, али не могу формирати самосталне борбене тимове.

О ангажовању наших специјалних састава одлучују надлежне старешине Војске. Задаци Бригаде прецизно су дефинисани мисијама и задацима Војске Србије, а њени припадници или састави не могу деловати мимо прописаних процедура и војне хијерархије.

КУРСЕВИ

Специјална бригада за старешине организује курсеве за инструкторе пиштоља и аутомата, снајперских дејстава, кондиционог вежбања, борења, хладног и тетивног оружја. Уз то, специјалци се могу оспособити и за инструкторе скијања, преживљавања, летње и зимске алпинистике, те управљања чамцима са ванбродским мотором. У Бригади се реализују и курсеви за инструкторе пливања и спасавања, лаких ронилаца, електронских и специјалних средстава за паљење експлозива или пиротехничара.

Да би стекли звање инструктора рушења елемената, материјала и објеката, противдиверзантске заштите, основне и више падобранске обуке или ноћне задршке, потом, војне специјалних возила и телекомуникација, официри и подофицири специјалних састава треба да се додатно усавршавају. Избор курсева зависи од специјалности за коју су се старешине определиле.

Да би успешно одговорили планираним задацима, потребно је што пре опремити специјалне снаге Војске Србије савременом противтерористичком опремом, наоружањем, средствима везе и оптоелектронским средствима последње генерације, који су компатибилним иностраним војскама, али и специјалном верачком, смучарском и ронилачком опремом.

– Више финансијских средстава треба планирати за едукацију и усавршавање кадра. Уз побољшање инфраструктуре, модернизацију полигона, вежбалишта и стрелишта Бригаде, ваља изменити приступ обуци и њене садржаје, јер она више није усмерена на војнички већ искључиво професионални састав – појашњава мајор Никола Дејановић, помоћник за операције у Команди Специјалне бригаде.

Центар за обуку у Нишу спада међу најквалитетније у југоисточној Европи. Поседује и државне сертификате за одржавање падобранске технике и оспособљавање структура ван Војске. Зато испуњава већину услова да постане регионални центар за обуку падобранца.

■ ОБУКА

У Панчеву се специјалци првенствено оспособљавају за дужности командира чета, водова и тимова. Касарна *Растко Немањин* има већи број полигона, вежбалишта и стрелишта. Спортски центар, са салама за борење, фискултуру, бокс и теретаном, омогућава истовремену обуку око 100 старешина. У филмској стрељани специјалци се увежбавају у гађању из пиштоља и аутомата

Извиђање у противтерористичким или побуњеничким дејствима, обавештајне и контраобавештајне акције, ослобађање таласа, разоружавање криминалних група и терориста, те спасавање оборених пилота, само су неке од ситуација у којима се ангажују старешине наших специјалних снага.

Током извођења специјалних или класичних дејстава, Специјална бригада ојачава се артиљеријом за подршку, инжењеријом или оклопним јединицама, али и артиљеријско-ракетним саставима, снагама за везу, електронско извиђање и противелектронска дејства. И ваздухопловне снаге или јединице противваздухопловне одбране подржавају наше специјалне саставе.

калибра 9 милиметара, на даљинама до 25 метара. Такође, они ту могу гађати непокретне циљеве. Уз аудио-визуелне ефекте изводе и сложена ситуациона гађања.

– Специјалистичка обука у урбаној средини – постављање и уклањање мина изненађења, насилни улазак у зграду и претрес – реализује се на вежбалишту градски амбијент. За обуку официра и подофицира у активирању експлозивног пуњења до једног килограма штапином и електричним упаљачима, односно вежбе са бојним минско-експлозивним средствима користи се засебни полигон касарне. На вежбалишту сеоски амбијент, који има стамбене зграде и помоћне објекте попут сеоског домаћинства, бунар, подземну базу и тунел, специјалци увежбавају уклањање мина, претрес простора, али и заробљавање или ликвидацију непријатеља – истиче мајор Драган Арсенијевић, командант 72. извиђачко-диверзантског батаљона.

У Касарни *Растко Немањић* налазе се полигони за алпинистичку обуку, рушење, вертикално и хоризонтално савладавање препрека, верачки зидови висине од пет до десет метара, вежбалиште диверзантских и пешадијских препрека, инжењеријски полигон, на којима се истовремено оспособљавају припадници једног батаљона.

– Стрелиште у панчевачкој касарни тренутно се не користи због нарушених безбедносних услова – каже мајор Дејановић, и додаје – његова реконструкција је у току. Падобранска обука изводи се на аеродромима у Нишу, Батајници и Ковину, зимско оспособљавање на Копаонику, а обука на реци у Новом Саду. На полигонима *Осаница* и *Столови* надомак Бора, специјалци се обучавају у верању. Припадници Бригаде на Делиблатској пешчари увежбавају кретање по азимуту, односно сналажење у непознатом простору, а из различитог наоружања гађају на стрелиштима *Седлари* код Ваљева, *Сугубине* у близини Крагујевца и на Бубањ потоку у Београду.

■ ИНСТРУКТОРИ

Према речима старијег водника прве класе Марковића, после селективне обуке и периода основног оспособљавања, који трају годину дана, за старешине Специјалне бригаде организују

се краткотрајни интензивни специјалистички курсеви. Тежиште обуке већ формираних борбених јединица јесте одржавање и подизање психофизичке спремности официра и подофицира, тренаж у ватреној обуци и увежбавање тимова за решавање тактичких ситуација. У току радног дана припадници специјалних јединица изводе кондиционо вежбање, тренаже у гађању и увежбавају тактику специјалних дејстава. Најважније је да специјалци стечена знања и вештине успешно потврде на терену, ван касарне и стандардних полигона.

– Како у 63. падобранском батаљону већ постоји вод инструктора у наставној чети, у будућности ће се инструкторски тимови за обуку, селекцију и тренаже формирати и у панчевачким батаљонима. Послове инструктора обављаће само искусне старешине Бригаде, које су завршиле већи број специјалистичких курсева и стекле одговарајуће сертификате. На тај начин специјалци ће се додатно мотивисати да достигну звање инструктора, а обука ће бити квалитетнија. Инструктори ће увежбавати све припаднике специјалних јединица, и командире састава и вође тимова, што се да сада није примењивало – напомиње мајор Арсенијевић.

Оданост отаџбини и јединици, чврсто узајамно поверење, посвећеност послу и врхунска оспособљеност старешина, одреднице су по којима се препознаје Специјална бригада. ■

Владимир ПОЧУЧ
Снимио Звонко ПЕРГЕ

Пилот Емир Шишић наставља издржавање казне у Србији

БЛИЖЕ ПОРОДИЦИ И ПРИЈАТЕЉИМА

Пилот некадашње ЈНА Емир Шишић, 2. новембра, стигао је авионом из Рима у Београд и одмах је са аеродрома пребачен у затвор у Сремској Митровици, где ће наставити да издржава петнаестогодишњу затворску казну

Вест да је Емир Шишић пребачен у Србију највише је свакако обрадовала његову породицу, супругу Весну и кћерке Аду и Ирону. Више од годину дана, колико је прошло од одобрења трансфера, оне су нестрпљиво чекале да га виде. "Најважније је да је он сада овде. Ближе својој породици. Моћи ћемо чешће да се виђамо и да га посећујемо. Верујем да ће и он затворске дане лакше подносити у затвору у нашој земљи", рекла је за "Вечерње новости" поводом радосне вести Весна Шишић.

"Добро је што је Емир Шишић пребачен у Србију на одслужење казне мада се то догодило са приличним закашњењем", изјавио је Расим Љајић, који је, док је био СЦГ министар за људска и мањинска права, био надлежан за овај случај. "Дуго се радило на Шишићевом пребацивању из италијанског затвора у затвор у Србији, а претпостављам да су и политички разлози били узрок томе. Чекало се да се заврше избори у Италији и формира нова влада. Јер, италијанска јавност посебно је осетљива на тај случај због тога што су погинули чланови посматрачке мисије били Италијани, па се зато, вероватно, и оклевало са трансфером. Али, сада је најважније да је он пребачен у Србију и да ћемо ми поштовати све одредбе Конвенције о трансферу осуђених лица – навео је Љајић.

Мајор Емир Шишић ухапшен је 9. маја 2001. на граници са Мађарском, где је пошао да купи неопходне лекове. Пресудом од 20. маја 2003. у Италији осуђен је на доживотну робију због обарања хеликоптера Европске уније 7. јануара 1992. у околини Вараждина, када су погинула петорица чланова – четири Италијана и Француз. Римски Апелациони суд првобитну оптужбу, убиство са предумишљајем, преквалификовао је у вишеструко убиство и изазивање ваздушне несреће и осудио га на 15 година затвора.

Шишићев бранилац, адвокат Милорад Пањевић, најавио је да ће највероватније тражити ванредно ублажавање казне, јер приликом одлучивања нису узети у обзир његова болест и здравствено стање, посебно после летошње операције јучи. Шишић је већ издржао трећину изречене казне.

После првог сусрета у сремскомитровачком затвору, где ће Емир први месец провести у пријемном одељењу, породица Шишић поново ће имати сусрет за месец дана. До тада ће моћи једном недељно, по десет минута, да разговарају телефоном. ■

Седми састанак Групе Србија–Нато за реформу одбране

ИСПУЊАВАЊЕ ОБАВЕЗА

Састанак Групе Србија–Нато за реформу одбране отворили су председник Народне скупштине, Предраг Марковић и министар одбране Зоран Станковић који је, између осталог, рекао да му је као грађанину ове земље непријатно што је Србија једна од три европске државе које нису чланице Партнерства за мир. Он је нагласио и да бисмо се у потпуности вратили у међународне институције и убрзали процес евроатлантских интеграција, морамо да испунимо међународно преузете обавезе и да поштујемо прописане норме које постоје у међународним односима.

У изјави за новинаре, директор Дирекције за планирање снага Натоа, Франк Боланд, поводом евентуалног пријема наше земље у Партнерство за мир на самиту у Риги, рекао је да коначна одлука није донета и да ће се она сазнати на самом самиту.

Помоћник министра одбране за политику одбране Снежана Самарцић-Марковић истакла је да Група много ради на томе да се наши аргументи и жеља да идемо даље у интеграцијама боље слушају.

"Са професионалне тачке гледишта, ми смо већ спремни да уђемо у Партнерство за мир. Са политичког становишта, потребно је начинити извесне помаке у раду Акционог плана који је Влада Србије донела. Уколико такав помак буде учињен за ове две недеље, он ће сигурно бити препознат и уважен", рекла је Снежана Самарцић-Марковић. ■ С. С.

У сусрет конференцији ШИОМО 2006.

САВРЕМЕНИ КОНЦЕПТИ ОБУКЕ

Процес оспособљавања и школовања у систему одбране тренутно задовољава потребе, али приближавање наше земље евроатлантским интеграцијама захтева усклађивање концепта војног образовања са новонасталим потребама и опште прихваћеним стандардима безбедносног организовања савременог света

Образовни систем у држави већ је увелико загазио у процес нормативног и технолошког реновирања. Усвајајући принципе транспарентности, цивилне контроле и колективне безбедности, Војска Србије предузима кораке ка прилагођавању сопственог школског система начелима која се примењују у свету. Због тога ће, 29. и 30. новембра, у Дому Гарде на Топчидеру бити одржана научностручна конференција "Школовање и обука у систему одбране – евроатлантски аспект".

Научни скуп организују Управа за школство Министарства одбране, Управа за обуку Генералштаба Војске Србије и британска амбасада, а на њему ће учествовати велики број домаћих и иностраних стручњака из области војног школства и образовања уопште. Конференција ће се бавити системима школовања и обуке, управљањем образовним процесима, наставним технологијама и материјалном подршком. ■ А. П.

У Центру за мировне операције

КУРС ЗА ОФИЦИРЕ

Основни курс за професионалне официре у мировним операцијама, први те врсте који се организује у Војсци Србије, отпочео је 6. новембра у Центру за мировне операције и трајаће до 17. новембра.

Курс је организован са намером да његови полазници – 39 припадника Министарства одбране и Војске Србије – стекну основна знања из области мировних операција.

Поводом почетка курса слушаоце су поздравили заступник начелника Управе за обуку Генералштаба Војске Србије пуковник Миливоје Аранђеловић, начелник Центра за мировне операције пуковник Петар Ђорнаков и директор курса мајор Зоран Николић. ■ С. С.

250. РАКЕТНА БРИГАДА ПВО

МОДЕРНИЗОВАН СИСТЕМ

Заменом радарског канала термовизијским у јединици је дошло до потпуно новог режима рада који сада омогућава нашим ракеташима да свој одговоран посао контроле неба обављају потпуно неприметно. Но, ни ту није крај иновацијама...

Четрдесет четири године чувари неба Београда, учесници пет војних парада, носиоци Ордена народног хероја, неколико пута проглашавани за најбољу јединицу у тадашњем РВ и ПВО, Корпусу ПВО и, коначно, прошле године у целој Војсци, припадници 250. ракетне бригаде ПВО заиста имају чиме да се поносе. Додају ли се томе бројна бојна гађања у земљи и иностранству, а нарочито оно што се догађало пре готово седам година, када су током свих дана агресије наши ракеташа показали врхунску обученост, обилићевску храброст и високи професионализам у одбрани отаџбини, слика о тој бригади постаје комплетнија.

Ипак, поводом дана те прослављене јединице, 24. новембра, питамо команданта 250. рбр ПВО пуковника Станка Васиљевића шта је у бригади, у међувремену, урађено на модернизацији система, шта је то о чему са поносом могу и данас да говоре?

■ ЕРА ТЕРМОВИЗИЈЕ

– Упркос бројним тешкоћама са којима се готово сви ми у Војсци Србије суочавамо, припадници ове бригаде и данас, 24 сата дневно, 365 дана у години, бдију и чувају небо над Београдом. Основно наоружање нам је и сада ракетни систем *Нева С-125* МТ. Али, управо ово последње слово “Т” је и нешто ново у бригади – каже командант Васиљевић и објашњава:

– На основу практичних искустава из борбене употребе овог система током агресије, до када је основни канал нашег рада био радарски, а који је због интензивног електронског ометања често био готово паралисан, схватили смо да морамо да модернизujemo систем и изведемо одређене модификације. Управо зато смо тај наш ракетни систем старије, односно друге генерације, сада опремили савременом термовизијом. Укратко речено, наша модернизација је обухватила радарски и оптички канал, станице за вођење ракета, осматрачко-аквизицијске станице али и начин преноса података. Модернизација система базирана је на уградњи комплета за усавршавање који чине уређаји и опрема као што су термовизијски систем, ласерски даљиномер и блок за спрезање ласерског даљиномера.

Командант прецизира да је, заправо, оптички канал, који је до сада био урађен у ракетно-техничка средства, односно на станици за вођење ракета, замењен – термовизијским. Односно, досадашњи телевизијски систем замењен је термовизијским пошто овде није реч само о камерама већ и о другим компонентама. Тиме је омогућено да се, захваљујући ласерском систему, сада ради у свим метеоролошким условима, и дању и ноћу, а што се претходно није могло. Друго, за разлику од радарског канала, термовизијски сада ра-

ЗАДОВОЉНА И КОНТРОЛА

Ове године 250. рбр ПВО посетило је више делегација из иностранства и земље. Гости из света показали су посебно занимање баш за ову јединицу и њена искуства стечена током 1999. године. Јула ове године бригаду је посетио и заступник начелника Генералштаба ВС генерал-мајор Здравко Понош са сарадницима када је у контроли био и ГШ. Оцене и запажања те контроле, после обиласка јединице, биле су врло похвалне.

М НЕВА

ди у пасивном режиму, а ласерским даљиномером одређује се сада и даљина циља. Другим речима, термовизијско-ласерски режим рада сада омогућава нашим ракеташима да лако открију, прате и гађају циљеве у ваздушном простору, дању и ноћу па и условима облачности.

– Логаритамски пријемник, који смо уградили, омогућио је такође модернизацију радарског канала станице за вођење ракете. Заправо, тим пријемником смо повећали ширину динамичког опсега чиме је повећана и отпорност система и побољшана могућност праћења циљева у ваздуху и у условима шумних-синхроимпулсних сметњи. Некада је, због тим сметњи, проузрокованих одређеним фреквенцијама, готово био онемогућен рад наших посада али смо сада, овим иновацијама, то елиминисали и омогућили аутоматско праћење циља. Уз то, уградили смо и уређај за спрегу са локалним радаром. Модификацијом те станице сада је скраћено време тражење и откривања летелица што је веома важно у борбеним дејствима у којима, понекад, одлучују секунде. И

коначно, нови уређај ТЗД, који је саставни део овог модификационог комплета, омогућава аутоматско праћење циља термовизијом по угловним координатама. Ту је још и нова додатна и допунска опрема која омогућава интеграцију комплета за усавршавање на постојећи систем – каже искусни ракеташ пуковник Васиљевић.

Према његовим речима, на осматрачко-аквизицијским станицама недавно је уграђен и екстрактор радарских података који на својим излазима даје дигиталне податке о циљевима у облику трага или под сигнала. Уређај АП ПВС – МЗ сада омогућава аутоматски пријем и приказивање ваздушне ситуације за потребе ракетних система. Захваљујући томе сада се радар може издвојити из борбеног распореда ракетног дивизиона чак неколико стотина метара чиме је, заправо, смањена могућност прецизног дејства непријатеља по целом систему после откривања радарског зрачења или, како се то стручно каже, демаскирање и уништавање ракетних положаја.

■ ПРЕД ВРАТИМА РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ

Дакле, какви су конкретни ефекти модернизације ракетног система *Нева*?

Као први непосредни позитивни ефекат командант напомиње да је то осматрање, откривање, праћење и гађање циљева у ваздушном простору у пасивном режиму рада захваљујући термовизијским камерама. То је, затим, обезбеђење и повећање ефикасности борбених дејстава при јаком електронском ометању, дањи и ноћу. Модернизација је повећала и отпорност радарског канала на електронска ометања и омогућила аутоматско праћење авиона извора сметњи. Наравно, и измештање радара из непосредног борбеног распореда ракетног дивизиона јесте врло значајан ефекат модернизације.

Све у свему, поменути иновацијама подигнут је технолошки ниво ракетног система чиме је, објективно, смањена и генерацијска разлика у односу на савремене системе чиме је, по логици ствари, и повећан квалитет управљања ватром. Време откривања циља сада

ДАН ЈЕДИНИЦЕ

Као и минутих година, и овог 24. новембра (петак), са почетком у 11 часова, у кругу Касарне "Бањица", у Рашкој улици број 2, биће свечано обележен дан 250. рбр ПВО. И овим путем Команда бригаде позива своје бивше припаднике и пријатеље јединице да својим присуством увеличају ову свечаност.

ДОМАЋА ПАМЕТ

Све недавне модернизације и модификације ракетних система у бригади производ су наше памети и знања. Осим термовизијских камера и ласерских даљиномера који су купљени у иностранству, све остало је производ знања наших института, универзитета, људи из бригаде и Управе за одбрамбене технологије, експерата за ракетни систем "Нева".

је смањено а захваљујући модерним технологијама повећана је и брзина протока информација између јединица.

– Са овим модификацијама и модернизацијама подигли смо живавост нашег ракетног система, мада остаје истина да нам право осавремењивање ПВО система тек предстоји – каже пуковник. – Ми знамо шта нам треба и које све параметре имају савремени ракетни ПВО системи у свету. Нама није проблем висина уништења циља; ми и данас гађамо од 20 до 18.000 метара. Али, проблем нам је даљина јер максималан домет наше ракете је само 25 километара, што је данас мало. Уосталом, већ данас противрадарске ракете имају домет до 80 км. Наравно, знамо и за савремене ракетне системе који истовремено могу да гађају више циљева истовремено, оне који лансирају по неколико ракета на један циљ, колике су им брзине, потребно време готовости за лансирање, оно потребно за превођење из дежурног у борбени режим... Ипак, дорадама нашег система успели смо пуно тога да поправимо, да чак продужимо, практично, век употребе "Неве". Сада следи, наравно, увежбавање људства и прилагођавање новом термовизијском режиму рада.

Део људства у бригади већ је, додуше, оспособљен за рад у новом режиму, а део ће се тек обучавати. Иначе, део људи из јединице имао је већ преобуку у иностранству, а део инжењера и техничара школовао се овде. Велики број ракеташа, иначе, завршио је разне стручне курсеве, тако да би, уколико дође до набавке нових савремених ПВО система бригада веома лако могла да их, захваљујући свом стручном знању и искуству, уведе у оперативну употребу. Али, овде је реч о високом државним и политичким одлукама у које се војни професионалци не мешају, мада о томе имају своје стручно мишљење.

Питамо пуковника Васиљевића каква је будућност бригаде, како ће проћи у актуелној реформи одбрамбеног система?

– Поред команде, у бригади данас имамо шест ракетних дивизиона, по један ракетно-технички и командни дивизион и логистички батаљон. Ове године расформирали смо један ракетни дивизион и један вод војне полиције, а једну ракетну батерију "шило" преместили смо у другу јединицу. Наредне године очекују нас радикалне промене у организацијско-формацијском смислу. Треба да смањимо број локација на којима смо распоређени а код нас би требало да дођу и ракетни системи "куб", односно ракетне јединице из Новог Сада, Крагујевца и Ниша. Да ли ће бригада променити своје име, још не знамо али је готово сигурно да ћемо имати мешовите ракетне системе што ће, највероватније, усложити систем командовања, одржавања, борбене употребе... Уосталом шта ће бити, видећемо. Ми знамо да је реорганизација потребна и нужна, али је и чињеница да је, у међувремену, велики број нашег квалитетног кадра отишао у пензију тако да нам сада предстоји и постављање правих људи на право место пошто је овде реч о врло сложеним системима. У сваком случају, без обзира на све, наши грађани могу мирно да спавају јер ће 250. рбр ПВО и убудуће сигурно чувати небо над Србијом. ■

Душан МАРИНОВИЋ

У ПОСЕТИ ОБРЕНОВАЧКОЈ 305. ИНЖИЊЕРИЈСКОЈ БРИГАДИ

НЕИЗВЕСНОСТ КОЈА БРИНЕ

Јединица која је и ове године много градила и касу Министарства одбране допунила са 14 милиона динара, можда ће постојати још само до краја 2007. Шта о томе кажу обреновачки инжињерци са командантом бригаде пуковником Николом Патковићем на челу?

У сусрет Дану рода инжињерије, Команда 305. инжињеријске бригаде позвала нас је да, са другим новинарским екипама, будемо њихови гости и забележимо шта јединица ради, где је ангажована и чиме се поноси. Данас 305. инжињеријска бригада, са седиштем у Обреновцу, успешно обавља бројне и сложене задатке. Уз то, она обучава младе војнике пионирске, путне, маскирне и мосне специјалности. Само протекле године ту је оспособљено више од 300 послужилаца инжињеријских машина и више десетина командира одељења за потребе бригаде и осталих јединица наше војске. Као и претходних година, јединица је ангажована и на уређењу простора и изградњи објеката инфраструктуре широм Србије за потребе Министарства одбране али и правних субјеката из цивилства. У редовне задатке јединице, како смо сазнали, спада и обезбеђење дела административне линије према Косову и Метохији на бази "Језерска махала".

■ ПУТ ЗА БУДУЋНОСТ

Касарна Бригаде била је и тог дана чиста и умивена, као свака домаћинска кућа која се спрема да дочека госте. Не промичу нам беспрекорне зелене површине и уредан круг касарне. Дочекује нас помоћник команданта за морал, капетан прве класе Саша Ристић. Од њега сазнајемо да је тог дана предвиђена посета мионичком крају, где се, у селу Осеченица, приводе крају радови на изградњи сеоског пута, а потом и Зворничком језеру где при-

падници Бригаде постављају шипове-носаче за еколошко насеље будућности.

Командант бригаде пуковник Никола Патковић нас срдачно поздравља и каже да ће ово бити "дан за опуштање". Искусни инжењерац каже да ће нас одвести тамо где његове старешине и војници марљиво граде путеве, премошћују реке... А таквих места је много, превише за један дан.

Приближавамо се Осеченици, највећем селу у мионичкој општини. Овде инжењерци реконструишу пет километара пута. Испред куће Томе Живановића дочекује нас домаћица Радмила која хвали инжењерце. Каже да овај пут много значи селу и на да се да ће због тога у њему остати више младих.

Командир групе која ту изводи радове, поручник Милан Богдановић каже:

– Ову саобраћајницу радимо у два корака: први, од три и по километра, који спаја дивчибарски и ваљевски пут, и други, од километар и по, који са главног пута води у село Томићи. Радове смо започели у септембру и сада их приводимо крају. Током посла било је мањих имовинско-правних проблема и оних који се тичу набавке материјала. Будући да се у овом крају гради неколико путева, каменолом из кога се добавља материјал је оптерећен. У сарадњи са локалним становништвом и инвеститором тај проблем је ипак превазиђен и посао успешно завршавамо. У зависности од потреба, на овом пројекту ангажовали смо од 10 до 15 људи.

Према речима инжењераца септембар је био кишовит, али их је у октобру време послужило, па је тада и одрађен главни посао. Стручно речено, срећа је била у томе што овога пута нису морали да "пробијају пут", него су само преправљали већ постојећи који је био веома узак. Додуше, објекти у селу грађени су према старој траси пута, па су неке ограде, струјне водове, па чак и зграде – морали да уклањају. И поред тога, однос мештана према њима био је више него добар.

Технички директор фирме "Пештер–пут" Андрија Миликић, у име инвеститора, каже да је задовољан сарадњом са инжењерцима Војске Србије:

– Војску смо ангажовали као подизвођача радова јер смо знали да бригада из Обреновца има и знања, и квалитетне људе и, што је најважније, исправне машине. Мислим да је то добра препорука и осталим фирмама јер у Војсци још владају ред, рад и дисциплина, а и веома квалитетно изводе радове.

Томићи, као прави српски домаћини, служе нас медом и домаћом ракијом, по ко-

јој је овај крај надалеко чувен. Окрепљење и срдачан разговор пред полазак. Деца возе бицикле новим путем. Чини се, Осеченица има будућност.

■ СТРУЧНО РЕЧЕНО

Између брда западне Србије, асфалт кривуда према Дрини. Пуковник Патковић познаје скоро свако овдашње село и проплачак. Кроз прозор аутомобила показује нам где су његови инжењерци градили. На лицу му се примећује стваралачко задовољство. Свестан је да иза његове бригаде увек остаје нешто што служи народу и повезује људе.

Кажемо команданту да се већ на први поглед примећује да у овој јединици владају добри међуљудски односи.

– Моје дугогодишње искуство и стручност веома позитивно делују на људе. Постоји, наравно, обострано разумевање и поверење између мојих потчињених и мене, али и међу осталим припадницима бригаде. У раду сам себи постављам стандарде, а остали их прате. И у оцењивању увек полазим од себе – каже пуковник и наставља – са посебним задовољством радим са младим људима јер на њима остаје инжењерија. Ово је највећа јединица те врсте код нас и они могу да испоље своје склоности и способности у свим сегментима рада и обуке и тако, за врло кратко време, стекну драгоцену искуства. На нашим градилиштима можете видети да сви они добро и одговорно раде, да нема примедби инвеститора, надзорних органа или мештана. Интерне контроле, најављене и ненајављене, као и оне од претпостављене команде, увек су доносиле врло добре или одличне оцене, а носиоци тих задатака управо су биле младе старешине.

Ипак, пуковник Патковић не мисли да је све идеално. Говори отворено:

– Велики проблем нам представља одржавање и занављање технике која је већ застарела. Проблем је и набавка новијих, мањих машина које су примереније условима у којима радимо и задацима које извршавамо. Затим, треба да реновирамо кухињско–трпезаријски блок, котларницу и вешерај а за то немамо потребна средства. Други, можда и највећи проблем је у чињеници да *Стратегијским прегледом одбране* није предвиђено постојање ове јединице након реформе система одбране. То код дела наших припадника изазива недоумице, па и бојазан да ли ће задржати службу.

Како ће се то одразити на род инжењерије?

– Мислим да то по род може бити веома лоше. Видите, наша бригада је специфична јер поседује ресурсе за обуку свих специјалности у инжењерији. Нисам сигуран да ће јединице нивоа батаљона, у оквиру бригада копнене војске, моћи квалитетно да обаве тај посао. Могло би да се догоди да се на тај начин нанесе ненадоднадива штета роду, нарочито неким специјалностима. Као стручњак, нисам сигуран колико је мудро изгубити језгро рода које је, и изван наших граница, познато као једно од најстручнијих у нашој војсци – каже забринуту пуковник Патковић и објашњава:

– Наша јединица је 84 одсто попуњена професионалцима. Уједно, ми смо и један од ретких састава који има довољно војника на редовном одслужењу војног рока, тако да немамо проблема са бројним стањем. Код нас долазе добри момци које квалитетно обучавамо, а коректан је и однос старешина пре-

Поручник Милан Богдановић,
командир радне групе
у Осеченици

МИЛИОНИ ОД ПОСЛА

– Ове године наша јединица изградила је и реконструисала око десет километара путева и уредила око 190 хектара земљишта. Том приликом остварили смо око 2.600 моторчасова и прешли готово 40.000 километара без иједног удеса или ванредног догађаја. Наш укупан остварени приход ће вероватно до краја године премашити 14 милиона динара – каже грађевински инжењер Вујица Васиљковић и додаје:

– За потребе ВС уређујемо гранични појас према Румунији, а тренутно радимо и на неколико локација за цивилне правне субјекте. Приводимо крају изградњу пута у селу Осеченица, побијамо 80 металних шипова за изградњу сојеница на Зворничком језеру и реконструишемо пут у селу Заклопача крај Гроцке. У току године били смо ангажовани и на подручју Сремске Митровице где смо крчили старе засаде воћа у селу Манђелос, градили смо четири рибњака и мрестилишта и, на крају, изградили смо мост у Омољци дужине 50 метара од материјала "Бејли".

ма војницима. Свакодневно примам позиве родитеља војника који се распитују за могућност да њихови синови, после првог периода обуке, остану у јединици. То је најбољи показатељ стања у Бригади и задовољан сам због тога.

■ НА ТЕМЕЉУ ЕКО-НАСЕЉА

На Зворничком језеру, неколико километара узводно од Малог Зворника, до краја наредне године биће изграђено еколошко насеље намењено љубитељима риболова. Сојенице ће се налазити неколико стотина метара од обале и биће опремљене по највишим хотелским стандардима и – јединствене у свету.

Инвеститор пројекта је “Еко-Дрински центар” и за њихове

ОД СРЕМСКОГ ФРОНТА ДО ДАНАС

Пре 61. годину, тачније 23. марта 1945. у Ердевику је формирана инжењеријска бригада која је бројала 69 људи у три батаљона – минерском, пионирском и понтонирском, заједно са пратећом четом. Основни задатак те јединице Народноослободилачке војске био је обезбеђивање покрета и маневра Прве армије у пробоју Сремског фронта. Бригада је одмах ангажована на уклањању мина и превозењу партизанских дивизија преко Босуна и Саве. Током наступања кроз Срем, од 12. априла до 9. маја 1945, инжењерици су уклонили више од 100.000 мина и осталих препрека.

По завршетку рата, јуна 1945, већ прекаљена бригада стигла је у Београд одакле се преселила у Младеновац, а затим у Параћин где је остала до 1946. године. Наредне године јединица је премештена у Алексинац, па у Лајковац где се задржала до 1952. када се коначно преселила у Обреновац, где остаје до 1994. године. Од 1994. до октобра 2002. јединица је била стационирана у Шапцу.

ОБЕЛЕЖЕН ДАН ИНЖИЊЕРИЈЕ

У обреновачкој касарни “Бора Марковић”, 6. новембра обележен је Дан рода инжењерије. Свечаном постројавању и дефилеу јединица присуствовао је и заменик команданта Оперативних снага, пуковник Александар Живковић, заменик председника градске општине, Љубиша Здравковић, и бројни гости.

О достигнућима и перспективама бригаде говорио је командант пуковник Никола Патковић. Том приликом приређен је и тактичко-технички збор.

потребе 305. инжењеријска бригада поставила је 80 металних шипова на којима ће сојенице стајати. Тај задатак, поред економског, има и велики значај у обуци припадника Бригаде. То је, заправо, јединствена прилика да се са плутајућих платформи, специјалном машином (макаром) шипови побију под воду.

Радна група, коју чини 13 инжењераца, извршава тај сложен задатак потпуно безбедно и уиграно. Међу њима је и осам војника на одслужењу војног рока, а њихов претпостављени старешина, капетан прве класе Драган Стошић, изузетно је задовољан како раде и понашају се на терену.

– Овај посао не бисмо могли да изведемо ни тако брзо ни тако ефикасно без Војске. Обреновачки инжењерци имају и знања и искуства, а поштују и све уговорене рокове – каже Зоран Спасојевић, представник инвеститора, док момци у униформама раде свој посао, без грешке, грча, проблема...

Довољан је и један поглед да нам постане јасно да ће овај туристички комплекс на Зворничком језеру бити права атракција. Уосталом, на сусрету земље и воде увек се могао наћи кутак за уживање. Да то буде заиста тако, као и безброј пута до сада, свој велики допринос управо дају и обреновачки инжењерци. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимио Звонко ПЕРГЕ

СТУДЕНТИ ПОЛОЖИЛИ ЗАКЛЕТВУ

У касарни на Бањици, 3. новембра, 126 студената најмлађе класе Војне академије положило је заклетву. У име Министарства одбране, свечаности је присуствовао др Зоран Јефтић, а у име Генералштаба ВС генерал-мајор Петар Радојчић.

Начелник Војне академије, генерал-мајор мр Видосав Ковачевић, честитао је 131. класи питомаца и њиховим родитељима и нагласио да ће они бити први који ће, поред дипломе официра, добити и диплому са неког од факултета Београдског универзитета.

– Вама припада част да будете прва класа студената која је положила заклетву у Војсци Србије и тиме улазите у историју – рекао је генерал Ковачевић.

Помоћник министра за људске ресурсе др Зоран Јефтић пожелео је будућим официрима да се за четири године нађу у свечаном строју испред Скупштине Србије и изразио очекивања да Академија у скорој будућности постане регионални центар војног образовања. ■

А. ПЕТРОВИЋ

СТРАНИ ВОЈНИ ПРЕДСТАВНИЦИ У ВАЗДУХОПЛОВСТВУ И ПВО

НАСТАВАК ДОБРЕ САРАДЊЕ

У оквиру својих редовних активности, Центар за односе са страним војним представницима Министарства одбране организовао је 3. новембра посету страних војних представника Команди Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије, Ваздухопловно-ремонтног завода “Мома Станојловић” и Аеродрома “Батајница”.

На почетку целодневне посете око 30 страних војних представника, акредитованих у нашој земљи, примио је командант В и ПВО пуковник Драган Катанић.

О порушеним, али и у међувремену делом обновљеним капацитетима и садашњим ремонтно-производним могућностима ВРЗ “Мома Станојловић”, гостима је говорио директор Завода пуковник Југослав

Срндовић, који је потом са страним војним представницима и сарадницима обишао мањи део Завода у којем се ремонтују и испитују разни ваздухоплови.

На батајничком аеродрому о предстојећој реорганизацији нашег војног ваздухопловства гостима је говорио командант будуће 204. авијацијске базе пуковник Мирко Вранић. Нешто касније, о спремности наших pilota надзвучних авиона, страни војни изасланици уверили су се приликом обиласка дежурног пара ловачких авиона и демонстрације њиховог рада од добијања знака за узбуну до полетања. Том приликом, за стране војне представнике акредитоване у нашој земљи организован је и технички збор наших војних ваздухоплова. ■

Д. МАРИНОВИЋ

УКРАТКО

ГЕНЕРАЛ ПОНОШ У ПОСЕТИ БУГАРСКОЈ

Заступник начелника Генералштаба Војске Србије генерал-мајор Здравко Понош са сарадницима недавно је боравио у тродневној званичној узвратној посети Републици Бугарској.

Током посете генерал Понош састао се са својим бугарским колегом генералом Златаном Стојковом, замеником министра одбране Бугарске Иваном Гавриловим, председником Скупштинског одбора за одбрану Ангелом Најденовим и саветником за одбрану председника Бугарске Петром Странчевским.

Генерал Понош је са званичницима Бугарске армије разговарао о размени искустава и унапређењу сарадње две војске, а са члановима парламентарног одбора за одбрану Бугарске о начину на који они врше цивилну контролу оружаних снага. У исто време вођени су и разговори на експертском нивоу представника ваздухопловних снага две војске, као и представника министарства одбране у области одбране и технологија. ■

МЕДАЉА ЗАСЛУГА ГЕНЕРАЛУ ПЕРИЋУ

Амерички амбасадор Мајкл Полт уручио је саветнику министра одбране Милораду Перићу, генералу у пензији, Медаљу заслуга САД.

Милорад Перић одликован је због изузетног залагања и професионализма у обављању дужности војног изасланика СЦГ у САД, у периоду од 2001. до 2005. године.

Како се каже у образложењу, српски официр је својим активностима пружао чврсту подршку јачању српско-америчког војног пријатељства. ■

НАЦИОНАЛНО ПОМИРЕЊЕ У ФУНКЦИЈИ МИРА

Друга међународна конференција о националном помирењу одржана је недавно у Београду, у организацији Европског центра за мир и развој Универзитета за мир Уједињених нација. Конференцији је присуствовало око сто учесника, познатих научника и јавних радника из земље и иностранства.

Циљ одржавања Друге међународне конференције (прва је одржана прошле године у исто време и на истом месту), као и бројних других активности које организује и спроводи Европски центар за мир и развој, јесте, према речима др Тодора Мирковића, главног координатора Пројекта, допринос јачању мира и стабилности као предуслову за бржи економски и друштвени развој држава и народа на подручју Балкана. ■

ВОЈНОТЕХНИЧКИ ИНСТИТУТ У ПРОЦЕСУ РЕФОРМЕ СИСТЕМА ОДБРАНЕ

НЕЋЕМО СЕ

Војнотехнички институт није само богатство и капитал Војске већ је и српско национално благо. Ми смо Институт наследили од наших очева и ред је да га оставимо нашим потомцима – истакао је у разговору за "Одбрану" директор ВТИ пуковник проф. др Маринко Угрчић.

Пуковник проф. др Маринко Угрчић већ је годину и по директор Војнотехничког института. Каже да, и после свега што се догодило у протеклом периоду, и данас трпи притиске да смањи број запослених у ВТИ, иако је то противно ставовима два министра. Наиме, министар одбране Зоран Станковић и министар науке и заштите животне средине Србије Александар Поповић током ове године у више наврата инсистирали су да се бројно стање Института не мења. Директор Угрчић истрајан је у борби да сачува ВТИ, иако ових хладних дана запослени раде у отежаним условима због честих нестанка струје и без грејања. У таквим приликама затекли смо га приликом наше посете.

Војнотехнички институт је 3. новембра обележио 58 година постојања. Његова улога је била јасно одређена у бившој СФРЈ, али и после распада земље. Какво је данас место Института у систему одбране?

– Данас је Институт, као и све друге установе у Војсци, у процесу трансформације. Али је сигурно да ће, без обзира на то какве реформе претрпели, наша улога и основни задаци бити примарно оријентисани на Војску – развој и модернизација средстава наоружања и војне опреме. Можемо с поносом истаћи да је до данас више од 1.350 средстава НВО која се налазе у наоружању Војске, односно више од 80 одсто укупног удела, потекло из наших конструкционих бироа. То смо радили до сада, а радићемо и у будуће.

Ако нам се омогући, намеравамо да један део слободних капацитета Института усмеримо на домаће и страном цивилно тржиште. Институт за сада може да пружи низ услуга и понуди одређен број мање сложених производа, а сигурно ћемо моћи да развијемо и комплексније производе и да их предамо нашим предузећима у серијску производњу. Свесни смо да ћемо бити конкурентни само ако имамо разумне цене и прихватљиве рокове реализације.

Ви говорите о пројекцији рада у једном уређеном систему, али како ВТИ функционише сада када су сви важни акти у процесу усвајања?

– Заиста тешко. Немамо дефинисану коначну формацију и све је под великим знаком питања. Ми смо урадили елаборат о трансформацији ВТИ. То наше виђење је упућено ресорном министарству и надам се да ће тај предлог наићи на подршку нашег министарства, али и Министарства за науку и заштиту животне средине. Ова неизвесност нас деморалише и тешко нам свима пада. Отежава рад и повлачи више других проблема – регулисање постављења, плаћање прековременог рада, награђивање за изузетне резултате у раду. Имамо више од двадесет стручњака, који су у последње две године, према уговорима са СДПР-ом, били укључени у пројекте и који су доста радили ван радног времена, суботом и недељом, а још нисмо нашли начин како да их наградимо и платимо. Са друге стране, ми располажемо знатним материјалним средствима – инфраструктуром, објектима, лабораторијском опремом, вредном више од двеста

ПРЕДАТИ

четрдесет милиона долара, а да не говоримо о вредности документације и интелектуалне својине ВТИ. Та питања, али и питања локације, седишта, и друга, треба формално-правно регулисати.

Имате ли утисак да вас неко свесно заборавља или отписују?

– То питање је тешко, а одговор још тежи. ВТИ је основан Декретом пре 58 година, и ако држава оцени да јој није потребна оваква институција – Декретом нека га и укине. Али одговорност за чин тихог гашења не би се смела пребацити ни на директора ВТИ, нити на његов колегијум. Сасвим смо убеђени да би се у том случају брзо показало да је оваква установа потребна и нашој војсци и

земљи. О укидању размишљају они који не знају шта значи ВТИ, а они који знају, умеју да цене оно што имамо. Ако нам се пружи могућност показаћемо да можемо бити корисни и Војсци и држави. Већина научних области и стручних делатности негује се у ВТИ и – нигде више у земљи. То су пре свега области класичног и ракетног наоружања, борбених возила, електронике и оптоелектронике, електронског извиђања, воздухопловне технике, материјала, заштите, итд. Остварили смо и доста контаката са страним фирмама које су се с доласком у земљу, али и у Институт, увериле у наше кадровске и лабораторијске могућности.

Да ли друге земље имају сличне институције?

– Ниједна од република бивше СФРЈ нема овакав институт. Хрватска је, додуше, успела да сачува свој Бродарски научни институт. Мислим да су нашли право решење и од њега направили водећу националну научну институцију. Двадесет одсто капацитета је покривено из војног буџета, а вишак слободно усмеравају на тржиште. Када је реч о земљама које су прошле транзицију, поменимо да су нам Словаци пре шест година саветовали да сачувамо ВТИ, јер су они свој институт расформирали и – зажалили због тога. Покушај да поново окупе људе није успео, а са 250 људи, колико су тада имали, то више није било ни налик пређашњем институту. Слична ситуација је и код Бугара. Румуни су сачували свој воздухопловни институт, јер је држава стала иза њега. Дефинитивно, када се такве институције једном угасе нема поузданог рецепта и лека да се поново оживе. У установе попут ВТИ запошљавали су се најбољи студенти, склони научном раду. Радећи на бројним сложеним пројектима, они су учили од старијих колега, чије се знање, а пре свега искуство, не може научити из књига. А када такви стручњаци оду, поготово на овакав начин, по правилу не желе више да се врате.

Познато је да је војноиндустријски комплекс замајац читаве привреде.

– Да, сложени пројекти попут тенка, авиона, брода, као крајњи резултат доносе и по двадесетак нових технологија и исто толико нових типова и врста материјала. За то је најбољи пример Америка, где су улагања у војне програме огромна, а сва се та средства касније вишеструко враћају. И данас је знање у областима одбрамбених технологија, иако неопипљива категорија, веома цењена роба на тржишту, јер је у нераскидивој повратној спрези са науком и практиком у цивилној сфери.

На којим пројектима се данас ради у Институту?

– Одређеном динамиком реализује се Модел опремања војника 21. века. Ове године је усвојена заштитна маска М-3, четврте генерације, која је по својим перформансама заиста изузетна, јер испуњава све тактичко-техничке захтеве према најстрожим светским стандардима. Затим комплет за обележавање контаминираних зе-

ИНТЕРЕСОВАЊЕ СТРАНАЦА

– Аргумент странаца је увек јасан, економски и прагматичан. Потенцијални сарадници из западних земаља сматрају да се код нас могу квалитетно развити или модернизовати и производити средства НВО по приступачнијим ценама, сматра пуковник Угрчић. – Посебно је интересантна оцена да би се на један долар уложен на програме контроле и надзора граница у региону југоисточне Европе, који би се водили у ВТИ, уштедело десет пута више него ако би се тиме бавиле земље Уније.

Дакле, странце у последње време интересују послови везани за област безбедности. Отуда је Европска унија, преко Мађарске, која је задужена да координира активности и усмерава финансијска средства на пословима техничког обезбеђења граница и граничних прелаза, озбиљно заинтересована за овакве аранжмане. Већ смо, посредовањем фирме Interproduct из Београда, потписали један споразум о пословно-техничкој сарадњи са фирмама из Мађарске и Велике Британије. Споразумом су дефинисани оквири сарадње на пројектима везаним за техничке системе надзора, било да је реч о стационарној опреми или покретним платформама – почевши од беспилотне летелице, возила комерцијалног типа или робусне војне варијанте извиђачког возила ВУК, до речних патролних чамаца. Поред наведеног, споразум обухвата још неколико пројекта који се односе на војну и извиђачку опрему. А мислим да не треба коментарисати колико је важно да и наше полицијске снаге, које преузимају бригу о граници, и наше јединице које се упућују у мировне мисије имају савремено домаће извиђачко возило.

ПОТЕНЦИЈАЛ

Данас је на пројектима који се раде у ВТИ непосредно ангажовано 25 доктора наука, 64 магистара и 315 истраживача. У Институту, иначе, ради 16 истраживача у научним звањима.

та, по сопственом захтеву или по основу пензионисања, на другим местима формирају радни тимови који се баве развојем средстава НВО. Институт не може да се ангажује ни на једном програму за потребе страног партнера без сагласности Министарства одбране, што позитивно утиче на контролу производње и промета наоружања и технологије двоструке намене. Тако ми губимо критичну масу истраживача за техничке дисциплине, које и по безбедносним и стручним аспектима треба да буду заступљене у нашој установи. Ми смо на то упозоравали и о томе писали. Један од услова да се спрече овакве појаве јесте доношење и поштовање закона о заштити интелектуалне својине.

Да ли вас предузећа наменске индустрије консултују у вези са неким пројектима или користећи ваше знање раде на свој начин?

– Највећи број предузећа одбрамбене индустрије понаша се коректно и спреман је да поштује права интелектуалне и индустријске својине, али је могуће да тешка времена доводе поједине на помисао да су сами себи довољни. Да то није правило потврђује око 70 функционалних задатака које ВТИ отвара сваке године на захтев предузећа наменске или техничких ремонтних завода, а од којих је већина дефинисана као пружање стручне помоћи. Те задатке успешно могу да остваре само стручњаци за поједине области.

Шта се у Институту променило од последње посете министра одбране 1. јуна ове године?

– У протеклом периоду, по договору, израдили смо предлог

мљишта и концепт маскирног бојења према шеми НАТОа за Европу. А освајањем универзалног електронског темпирног упалача за артиљеријску муницију, калибра од 105 до 155 mm, Србија се уврстила у мали број земља који могу да ураде такво средство.

Актуелан је и пројекат авиона за почетну обуку пилота ластва. До краја године биће завршен први прототип, а до краја марта наредне године и други. ВТИ све време координира активности и испитује делове конструкције, тако да прве летове очекујемо средњом идуће године.

Од актуелних пројеката које радимо са СДПР-ом за потребе иностраних партнера а, за које је и наша војска показала интересовање, поменуо бих пројекат артиљеријског система НОРА и модернизацију тенка М-84. За једну инострану фирму, из земље чланице НАТОа, испитујемо у аеротунелима модел ракете који је комплетно пројектован и урађен у нашој радионици...

Причало се да су пензионисани и отпуштени припадници Института понели са собом и пројекте и рад на њима наставили у установама у којима су се запошљавали. Колико у томе има истине?

– Нажалост, то је тачно. Учили смо да се с одласком најквалитетнијег кадра из Институ-

нове формације Института и упутили га на разматрање, али још нисмо добили одговор, и то нам отежава рад. Колико знамо, министар одбране је сагласан са нашим предлогом и очекујемо да се тај проблем убрзо реши. Решено је и питање наших одласака у иностранство у оквиру међуармијске војнотехничке сарадње, која предвиђа пословне контакте и посете међународним изложбама, а посебно учешће на међународним научним скуповима. Прихваћени су сви предлози за одласке на стручне скупове, а после дуже времена нисмо изостављени ни у плану међународне војнотехничке сарадње за наредну годину.

Када је реч о повратку отпуштених, ми смо министру послали списак са именима истраживача и техничара специјалиста, неопходних за рад појединих лабораторија Института и радионице за израду прототипова. Тај списак је редукован на седморо људи. Две наше сараднице са тог списка већ су нашле посао. За сада се вратило само једно лице. Очекујемо да дође још четворо отпуштених сарадника.

Стимулативно награђивање истраживача још није системски решено, а остало је отворено и питање пријема младог кадра, јер је то на неки начин у супротности са реформским смањењем Војске. Ипак, очекујемо да министар одбране потпише одлуку којом ће нам се омогућити плаћање прековременог рада, стимулативно награђивање и пријем младих од прихода стечених радом са трећим лицима, по узору на ВМА.

У међувремену је обустављено финансирање школовања цивилних лица на магистарским и докторским студијама на факултетима у цивилству. То нас је обесхрабрило, јер људи у Институту морају да се усавршавају како бисмо задржали статус научноистраживачке установе. Претпостављам да је узрок недостатак пара, тако да очекујемо да ћемо добити дозволи да за те намене користимо средства из остварених прихода. Надам се да ћемо тај проблем лакше решити када ВТИ буде укључен у систем научне делатности Србије. Ми смо припремили и проследили на даљу процедуру сву потребну документацију за нострификацију научних звања наших истраживача и документацију за акредитацију ВТИ. За то је потребно да имамо најмање десет доктора наука у научном звању, а ми испуњавамо те услове. И како нам је министар Поповић рекао, можемо да очекујемо акредитацију установе до краја новембра.

Размишљате ли о томе да ваша установа постане научно-наставна база неких факултета?

– То је тема о којој одавно размишљамо. Више од десет наших истраживача учествује у извођењу наставе на факултетима у цивилству и на Војној академији. Чињеница је да се по Болоњској декларацији уводи тростепено студирање и да се на мастер-студијама, а поготово на докторским студијама, инсистира на лаборато-

БУДУЋНОСТ ИНСТИТУТА

– У наредном периоду Институт може део капацитета да оријентише и прилагоди тржишним условима рада и тиме растерети државни буџет. На макроплану предстоји нам укључивање у развојне пројекте за стране армије и стране тржиште. А да би се то постигло треба решити статусна и кадровска питања Института, омогућити пословни амбијент. Будући статус ВТИ пресудно зависи од трансформације Војске, пројекције њеног развоја и одбрамбено-индустријског комплекса, који још представља значајан потенцијал. Требало би обезбедити наставак истраживачко-развојног рада у подручјима у којима имамо јасно дефинисане циљеве техничке модернизације Војске. Подржавају нас челни људи нама значајних министарстава и они су нам улили наду у боље сутра – каже пуковник Маринко Угрчић.

ву у нашим лабораторијама.

Зна ли нова држава Србија да цени стручни и научни потенцијал којим располажете?

– Мислим да зна. Институт није само богатство и капитал Војске већ је и српско национално благо. Министри Зоран Станковић и Александар Поповић потврдили су у више наврата став државе да се ова научна установа сачува. Ми смо Институт наследили од наших очева и ред је да га оставимо нашим потомцима.

Мислим да се сви слажу да је ВТИ био "жртвено јагње" реформе Војске. Како сте се ви лично, као директор, осећали у моменту када је требало отпустити готово половину запослених?

– Било је мучно за све. Није се знало коме је теже – онима који одлазе или онима који остају. Иако нисам ја донео одлуку о томе ко ће бити отпуштен, осим за сектор који сам тада водио, припала ми је тешка и непријатна обавеза. Не бих се сигурно прихватао ове дужности да нисам имао подршку већине људи који су остали у Институту, па чак, веровали или не, и појединих који су отпуштени. И после свега сматрам да ова установа може и треба да настави да живи. Чак и они који су у почетку хтели да оду, одједном су одустали, из ината. И реагују речима: *Нећемо се предати.* ■

Мира ШВЕДИЋ
Снимио Даримир БАНДА

ЛИДЕР ПОСЛОВНЕ ИЗВРСНОСТИ

У Привредној комори Србије је по петом пут, поводом Светског дана квалитета, традиционално додељен Оскар квалитета, национална награда за пословну извршност која се додељује у две категорије – за

Пуковник др Југослав Радуловић са признањем за квалитет

мала и средња предузећа и за велике организације. Скуп је отворио директор Привредне коморе Србије Љубиша Димитријевић, а у име Министарства привреде лауреате је поздравила државни секретар Зора Симовић.

У овогодишњој оштрој утакмици наших предузећа, жири је изабрао седморицу. Лауреати су, у категорији малих предузећа, Институт за медицинску биохемију Клиничког центра Србије, фабрика Вода-вода, Апотекарска установа Нови Сад и свеукупни победник у тој категорији Галеб груп из Шапца. Њима је припала бронзана статуета Оскар квалитета.

У конкуренцији великих предузећа лауреати су Технички ремонтни завод из Крагујевца, Колубара универзал из Великих Црљана и Завод за израду новчаница и кованог новца, као свеукупан победник у тој категорији.

Добијање овог признања је велики изазов за сваког менаџера, а још је изазовније такмичење на националном нивоу. Технички ремонтни завод из Крагујевца ту вредну награду добио је за политику и стратегију предузећа и људске ресурсе. ■

М. Ш.

Обележен Дан Војнотехничког института

ВАЖНЕ ОДЛУКЕ ЗА БУДУЋИ РАД

Свечаном скупу, који је организован 3. новембра, поводом дана ВТИ, присуствовали су министар одбране др Зоран Станковић и министар за науку и заштиту животне средине Србије др Александар Поповић.

Директор Института пуковник проф. др Маринко Угрчић говорио је присутним о историјату и актуелном стању у коме се та установа данас налази и о могућностима будућег рада. Министар одбране Зоран Станковић истакао је да је Министарству достављен елаборат о даљем виђењу рада ВТИ. Елаборат је прихваћен, ништа није оспорено, а одобрено је да се у ту елитну техничку установу врати седморо стручњака. Потписана је од-

лука којом се омогућава да ВТИ ради за трећа лица, а самим тим и да остварује приход.

Министар за науку др Александар Поповић рекао је како очекује да ВТИ буде интегрисан у научни систем земље и да ће у наредном периоду све научне установе, па и војне, бити повезане на државну мрежу како би могле да користите информације са Интернета. Министар за науку сматра да Институту треба помоћи како би се пробио на нова тржишта, посебно цивилна, и лично се залаже да се пронађе начин како би се у крило српске науке вратили научни посленици из Војске који су због војних прописа о пензионисању службу напустили у напону интелектуалне снаге. ■

М. Ш.

НОВИ ДОКТОРИ НАУКА

Пуковник др Борислав Д. Гроздић из Управе за људске ресурсе Генералштаба Војске Србије, одбранио је докторску дисертацију "Схватање о политичком насиљу, ненасиљу и миру у српским средњовековним списима", на Факултету политичких наука Универзитета у Београду.

Ментор је био професор др Драган Симеуновић са Факултета политичких наука, а чланови комисије професор др Слободан Јовановић са Филолошког факултета и протојереј доцент Драгомир Сандо са Богословског факултета.

Докторску дисертацију под називом "Изворишта службене части официрског кора и њен утицај на морал Српске војске" одбранио је на Војној академији пуковник у пензији др Раде С. Н. Рајић. У комисији наставно-научног већа Академије били су пуковник у пензији проф. др Предраг Дамњановић, председник комисије, пуковник проф. др Владимир Грујић, ментор и пуковник доцент др Будислав Суша. ■

Министар одбране у Новом Саду БЕСКУЋНИЦИ НЕЋЕ ИЋИ НА УЛИЦУ

Привремени смештај у војним објектима у новосадском гарнизону користи 261 породица са укупно 871 лицем. У објектима предвиђеним "Мастер планом" за отуђење, смештај користи 185 породица са 599 чланова. Ово је само део суморне стамбене слике новосадског гарнизона која је постала још гора када је 3. октобра корисницима нужног смештаја у објектима предвиђеним за отуђење упућено обавештење о њиховом исељавању. То је код њих изазвало буру незадовољства, страха од губљења јединог крова над главом, али и много медијских шпекулација.

Министар одбране разговарао је и са осмочланом делегацијом корисника нужног смештаја.

– Локације и објекти у Новом Саду предвиђени "Мастер планом" за отуђивање, у којима су смештени корисници нужног смештаја, веома су атрактивни и постоје интересенти за њихову куповину, али ми морамо да имамо у виду и положај људи који живе у њима и да се према њима понашамо сагласно свим захтевима који дефинишу њихов положај – рекао је том приликом министар Станковић.

Министар Станковић је обишао просторије нужног смештаја у "Милетићевој" касарни и разговарао са станарима. ■

Б. М. П.

Делегација Министарства одбране Хрватске на Војној академији САРАДЊА У ОБРАЗОВАЊУ

Делегација Хрватске војске коју је предводио генерал Мирко Шундов, начелник центра за образовање и обуку "Петар Зрински", посетила је 8. новембра Војну академију Војске Србије. Повод састанка са челним људима нашег војног школства био је размена искустава и сагледавање могућности за билатералну сарадњу у оспособљавању кадра у системи одбране.

На састанку са начелником Војне академије, генерал-мајором Видосавом Ковачевићем, представници Министарства одбране Хрватске интересовали су се за модел усклађивања војног и цивилног образовног система који је код нас у току.

Генерал Шундов је посебно нагласио значај ове посете за развој будућих односа двеју оружаних снага.

Генерал Ковачевић је изразио задовољство што имамо прилику да искористимо искуства суседа који су у неким сегментима образовног система испред нас, али и да представимо све оно што Војна академија има да понуди. ■

А. П.

Семинар о лаког
и малокалибарском наоружању

ОПАСНОСТ ОД ВИШКОВА ОРУЖЈА

У свету циркулише око 500 милиона пушака, пиштоља и другог лаког и малокалибарског оружја које има све већу улогу у конфликтима и насиљу. То оружје има огроман утицај на друштво уопште, јер је процењено да се њиме изврши око 300.000 убиства годишње у оружаним сукобима и 200.000 у криминалним активностима. Осим тога, милиони људи под претњом оружјем бивају терорисани или истеривани из својих домова, те постају избеглице и расељена лица.

Велике количине лаког и малокалибарског оружја и њихова нелегална трговина и даље представљају огроман проблем у југоисточној Европи јер подстичу криминал, стварају осећање несигурности и подривају ангажовање на спречавању конфликта.

Промет и контрола тог оружја била је тема регионалног семинара за парламентарце из земаља западног Балкана о лаког и малокалибарском наоружању, одржаног 1. новембра у хотелу Хајат у Београду. Семинар је једна од компоненти другог пилот пројекта о малокалибарском и лаког оружју Европске уније, који реализује Регионални центар за контролу наоружања – SEESAC, а започео је у фебруару ове године у Београду.

ПОМОЋ ПОСЛЕ ПАРАЋИНСКЕ ЕКСПЛОЗИЈЕ

Портпарол Регионалног центра за контролу малокалибарског и лаког наоружања (SEESAC), Ана Мартиновић каже за "Одбрану" да је након експлозије у Параћину стални представник Програма за развој Уједињених нација – UNDP у Србији, Ленс Кларк понудио помоћ Влади Србије.

Она наглашава да представници SEESAC већ разговарају са представницима Министарства одбране да би се утврдило каква и колика помоћ је потребна. Требало би у најкраћем року, нагласила је Мартиновић, да се дође до конкретних резултата што се тиче финансирања и техничке помоћи у решавању проблема складиштења оружја и муниције, усвајању и поштовању међународних стандарда, те уништавању вишкова наоружања. Она је истакла да је SEESAC урадио студију која је показала да складиштење оружја и муниције захтева велике трошкове. С обзиром на то што се једна количина оружја складишти да би била продата, она каже да је студија показала да је исплативије уништити то наоружање него чекати на евентуалног купца који се можда и не појави.

Растислав Врбенски, заменик сталног представника UNDP Србија, указао је на опасности од вишкова муниције и подсетио на недавну експлозију у војном складишту у Параћину. Вишак муниције се, рекао је Врбенски, може преусмерити из војних залиха у зоне нестабилности или dospети у руке терориста или банди криминалаца.

Ана-Маија Корпи, амбасадор Финске у Србији, објаснила је да стратегија безбедности ЕУ наводи пет опасности на које треба обратити пажњу – оружје за масовно уништење, тероризам, регионални конфликти, распад држава и организовани криминал. Према њеним речима, четири од тих пет опасности подстрекиване су малокалибарским оружјем.

Европски програм за спречавање конфликта, нагласила је финска амбасадорка, прихвата да би рад на уклањању малокалибарског оружја као извора дестабилизације и конфликта био велики допринос спречавању насиља у будућности. Активности у спровођењу регионалних и међународних обавеза контроле SALW на један стратешки и плански начин биће од велике помоћи за брже интеграције у европске структуре.

Сваки споразум о стабилизацији и придруживању између држава југоисточне Европе и ЕУ подразумева и достављање одговора на упитник Европске комисије у вези са малокалибарским и лаким наоружањем.

Иначе, Србија је прихватила правила понашања ЕУ у марту 2005. и донела нове законе о промету оружја који су углавном у складу са стандардима ЕУ. Током програма одузимања оружја из 2001, 2002. и 2003. године, Влада Србије прикупила је између 12.000 и 15.000 комада малокалибарског и лаког наоружања. Од 2003. спроведени су програми уништења малокалибарског оружја током којих је уништено више од 88.000 комада.

Албанска влада процењује да је током јавних нерета 1997. више од 550.000 комада оружја и око 900 милиона муниције измакло контроли државе. Према званичним проценама, око 220.000 је враћено током програма прикупљања оружја. Од 2000. до сада уништено је око 143.000 комада оружја и више од 48.000 тона муниције.

У Босни и Херцеговини прошле и ове године уништено је око 91.000 комада оружја и 190 тона муниције. Поред Румуније, БиХ је једина земља у југоисточној Европи која је објавила годишњи извештај о извозу оружја.

У Хрватској је прошле године уништено 1.905 комада тог оружја, а у Македонији у периоду 2001–2006. преко 10.000 комада.

Црна Гора је успешно завршила два програма прикупљања оружја, а планира још једну кампању до краја 2006. Од 2003. уништено је више од 7.000 комада оружја и пола милиона муниције. ■

Ратко ФЕМИЋ

ДУГО ПУТОВАЊЕ КА ЕВРОПИ

Европска унија је у јуну усвојила Концепт подршке реформи сектора безбедности. То значи да ће у будућности вероватно ниво реформисаности тог сектора бити један од критеријума за наше прикључење Европској унији.

Да ли је Војска Србије “чардак ни на небу ни на земљи”? Необична ситуација у којој се налази Министарство одбране, које још нема институционални статус унутар Владе Србије, даје повода за такво размишљање. Томе доприноси и непостојање јасно артикулисаног заједничког става значајних политичких актера о ВС, која се на том нивоу углавном користи у дневно политичке сврхе.

У таквим условима Војска трагајући за професионалним идентитетом, настојећи да релегитимише своје мисије, усвоји демократске принципе западног света, интегрише се у национални, али и у евроатлантски систем безбедности. Задаци су утолико тежи, што добар део становништва, према истраживању јавног мњења, и даље не види потребу уласка у НАТО.

Јавни дијалог између државних званичника, цивилних експерата и грађанског друштва о особеностима система безбедности у Србији, његовим постигнућима у последњих шест година и о изгледима за будући развој, остварен на недавној међународној конференцији о реформи система безбедности у Србији (Београд, од 29. до 31. октобра), могао би Војсци да олакша тај терет. Макар само због тога што, према речима помоћника министра за политику одбране Снежане Самарцић-Марковић, “више људи схвати шта и зашто радимо, лакше ће нас подржати”.

Тако је, заправо, међународна конференција “Реформа сектора безбедности у Србији – достигнућа и перспективе” одржана у прави час. Организовали су је Центар за цивилно војне односе, Влада Чешке Републике и Женевски центар за демократску контролу оружаних снага, у покушају да пружи свеобухватни преглед реформи. Таква настојања пратила је и тематска подељеност на шест сесија, на којима се говорило о реформи Војске Србије, полиције, безбедносно-обавештајних служби, парополитијских снага, сектора безбедности, те о евроатлантској интеграцији Србије, зборнику радова “Јавност и војска”. Конференција је завршена пленарном дискусијом која је посвећена покретању националног дијалога о реформи сектора безбедности.

Излагачи су покушали да означе најзначајније препреке за реформу сектора безбедности, приоритете у реформи, кораке ка заокруживању правног и стратешког оквира за развој, допринос интеграцији Србије у евроатлантску заједницу, уређивање на начелима демократске и цивилне контроле. У истом радном оквиру кретала су се и излагања представника МО, помоћника министра за политику одбране Снежане Самарцић-Марковић, помоћника министра за људске ресурсе др Зорана Јефтића и заступника начелника Војнобезбедносне агенције Светка Ковача.

Према речима Снежане Самарцић-Марковић, реформа је, између осталог, системски покушај корените промене свести унутар, али и ван система одбране. У друштву постоји консензус за уласак у Парт-

ИСКУСТВА ЧЕШКЕ

Излагање стручњака за систем безбедности из Чешке обогатило је конференцију за компаративно искуство земље која је морала да прође кроз транзицију и ослободи се наслеђа из ауторитарног периода. Посебно је био занимљив осврт Јане Шинделкове из чешке амбасадe у Београду, која је истакла да сваком народу његови проблеми изгледају најтежи. “Када је Чешка изашла из социјалистичког система, имала је потпуно срушену привреду и на многим пољима је морала да почне испочетка. Чешка, додуше, није као Србија била условљавана, али је 15 година покушавала да доведе државу у ред како би могла да уђе у ЕУ и НАТО”, рекла је Шинделкова.

Поуке из других транзиционих земаља које се налазе у ситуацији сличној овој у Србији, представили су гости из Женевског центра за демократску контролу оружаних снага.

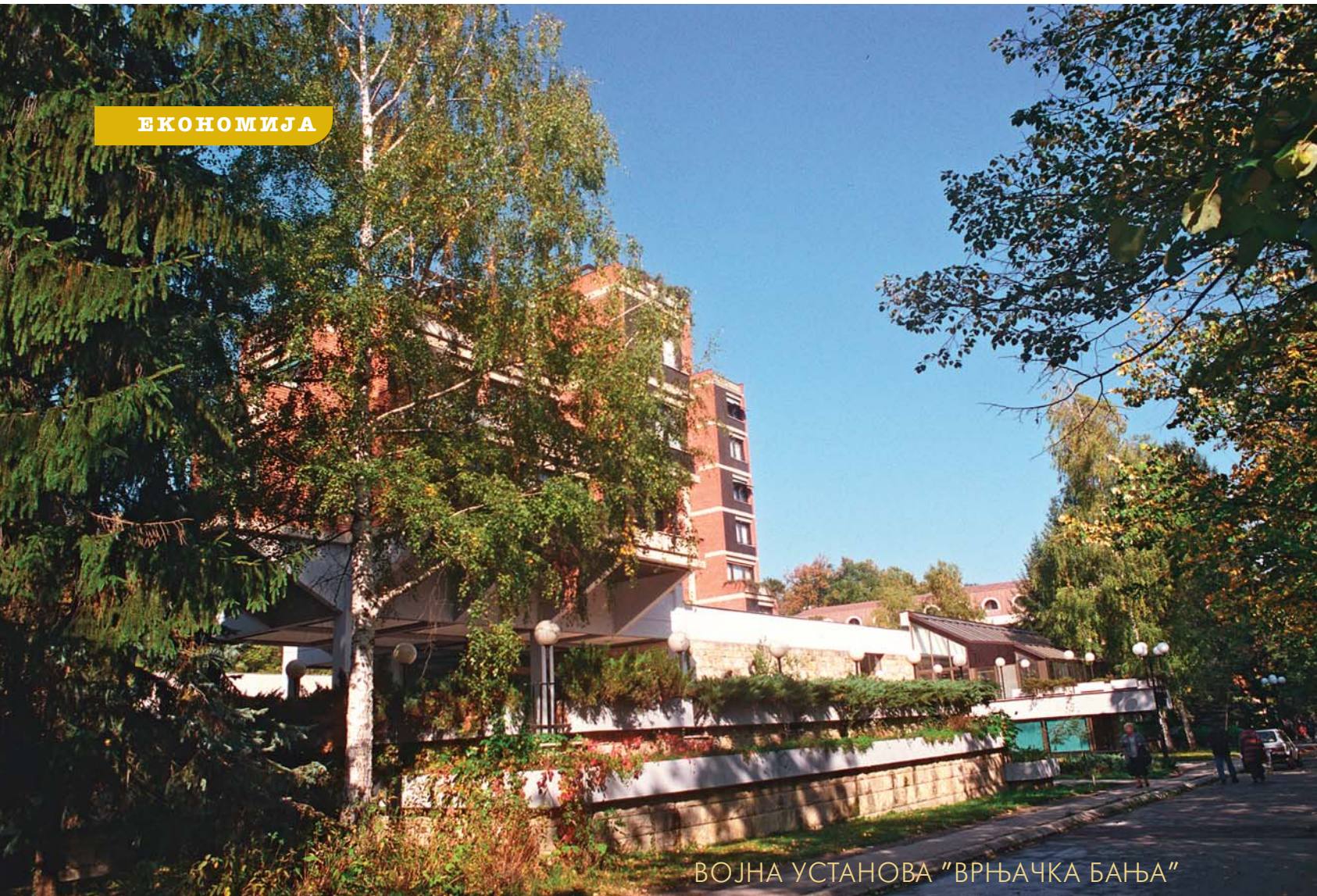
нерство за мир. Како у ПЗМ неће ући само војска, већ цело друштво, оно има право да зна зашто тамо треба да закорачи. Њен одговор је – зато што нема алтернативе.

Зоран Јефтић је представио организацију МО и њену пројекцију од 2007–2010. Тренутно бројно стање је за 12.000 мање него што је било прошле године. Већ 2007. биће између 27.000 и 28.000 припадника професионалног састава, а 2010. тај број ће се смањити за још неколико хиљада. “Желимо да у оквиру расположивих финансијских средстава развијемо војску која може одговорити постојећим безбедносним изазовима”, закључио је Јефтић.

Реформа система безбедности везана је и за постизање стандарда важећих у Европској унији. Она, наиме, показује Европској унији да земља која то оствари прихвата европске вредности. Стога се ни према Србије за пријем у ЕУ не спроводи само преко економије, подсетила је директорка Канцеларије за придруживање ЕУ, Тања Мишчевих, па се може очекивати притисак да се испуне захтеви и у области реформе система безбедности. Специјални изасланик за НАТО, Бранислав Милинковић нагласио је да “уласком у ПЗМ престајемо да будемо црна рупа огромног евроатлантског простора и добијамо одређене безбедносне гаранције”.

Конференција је показала да је јавни дијалог између различитих субјеката система безбедности добар начин за суочавање различитих погледа и сагледавање реформе, али и за подстицање расправе о доктринарним оквирима националне безбедности и разумевање да напори чињени у оквиру система одбране целу земљу приближавају “европској породици народа”. ■

С. БОКИЋ
Снимео Д. БАНДА

ВОЈНА УСТАНОВА "ВРЊАЧКА БАЊА"

СВЕТЛОСТ НА КРАЈУ

Недаће које последњих година прате рад Војне установе "Врњачка Бања" нису угасиле оптимизам радника да ће уз помоћ државе превазићи назадовање и стагнацију и кренути у даљи развој туристичких и угоститељских капацитета

онуде угоститељско-трговачких услуга и рекламни проспекти, који се повремено појављују у јавности, говоре да војне установе живе и раде. Познато је да се већина њих налази у великим проблемима, али се мало зна о томе како уопште преживљавају у условима нерешеног статуса и велике конкуренције.

Зато смо разговарали са директором ВУ "Врњачка Бања" пуковником Владимиром Јевтићем и његовим сарадницима, а интересовало нас је какви су резултати рада и финансијски ефекти пословања, како се сналазе у тржишној борби и које су опције решавања коначног статуса установе.

■ ИНВЕСТИЦИОНИ ПРОБЛЕМИ

Делатност ВУ "Врњачка Бања" одвија се преко пружања услуга одмора и рекреације (хотел "Бреза" у Врњачкој Бањи), војног самачког смештаја (хотел у Краљеву), угоститељско-кантинских услуга (канине и ресторани у Краљеву, Рашкој, Крушевцу и на Копаонику), исхране пилота и осталих специјалних састава, трговине и туристичко-агенцијских услуга (ВТА у Београду). Пословање установе у 2006. прате проблеми у виду нестабилних тржишних кретања, раста цене енергента, комуналних и других услуга и даљег пада платежне и куповне моћи становништва, што се с друге стране огледа у смањењу броја потрошача и прихода, недостатка обртних средстава и стварања губитака који у овом тренутку износе око 15 милиона динара. Истина, добар део дугова је плод вишегодишње неликвидности, али та чињеница мало помаже запосленима којима скромна плата (просечни лични доходак 11.393 динара) касни два месеца.

– Под неравноправним условима појављујемо се на тржишту – тврди пуковник Владимир Јевтић – зато што с једне стране треба да платимо све трошкове, приходујемо и исплатимо зараде, а с друге не можемо да послујемо као остали пословни субјекти.

Војна установа, на пример, не може да подигне кредит зато што није правно лице, а да би то била треба да има укњижену имовину. Тада се, наравно, појаве проблеми власништва, тако да се цела прича враћа на почетак што ствара прави зачарани круг.

Јасно је да доходна установа има везане руке по многим питањима, док с друге стране помоћи нема ниоткуда. Како, рецимо, решити инвестиционе проблеме истрошених, израубованих и изамортизованих објеката, када се једва нађе новца и за текуће одржавање. Запослени у хотелу "Бреза" успели су уз велика одрицања да, самостално и без помоћи са стране, поставе пумпе за избацивање воде, обаве ремонт котлова, замене стакла, лифтове и заврше бројне друге радове. Али инвестицијама, у тридесет година стари објекат, никад краја.

– Боримо се за неколико милиона динара – каже заменик директора Драган Миладиновић – како бисмо покрили терасе које прокишњавају и кров базена.

– Опстајемо – истиче пуковник Јевтић – и поред објективних проблема у којима радимо.

Како? Одговор је једноставан. Једе се супстанца најпрофитабилнијег објекта Војне установе "Врњачка Бања", а то је хотел "Бреза", који у структури остварених прихода учествује са више од 70 одсто.

Према речима заменика шефа рецепције Љиљане Ђукић, добитник многих престижних признања хотел "Бреза" и ове године бележи велику искоришћеност капацитета, која је у августу премашила и 100 одсто. Добро пословање "Брезе", продавнице у Кра-

Директор ВУ "Врњачка Бања"
пуковник Владимир Јевтић

Трошкови за нафту и воду доста оптерећују пословање хотела "Бреза". Хотел, наиме, троши две тоне нафте дневно, што у шестомесечној сезони доведе до 360 потрошених тона. Неупућени посматрач помислио би да је хотел грађен у Кувајту, а потрошњу горива не може да подмири ни попуњених 200 лежајева. Гас је дошао надомак хотела, али су сада, наравно, потребна средства како би се са нафте прешло на коришћење гаса, што би знатно смањило трошкове за те намене. Није пуно боља ситуација ни са водом. Скупштина општина Врњачка Бања наплаћује кубик воде 85 динара, тако да хотел "Бреза" месечно издваја за воду више од милион динара. Папрено, нема шта.

ПО ПРАВИЛУ СЛУЖБЕ

Група наших људи из САД недавно је боравила у хотелу "Бреза" и том приликом чланови групе изразили су одушевљење Врњачком Бањом и самим хотелом. Они су тада изложили и занимљиву пословну понуду којом су гарантовали попуњеност капацитета хотела "Бреза" страним гостима и до 70 одсто. Ценама и услугама су били задовољни, само што су затражили и отварање мале коцкарнице за забаву будућих клијената. Управа Војне установе припремила је елаборат о исплативости довођења великог броја страних гостију у хотел и упутила га претпостављенима. Одговор је био кратак: *Сходно важећим војним прописима, у војним објектима није дозвољено отварање коцкарница.* Наравно, реч је о чувеном члану 64. Правила службе. И шта сада. Вреди ли изгубити милионе динара због кругог читања правила и да ли оно, у сваком свом члану, треба да се примењује у објектима од којих очекујемо да тржишно послују и зарађују? Поготово што војни туристички и угоститељски објекти већ испуњавају све фискалне и друге позитивне прописе Републике Србије.

ТУНЕЛА

љеву и Војне туристичке агенције, ипак, не може да надомести губитке Самачког хотела у Краљеви и драстичан пад физичког обима промета у оквиру угоститељско-кантинске делатности погона Краљево, Крушевац и Рашка. Основни узроци тог смањења су у мањем броју потрошача, ниској куповној моћи корисника, амортизованости објеката и средстава за рад, недостатку обртних средстава, неповољној квалификационој и старосној структури радника и некомплетном асортиману робе и услуга.

■ ЗДРАВО ЈЕЗГРО

По свим показатељима, ситуација у Војној установи "Врњачка Бања" је тешка, поготово што дефинитивног решења статуса нема на виду. Постојала је и још постоји одлука Врховног савета одбране бивше државне заједнице Србија и Црна Гора, по којој би војнодоходне установе требало да се изместе ван састава МО и постану привредна друштва. У складу са тим, установа из Врњачке Бање припремила је све елементе за оснивачка акта и учлањење у Агенцију за привредне регистре. Одлука до данас није реализована, а последње информације говоре да се од такве опције одустало.

И даље се не зна каква ће бити коначна решења, али је све извесније да се озбиљно размишља о враћању појединих сегмената војних установа под буџетско окриље. У том случају, установа би се прво смањила, рационализовала а потом и докапитализовала, а непотребни објекти понудили би се тржишту, било у виду размене или слободне продаје.

– Основна идеја је направити здраво језгро – говори пуковник Владимир Јевтић – које ће у оквиру Министарства одбране моћи да

функционише и приходује одређена средства. Тада ће сви радници примати плате из буџета, док ће њихов главни задатак бити да остваре профит у корист МО.

Најодговорнији људи у ВУ "Врњачка Бања" немају никаквих дилема око избора организационих целина садашње установе које би чиниле здраво језгро. Уосталом, *Стратегијски преглед одбране* је већ предодредио у којим местима неће бити војних јединица, па самим тим ни потрошача. Погоне у тим местима треба угасити, а за послене збринуту социјалним програмом.

У трагању за решењима треба имати у виду да је свака војна установа свет за себе и да их је тешко ставити под исту капу. Вредност Војне установе "Врњачка Бања" је тешко проценити, ако се зна да само хотел "Бреза" има 19.000 метара квадратних пословног простора, 35.000 метара квадратних земљишта и девет хиљада метара квадратних шума. Хотел већ годинама успешно послује у условима велике конкуренције у Врњачкој Бањи и нема сумње да и у будућности може да оствари одличне резултате. Захваљујући директору Јевтићу и агилном тиму његових сарадника, "Бреза" може да се подичи новим садржајима у виду теретане или сале за стони тенис, али је потребно и даље улагати како би хотел био конкурентан за конгресни, здравствени и спортски туризам.

Постоје обећања да ће војне установе до краја године имати решен статус, после кога ће моћи да ураде пресек стања и прекину стање агоније у коме се већина њих налази. Радницима Војне установе "Врњачка Бања" је јасно да евентуално склањање под капу буџета подразумева и смањење броја запослених, побољшање стручне спреме кадрова и професионалнији и ефикаснији рад. Они су спремни да испуне све те услове и са нестрпљењем очекују да виде светлост на крају тунела и стварање услова за позитивно пословање. Недаће које их прате последњих година нису угасиле оптимизам да ће уз помоћ државе прекинути назадовање и стагнацију и кренути у даљи развој туристичких и угоститељских капацитета. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Н А С И Љ Е М Е Ћ У М Л А Д И М А

МАСКА ИСПОД

Не постоји земља, поготово држава у транзицији, која носи бремене тешке и не тако далеке прошлости а да се готово свакодневно не сучељава са неком врстом насиља: физичког, вербалног, менталног... Како кажу психолози и криминолози, виши облик насиља је криминал, а његово претварање у систем је оно што називамо организовани криминал. Овог пута задржаћемо се на основи проблема. Можемо рећи двострукој основи, јер ћемо слово посветити насиљу међу младима. Насиљу које прелази оквире пуких обрачуна и, каткад, дубоко задире у мрак расизма, шовинизма, верске нетрпељивости... Свега што је страно нашим просторима, традицији и бићу Србије.

С едамдесетих година прошлог века култни филм "Пет лаких комада", редитеља Боба Рафелсона, побрао је многе награде и ласкаве оцене критичара. Познати мајстор је у пет прича које имају заједнички именитељ (пад друштвеног морала и несрећу као његову последицу) осликао стварност од које људи често okreћу главу, јер их подсећа на истину коју једноставно немају снаге да измене. Реч је о младим људима, који, трагајући за својим идентитетом и перспективом, проналазе погрешне путеве у апсурдном тумарању кроз живот, без јасне идеје и коначног циља. Једино чега имају на претек су бесмислено време и необуздана енергија.

Много година касније, у данима дуге зиме и тек пробуђеног пролећа, јако далеко од тог времена и тамо неког "поквареног света", дакле ту покрај нас, одвија се филм са свим елементима драме и вишеструке трагедије у крајњем исходу. Ево само неких кадрова. У поодмаклој фебруарској ноћи три голобрада момка су у наступу озбиљног сумрака ума бацила свог вршњака са познатог Бранковог моста у немилост ледене реке. Дуго се трагало за несрећником о коме је и отац рекао да је био добро дете, али је изабрао лоше друштво и дослук с дрогом.

Други тешки комад одиграо се у уснулом возу који се кретао према главном граду. Младић је дремао када су се на њега обрушила четворица нападача тражећи новац и мобилни телефон. Онако бунован пружао је отпор, али помоћи ниоткуда. Не само да су му узели што су наумили већ су га избацили из захукталог воза...

Ученик земунске гимназије имао је веће срце од кукавица које су салетеле његову другарицу из разреда док је ишла према аутобуској станици. Силеције су рачунале на лак плен у клизавој и неосветљеној улици. Њено запомагање чуо је јунак драме, потрчао у том правцу и не питајући за цену стао да брани част нејаке девојке. Успео је у својој намери, али је задобио тешке ране нанете ножем па су се лекари данима борили за његов живот. Срећом, успели су...

По снази емоција, одијуму јавности и размери трагедије ту је и "још нерасветљено убиство" ученика Николе Ковачевића, ћака другог седам разреда београдске гимназије "Свети Сава". Последњи пут је отишао у школу 14. марта прошле године... Био је понедељак, поподневна смена. На великом одмору скокнуо је као небројено пута до тада да купи неко освежење у киоску стотињак метара од гимназије. Застао је да попије сок, а онда су наишла тројица раборних момака, његових вршњака који су својатали "територију" и са ње га грубо терали. Након противљења ултиматуму, добио је ударце од којих је најпре ударио главом о зид а затим пао ничице на бетон. Задобио је две кобне повреде после којих је пао у дубоку кому. Лекарима су одмах рекли да, нажалост, има мало наде. Једино се велико срце узорног момка, доброг ученика и ватерполо наде није мирило са судбином. За Николу су куцала и срца родитеља, свих професора, ученика, клупских другова. Док се борио за живот, школа је била облепљена паноима на којима су исписане дирљиве поруке. На једном је стајало: *Никола, пробуди се да будемо редари.* Одавно на једном испраћају није виђено толико бола...

■ КУКАВИЦЕ СА ТРИБИНА

Завршни комад нема ни издалека тај садржај емоција, можда крије танани излаз из тамног ћорсокака док не дође неко боље време. "На изласку из Хале спортова", причаће момак дежурном у МУП-у, "сачекала су ме петорица силесија. Махали су ножевима, ланцима, палицама... Дао сам им мобилни телефон, новчаник, скинуо јакну... Ето, остао сам жив и здрав..."

Спорт као српски бренд лепо звучи и има здраво покриће у успесима наших ватерполиста, одбојкаша, стрелца, каратиста, веласлача... Прикључак хватају фудбалери. Помози Боже! Најзад смо

ЛИЦА

добили химну и заставу што је често била кочница у главама (или изговор, видећемо) протагониста најлепше споредне ствари. Лепо их је чути како певају "Боже правде" и још лепше видети сјај у њиховим очима док се интонира. Али, остао је наopak обичај да се звижди свакој другој химни. Звиждало се белгијској, потом јерменској. Гости су били у чуду јер то се не ради нигде у свету. Први пут нам се прогледало кроз прсте, али на другу увреду реаговала је УЕФА. И

ПЕСНИЦА НА КОКАИНСКИ ПОГОН

Познато је да наркотици, осим других погубних последица, подстичу агресију. У комбинацији са алкохолом то је необуздана сила, право буре барута које кад-тад експлодира. Последице су катастрофалне. У таквом стању млади олако прибегавају насиљу и лако потезу оружје. Зато искусни криминалци често злоупотребљавају младе зависнике за прљаве послове.

За првих девет месеци ове године полиција је поднела 1.397 кривичних пријава против 1.588 особа, од којих је 59 малолетника, због поседовања и недозвољене употребе наркотика. По речима генерала београдске полиције Милорада Симића, уживаоци опојних средстава су све чешће средњошколци, ћаци основних школа, а најмлађи регистровани наркоман има само девет година!

Секретар за образовање Владимир Тодић указао је на податак да се три одсто пријава које директори школа и родитељи подносе у градску просветну инспекцију односи на ћаке који на часове долазе под видним дејством алкохола и психоактивних супстанци.

шта нам то треба? Цивилизованој Европи где стремимо потребни су цивилизовани људи и одговарајуће понашање које подразумева гостопримство и уважавање оног ко нам је стигао у посету (политичку, културну, спортску...).

Неће бити добро ако нам УЕФА одреже кумулативну казну јер оно што се почетком октобра догодило на првенственој утакмици у Чачку је навијачки хорор. Ако невоспитани и примитивни младићи звижде туђој химни "на нервној бази", шта рећи о кореографији Кју-клукс-клана, са застрашујућим капуљачама, скандирањем и транспарентима. Део "навијача" окупио се на играча домаћег тима Мајка Темвањира зато што је тамне пути и по њима нема места у Чачку и тиму "Борца". У слободарском Чачку, симболу широког шумадијског срца, граду који је пропатио у својој бурној прошлости, у средини где је својевремено италијански војник скинуо униформу и рекао: *нећу да пуцам у ове људе, хоћу да останем са њима.* И остао је, оженио се Чачанком, засновао породицу, прекрстио се и до пензије био виђен и вољен, један од најбољих мајстора "Слободе".

Део навијача "Рада" окаљао је образ свог клуба и Београда. Узвикујући слогане препуне националне мржње довели су утакмицу до прекида, а спортски сусрет до апсурда. Полиција је привела хулигане али је остао горак укус срама.

Полиција и суд се баве последицама. Приведено је стотињак кукавица, а судија им одредио притвор и обећао строге казне. Нека буде тако.

Врхунац бесмисла су организоване туче навијача. У заказано време, на одређеном попришту сукобе се групе противничких табора. Усред борбе где витлају ланци, мотке и боксери, севне и нож. Прошлог месеца у предграђу престонице, младић је главом платио заблуду да се боје клуба бране силом. Да ствар добије бизарну подлогу постарали су се посматрачи крвавог пира. Снимали су тучу мобилним телефонима и тако забележили погибију. Потом су размењивали ММС поруке...

У полицији кажу да се под плаштом навијачких група често крију многе криминогене радње у којима учествују и дечаки од 14 година.

— Све је више малолетника међу хулиганима који по бруталности не заостају за старијима. На утакмице долазе у алкохолисаном стању или под дејством дроге. Такви "навијачи" се тучу туче ради, невезано за догађања на терену. Све по узору на старије "идоле", хулигане којима расте рејтинг с бројем привођења. Како да буде другачије када родитељи имају све мање времена за децу, не друже се с њима, не васпитавају их, а онда то чини улица — каже пуковник Слободан Вуколић, заменик начелника управе полиције СУП Београд.

– Грешку чине клубови па и медији. Текст о томе да је та и та навијачка група “улепшала приказ фантастичном бакљадом”, директан је позив на прекршај. Посебно нас забрињава то што насиља има и на утакмицама нижег ранга, далеко од професионалних вода. Дакле, насиље постаје само себи циљ – подвлачи пуковник Вуколић.

■ ЈЕДНАКИ У РАЗЛИКАМА

Нажалост, то није први пут да вампири фашизма, њихови следбеници или имитатори дижу главу и узнемире јавност. Ономад су на трибину у Новом Саду, чији им садржај није био по вољи, упале силеције у црним јакнама (чланови организације “Национални строј”) и уз претње прекинуле скуп. Скинхедси су претукли младића на Ташмајдану јер су сазнали да је Израелац. На Сабору у Гучи, који је такође наш музички бренд, главом је платио момак јер није био по вољи локалних батинаша. Не заборавимо ни скрнављење цамије у Нишу и узнемиравање тамошњих верника за време службе.

Занимљиво је посматрати понашање силеција на суду када се срећу са озбиљном претњом да ће им за недељу бити изречена примерена казна. Онда иза правога лица ставе маске невинашца који су хтели “мало” да се поиграју, наругају, заплаше... Наравно, уз добро плаћене адвокате свако има своју причу због које се “каје”.

Велика нада да може и мора бити боље је недавно одржан концерт култног састава “Дјуран Дјуран”. Окупило се на хиљаде младих, а у госте су стигли њихови вршњаци из Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Македоније па далеке Француске, нешто ближе Немачке, Мађарске, Бугарске... Није забележен ни најмањи инцидент. Похвале домаћинима, органима реда, организаторима...

Поводом учесталих испада младих, угледни психолог Жарко Требјешанин изнео је занимљиво запажање: “Млади су очигледно препуни незадовољства и агесије. Зато траже прилику да над неким искале своје фрустрације. То су обично мањинске групе, да ли верске, или неке друге. Нажалост, тога је све више у Србији. Последњи догађај у Чачку је показатељ стања. Спорт је иначе индикатор свега што се дешава у друштву.”

Историчар проф. др Стојан Ст. Протић овако коментарише прилике: “Млади већ 15 година живе са идејом да су им сви непријатељи – Хрвати, Бошњаци, Албанци, Мађари, Јермени, Американци, сада и црнци. Усађено им је да су сви они антисрби и да ми немамо пријатеље. Деца су нам запуштена и отрована мржњом. Ма-

ОД СИЛЕЦИЈЕ ДО ПРИМЕРНОГ ВОЈНИКА

Занимљиво је анализирати понашање младића склоних насилничком понашању када дођу на одслужење војног рока. Они су потенцијална претња нарушавању кохезије јединице, угледу, традицији, другарству... Затим, близина оружја као посебна опасност. Међутим, ништа од тога. Ти момци у највећем броју постају узорни војници, њихово понашање сасвим се уклапа у захтеве обуке и осталих обавеза.

Да одгонетнемо ову трансформацију помогла нам је трупни психолог Јадранка Балетић, цењени стручњак иза које стоје деценије успешног рада и многе генерације младића који облаче униформу.

– Имала сам прилику да радим не само са силецијама, како их обично називамо, већ и са момцима који на одслужење војног рока стижу са пуним полицијским досијеима, осуђених за тешка кривична дела... Они не покушавају да сакрију своју прошлост, не траже оправдање и спремни су да прихвате сваку одговорност. Током разговора делују врло искрено. Тестирала сам их као и све војника, а потом у индивидуалном реду откривала њихове особине. Уз напомену да су им врата моје канцеларије увек отворена. Ако их здрав војни колектив прихвати на прави начин, уколико им командири пруже прилику да се докажу, а то је уобичајени метод рада, са њима не само да нема никаквих проблема већ с временом постају заиста примерни војници, одговорни на дежурствима, поуздани на стражи. Један број упућујемо на курсеве за десетаре и по правилу они су врло добри командири одељења.

О чему се ради? Нема чаробног штапића. Са младима треба радити. Долазак у здраву (ментално и физички) средину у којој влада рад, ред и дисциплина (оно што им је најчешће недостајало у периоду формирања личности), лако налазе себе и наду да ће променом целокупног понашања изменити суштину свог бића и изаћи на прави пут када одслуже војни рок.

ло је оних који желе да се озбиљно посвете васпитавањем младих. То је озбиљно питање и за власт ове државе. Савремени свет, Европа којој тако здушно тежимо, подвлачи неопходност једнакости у разликама, верским, националним, расним...”

■ КО МАРИ ЗА ТАЛЕНТЕ

Једни имају премало времена, други не знају шта ће са собом. Први су жељни знања, афирмација, што бржег осамостаљивања, а њихови вршњаци с негативним предзнаком јурцају пречицама за брзом зарадом, не питајући (се) о исправности правца којим лете. Филмови препуни насиља, погрешна концепција најпопуларнијих ТВ

станција у чијим се најгледанијим емисијама (нажалост) афирмише шунд, скоројевићство и плитка памет, пољуљани породични односи, школа у којој се отаљава посао – још како утичу на свест младих. Ако нам је позориште било (надајмо се и да ће бити) огледало културе, томе никако не иду у прилог представе у којима доминирају невиђена бруталност, оргијање и гажење свега што је људско. Такав један комад недавно је шокирао гледаоци, али добио награду! После ће редитељ рећи да представа није за млађе од 16 година. Каква препорука?!

Грешке које чини појединци скупо плаћа друштво. Потпуно су или готово уништене организације извиђача, младих техничара, пла-

нинара, еколога... У јурцању за профитом млади су пожељни као јевтина радна снага коју немилице експлоатишу газде, од крупних фирми до прчварница и киоска. Непријављени, незаштитени, непоштовани... Школовање је све скупље, ничу приватне образовне установе као печурке после кише. Друштвено раслојавање настава се по суровом принципу – имаш или немаш.

Без праве подршке млади лако западају у апатију. Додуше, нешто се мења у свести младих. Родитељска претња тако присутна пре више деценија: ако не будеш учио даћу те на занат, данас је препорука. На цени су млади успешне занатлије, без обзира на профил. Знање, веште руке и бистар ум отварају многа врата. Па цело западни систем у чијој је основи профит од непосредне производње, базира се на вештини занатлија. А наши гастарбајтери, како смо их звали, позлатили су погоне "мерцедеса", "боша", "филлипса"...

Млади таленти каквих имамо на пољу високе науке сами себи крче пут. Средства јавног информисања апострофирају их тек када их прими неки званичник, додели им плакете и награде. Они су лауреати на великим такмичењима младих физичара, математичара, хемичара, информатичара, музичких стваралаца... Ко мари за них? Ако наставимо са том праксом, Запад ће и даље добијати врхунске стручњаке за цабе. Какав луксуз.

Додуше, српска влада и министар Млађан Динкић доделили су један број стипендија младим људима овенчаним високим светским признањима и врхунским студентима. Руку на срце, премало јер имамо на хиљаде будућих стручњака којима би требало помоћи. То је будућност Србије!

■ ЗАКОН ИСПРЕД ВРЕМЕНА

Једна од озбиљних организација која се бави проблемима младих јесте Центар за права детета који постоји девет година. Сем осталог, инсистира на имплементацији међународних норми и стандарда у малолетничком правосуђу, раду с децом у ризику и жртвама насиља. На томе је ангажован читав тим професионалаца чији је коначан циљ реформа законодавства усмерена на специјално кривично право за младе. Резултат обимног рада и великих напора јесте усвајање Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити деце.

Шта су основе Закона и колики је напредак постигнут, тумачи Ивана Стевановић, истраживач сарадник Института за криминологију и социолошка истраживања и један од цењених стручњака Центра за права детета.

– Закон, сем осталог, покушава да постави темеље система, примену алтернативних мера као замену класичних санкција. Законодавац најпре рашчлањује појам детета (до 14 година), млађег малолетника (од 14 до 16 година) и старијег малолетника (од 16 до 18 година). На првом месту је порука да "гола" санкција не значи

ништа већ предност даје обавезујућој превентиви у коју се укључени родитељи, школа, центри за социјални рад, здравство, полиција... У том смислу Закон има пет васпитних мера. На пример, поравнање са оштећеним. Ради се о делима за које је забрањена казна до пет година затвора, а судија за малолетничко кривично право, дакле специјалиста за ту област, пружа могућност да се две стране суоче и нађу заједничко решење проблема. То је такозвано враћање конфликта на место настанка. Почевши од извињења, рада у хуманитарним установама, асистенцији органима реда... Конкретно, уколико је малолетник малтретирао старо лице, пружа му се могућност да током рада у некој установи која збријава времешне људе схвати њихову немоћ, потребу да им се помогне и најпосле истину да ћемо сви, једнога дана, стићи у поодмакло животно доба.

Госпођа Стевановић је подвукла да је реч о свим другим делима осим о убиствима и тешким облицима сексуалног насиља која нису обухваћена овим словом закона. Шта су још васпитни налози које предвиђа нови Закон?

– Рецимо, обавеза похађање школа или одлазак на посао. Рад у јавном интересу (без накнаде) који има везе с кривичним делом (о томе је било речи). Најзад, кајање у току поступка. Овде се најчешће ради о малолетним лицима који су имали проблем са дрогом или алкохолом. Они се обавезно упућују на лечење у неку од установа које се баве тим проблемом. Налози се изричу на шест месеци.

Каква су прва искуства?

Закон је ступио на снагу 1. јануара 2006. године. Од тада је забележен пад учињених кривичних дела, али пораст броја малолетника жртава насиља. Још нешто: *Закон обавезује едукацију судија, тужилаца, полицајаца и по први пут адвоката. За то је одговоран Правосудни центар за обуку.* Наравно, створили смо добру друштвену климу, али неопходна је помоћ многих институција: Министарства за рад, заштиту и социјалну политику, Ми-

ЖИВОТ НА СЛЕПОМ КОЛОСЕКУ

Скоро половина младића који похађају средњу школу починили су неко кривично дело, а једна четвртина је била привођена. Више од две трећине ученика тог узраста готово редовно конзумира алкохол, док је једна четвртина пробала неко опојно средство. Међу девојкама је један одсто, а међу мушкарцима три одсто оних који су се изјаснили да је разлог због којег су се огрешили о закон био ништа друго до недостатак новца.

Када је реч о опојним средствима, шест одсто младића и четири одсто девојака рекло је да их је пробало и да их употребљава, док је 31 одсто ученика и 25 одсто ученица рекло да то неће никада урадити.

Ово су резултати истраживања које је урадила Унија средњошколаца Србије на крају прошле школске године. Анкета је спроведена у оквиру пројекта "Научи и укључи се – средњошколци за средњошколце" коју финансира Европска унија преко Европске агенције за реконструкцију, у сарадњи са Европским покретом у Србији. Истраживање је спроведено на узорку 650 средњошколаца из београдских школа, а питањима су обухваћени различити аспекти живота ученика, од живота у школи, преко ваннаставних активности, до ситуације у којој средњошколци живе – објашњава Душан Басало из Уније средњошколаца Србије.

Даље, истраживање је показало да око 15 одсто младића и 19 одсто девојака излази у град све три вечери викенда, док једна трећина младих излази два пута викендом. Аутори анкете изразили су забринутост због чињенице да више од 70 одсто младих одлази на спавање после 23 часа, а више од половине ученика гледа ТВ бар четири сата дневно. Више од 75 одсто ученика ретко или уопште не чита књиге. Спавају у просеку свега шест сати.

Млади све више на насиље гледају као на нормалну појаву. Требало би да се забринемо како наши средњошколци проводе своје слободно време јер много гледају ТВ, а мало се информишу – каже психолог Сузана Крстић..

нистарства здравља, Министарства просвете, Министарства унутрашњих послова, Министарства за локалну управу и самоуправу... Веома важна је улога средстава јавног информисања. Њихова одговорност за формирање свести младих је огромна. Превентива, ма колико кошта, увек је јевтинија од последица. Сви се морамо мобилисати. Имамо одличну основу, Закон који је испред времена, раван или напреднији од многих земаља Европске уније. Морамо ићи даље. Један од наредних корака је израда акционих планова. Полиција је већ повукла одлучне потезе у том правцу. То није само репресивни орган већ су њихови припадници носиоци одговорних задатака у области превентиве и едукације. Имамо свеж пример где је малолетник починилац кривичног дела из области безбедности саобраћаја, извесно време провео са полицајцима који су регулисали проток возила на прометним београдским раскрсницама.

Уместо закључка, госпођа Стевановић изнела је занимљиву поруку: *Деца уче од нас не на основу онога шта говоримо већ како се понашамо.* ■

Бранко КОПУНОВИЋ

ОЧУВАНА ПРАВА ИНВАЛИДА И БОРАЦА

На седници је изражено задовољство због подршке Владе и закључено да Удружење ради све боље

ЈУБИЛЕЈ ИНВАЛИДСКЕ ШТАМПЕ

Градски одбор Удружења ратних и мирнодопских војних инвалида одржао је, 10. новембра, годишњу скупштину на којој су представљени резултати постигнути у овој години. Председник Удружења Миливоје Станковић доделио је признања истакнутим члановима и захвалницу Управи за борачко-инвалидску заштиту.

После свечане седнице, приређена је изложба на тему "Јубилеји инвалидске штампе". На девет панела истакнути су документи који говоре о настанку и развојном путу гласила удружења војних инвалида са ових простора од 1919, када је изашао први број часописа "Ратни инвалид", до данас.

Лист "Војни инвалид", који слави десет година постојања, према речима чланова Удружења РМВИ, заслужан је за решавање многих проблема са којима се ови, поштовања вредни чланови друштва, свакодневно сусрећу.

А. П.

Ближи се крај године и сасвим је природно да једна озбиљна организација каква је Републичко удружење ратних и мирнодопских војних инвалида сагледа пређени пут у протеклом периоду. Може се рећи да је био тежак, али успешан. Покренута су многа значајна питања, акције, добијена је подршка највиших органа државе...

О томе је у уводном слову свечане седнице говорио др Александар Микулић, председник Удружења. Колико је њихов рад подржан и запажен чак и на међународном плану, сведочи податак да ће наша организација бити примљена у пуноправно чланство Светске федерације ветерана, која ће бити одржана 6. децембра 2006. у Куала Лумпур.

Проблеми чланства су тешки и бројни, али решавају се у ходу, траже се најбоља решења. Најпре, очувана су права инвалидске и борачке заштите, а представници Владе Србије чврсто су обећали да ће Народна скупштина донети нови Закон о борачко-инвалидској заштити. Средином године повучен је спорни Закон из процедуре и уместо њега донета је Уредба о становима за војне инвалиде и враћању старог дуга у 24 месечне рате, почев од 1. јануара 2007. године.

Обележен је и дан када је пре 87 година формирано прво Удружење ратних инвалида. Србија је једна од ретких држава чији корени инвалидске штампе, као основног средства информисања чланства, сежу толико далеко у прошлост. Тако се на свечаној седници чуло да је пре 67 година штампан први број "Ратног инвалида",

пре равно шест деценија појавио се првенац "Инвалидског листа", а пре десет година гласило "Војни инвалид". У редакцијама тих листова радили су и писали многи људи од пера, огромно знања, искуства... Сви који су имали шта да кажу и поруче. Наравно, основна сврха је-сте информисање, али и покретање акција, апела, анкета, идеја...

Међутим, у бурној историји, праћеној драматичним збивањима на овим просторима, било је и неразумевања, па и непоштовања ратних војних инвалида. Шта значи површност и небрига илуструје један наopak Инвалидски закон из 1928. године, који је имао ужасне последице. Док је био на снази, због разних разлога умрло је 110.000 жртава рата. Било, не поновило се...

Свако уређено и цивилизовано друштво мора да води рачуна о људима који су отаџбини несебично и не питајући за цену дали најбољи део себе: младост, здравље, свеколико одрицање...

– Све је боља клима, наше друштво се опоравља од тешких последица рата, разарања, санкција... Србија иде напред! Биће на том трновитом путу још многих искушења, али за своју државу и свој народ увек се ваља борити – истакао је Слободан Вујашиновић, потпредседник Удружења.

Име Дејана Михајлова, генералног секретара Владе Србије, посебно је апострофирано у овој години. Он је покренуо и подржао многе иницијативе везане за ратне војне и мирнодопске инвалиде. Зато је руководство Удружења једногласно подржано од чланства, донело одлуку да Дејану Михајлову додели Плакету удружења. ■

Б. КОПУНОВИЋ
Снимио Р. ПОПОВИЋ

КЊИЖЕВНЕ СТРУНЕ

Дом ратних војних инвалида Београда био је 2. новембра домаћин представљања поетско-прозног зборника "Књижевне струне са Савског трга", чији је и издавач. Добродошлицу бројној публици пожелео је Слободан Вујашиновић, председник Савета Дома РВИ.

Књигу испуњавају радови укупно 20 писаца и 11 списатељица, који својим надахнућима "дарују генерацијама које долазе својеврсно сведочење о времену које не само што је било, већ је и данас присутно", рекла је Бранка Стојић, управник Дома РВИ. Д. С.

ПУКОВНИК
МИЛАН МОЈСИЛОВИЋ

КУТИЈЕ ЗА ЖИВОТ

Професионална каријера води Милана Мојсиловића и његову породицу кроз Бањалуку, Вршац, Крушевац, Панчево, Београд, Урошевац, Врање, Прокупље и Крагујевац. "Брзо сам схватила – говори Славица Мојсиловић – да се нисам удала само за Милана већ и за војну професију. Свуда смо ишли заједно, нисмо се одвајали. Селили смо се четрнаест пута. Кутије се не мењају од прве селидбе. И сада их чувамо у подруму."

За најбољег у 49. класи Генералштабног усавршавања Школе националне одбране проглашен је пуковник Милан Мојсиловић са просеком 10,00. На свечаности поводом завршетка школовања председник Србије Борис Тадић уручио му је официрску сабљу, статусни симбол официра српске војске. Јасно је да се официри у Школи националне одбране школују за најодговорније дужности, што поготово важи за најбоље међу њима. Занимало нас је не само како се постаје официр за најодговорније дужности, већ и како тај официр живи и да ли и њега тиште проблеми који муче већину његових колега? Зато смо у Врању разговарали са пуковником Миланом Мојсиловићем, његовом супругом Славицом и сином Стефаном.

■ ВОЈНИЧКИ ХЛЕБ

Детињство Милана Мојсиловића протекло је у земљама и градовима у којима је служио његов отац, почев од раног детињства у Косовској Митровици, преко завршетка основне школе у Москви, па до средњошколских дана у Београду.

– Добро памтим период живота у Москви – каже Милан – где сам завршио класичну руску осмогодишњу школу. Зато ми је данас руски језик као матерњи и омогућава ми беспрекорну конверзацију и способност симултаног превођења. Ни тада, а ни у средњој школи нисам размишљао о позиву официра. Са војском сам се упознао тек на служењу војног рока у Школи резервних официра у Бањалуци и од тада мој живот почиње да се везује за војнички хлеб.

После шест месеци у ШРО, Милан као најбољи питомац остаје у бањалучком школском центру, где његове предиспозиције за војни позив запажа тадашњи капетан, а данас командант Оперативних снага генерал-мајор Драган Колунџија. Делом је и то утицало да се, после служења војног рока, Милан упути на Војну академију.

Међутим, како се школовање приводило крају, тако су се прилике у земљи погоршавале. Милан се већ као академац нашао у ситуацији да буде "борбено

ангажован“ и то у тактичкој групи која је на Купрешком пољу обезбеђивала деблокаду јединица ЈНА. Догађаји су се одвијали филмском брзином. Припадници генерације која је 1991. године завршила Војну академију, одмах после бацања шапки на промоцији, упућени су широм бивше СФРЈ, а неки од њих су хеликоптером пребачени у борбене јединице. Млади потпоручник Мојсиловић је кратко време провео на полигону “Мањача”, да би потом са моторизованим саставом Книнског корпуса био упућен на Банију. Нешто касније, опет се нашао у тактичкој групи Бањалучког корпуса која се ангажује на деблокади посавског коридора. Код Дервенте га је затекла одлука да се војници и старешине из Србије и Црне Горе врате на територију тадашње СРЈ.

У тим бурним данима Милан у граду на Врбасу упознаје младу Бањалучанку Славицу.

– Забављали смо се годину дана – каже Милан. – Било је ратно време, све се ломило али ми смо, ипак, донели крупну животну одлуку. С једне стране љубав, а с друге и страх да ће нас рат одвести на различите стране и да се никада више нећемо саставити. Венчали смо се 1991. године у Бањалуци.

Незахвално је било у ратним условима тражити одсуство, тако да је потпоручник Мојсиловић добио цела два дана за венчање и скромно свадбено весеље. Вратио се на ратиште.

– За рођење сина сазнао сам тек после четири дана – замишљено говори Милан – када су ме пронашли негде на борбеној линији. Добио сам један дан да одем да га видим, а следећа прилика указала се тек после три месеца. Шта да се ради. Породица јесте на првом месту, али и официр се шкољује да би знање, вештину и храброст показао када је најтеже.

■ СКРОМНОСТ ЈЕСТЕ ВРЛИНА

Професионална каријера води Милана Мојсиловића и његову породицу кроз Бањалуку, Вршац, Крушевац, Панчево, Београд, Урошевац, Врање, Прокупље и Крагујевац.

– Брзо сам схватила – каже Славица – да се нисам удала само за Милана већ и за војну професију. Свуда смо ишли заједно, нисмо се одвојали. Селили смо се четрнаест пута. Кутије се не мењају од прве селидбе. И сада их чувамо у подруму. На свакој од њих пише шта се у њих смешта. У шали често говоримо да би требало да оснујемо фирму за паковање и селидбу, јер смо у томе стекли вештину без премца.

Милан каже да је “прекоманде доживљавао као део професије. Славица отплаче пола сата и почне да пакује. Само се понекад пожали да припремно наређење за пресељење није стигло на време”.

У паузама између прекоманди Милан Мојсиловић завршио је и највише војне школе. Прво, као један од најмлађих полазника похађао је Генералштабну школу 1997. и испите положио са просечном оценом 8,71. Прошле године примљен је на Генералштабну

ДОНОСИЛАЦ ОДЛУКА

У немачком граду Гармиш-Партенкирхену, пуковник Милан Мојсиловић похађао је петнаестонедељни “Курс за доносиоце одлука”. Курс је организовао Европски центар за безбедносне студије и он представља последипломско усавршавање стратегијског нивоа. “Садржаји обрађени на курсу – каже пуковник Мојсиловић – на најбољи начин презентују и истражују могућности за адекватне одговоре на све изазове. Посебно ми је била интересантна чињеница да је за сваког полазника понаособ била најважнија анализа сопствених искустава и могућа примена на земљу из које учесник долази.”

Битно обележје школовања у Центру “Џорџ Маршал” је и унификација елемената и приступа изради националних безбедносних и одбрамбених стратегија, развоја и вођења послова одбране и безбедности у демократским друштвима и државама.

У КОПНЕНОЈ ЗОНИ БЕЗБЕДНОСТИ

Измештање јединица са Космета довело је пуковника Мојсиловића у Врање, где је обављао дужности начелника одсека за оперативне послове, начелника штаба и заступника команданта 243. механизоване бригаде. Време мира, али он и његова породица су опет били у ситуацији да са брда чују пуцње. “Доста сам себе дао у успостављању безбедности у копненој зони – говори Мојсиловић – али ми је драго што сам ту стекао велико искуство у извршавању задатака, који су имали све елементе противтерористичке и мировне операције. Не пружа се сваком официру прилика да буде учесник таквих дешавања. На простору копнене зоне имао сам и изванредне сараднике у пуковницима Симовићу и Јовановићу, али и команданта генерала Ђирковића, од кога сам много научио.”

ШНО, а потом прима дужност начелника Одељења за оперативне послове у Команди Оперативних снага.

Из свега што смо рекли види се да је пуковник Мојсиловић један од најперспективнијих официра Војске Србије. Лепо је то рећи, али нажалост, такву оцену не прати и одговарајући материјални статус. Милан и његова породица су свој први стан (службени) од педесетак квадрата добили пре неколико година и скромно кажу: “Ми смо у групи људи која није потпуно без стана и са те стране смо срећни”. Скромност јесте врлина, мада поглед са стране говори да ту нешто није у реду. Уосталом, речи Миланове супруге говоре доста тога.

– Увек ми је било жао због посла који он ради. Ја мислим да није адекватно награђен и стално гледам да га заштитим. А то што се земља распала и што се ми сељакамо, па то је тако! Срећна сам што је он жив и здрав. У породици имам људе који се нису вратили из рата. То је тешко, а да ли ћете баш сваке године ићи на летовање, то и није тако важно.

Петнаестогодишњи син Стефан пажљиво прати разговор и тврди да још нема искристалисану жељу чиме ће се бавити у будућности. Из кућне перспективе је видео како изгледа позив официра и на питање шта мисли о тој професији, насмеши се и каже: “Нека, хвала.” ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

усавршавање ШНО где је, како већ рекосмо, проглашен за најбоље у класи.

Како се то постаје најбољи у најбољој војној школи?

– Треба уложити доста труда, рада, усавршавати се, проучавати литературу – говори пуковник Мојсиловић – а морате имати и искуство. Заслуге, наравно, припадају и Школи која је омогућила креативан однос према раду.

После завршетка Генералштабне школе Мојсиловић је распоређен на дужност команданта батаљона у београдској 1. оклопној бригади, али је у рату 1999. године, на лични захтев, премештен у урошевачку 243. механизовану бригаду.

– Питали су ме у Европском центру за безбедносне студије шта смо ми то радили на Косову. Одговорио сам да смо се, пре свега, бавили струком и задацима који су дефинисали употребу јединице. Прво је требало заштитити људство и технику од дејстава из ваздушног простора, затворити правце са територије Македоније и Албаније и одбранити се од терористичких напада.

Породица је тај, други рат по реду, тешко доживела.

– Први пут када је отишао на ратиште била сам пред порођајем. Нисам веровала да то тако може. Удате се, планирате неки живот, а супруг вам стално изнова одлази у рат.

После рата пуковник Мојсиловић се много ангажује на успешном извршавању задатака у Копненој зони безбедности. Са дужности команданта прокупачке 15. оклопне бригаде одлази на Генералштабно усавршавање у

ПОВРАТАК ЗАБОРАВЉЕНИХ

Наредне године Институт би требало да прерасте у национални ваздухопловномедицински центар и буде институција која ће бринути о селекцији и здрављу пилота – и цивилних и војних. А да ли ће своје услуге проширити и на регион – остаје да се види.

Институт за ваздухопловну медицину постоји шездесет једну годину, а од 2000. ради као један од института Војномедицинске академије. Иако изгледа да се утопио у том медицинском мноштву, веома жилаво опстаје. Запослени кажу да чак раде више него за време бивше СФРЈ.

– Тренутно смо у преломној години и мислимо да ћемо 2007. решити многе недоумице у медицинском обезбеђењу летења. Већ имамо капацитете да радимо као што смо то чинили до 1991. године и снаге да покријемо и војно и цивилно ваздухопловство. Некада Ваздухопловномедицински институт, а сада Институт за ваздухопловну медицину требало би да прерасте у национални ваздухо-

пловномедицински центар и буде институција која ће бринути о селекцији и здрављу свих пилота – и цивилних и војних. Сем тога, као установа која има највише искуства у селекцији кадра, стојимо на располагању и надамо се да ћемо наћи своје место и као центар за селекцију за специјална занимања којих има и у Војсци и у грађанству – каже пуковник доц. др Слободан Рудњанин, начелник Института.

Оснивање центра је и међународна обавеза државе. Наиме, она мора да формира један или више ваздухопловномедицинских центара, у зависности од броја летача и падобранаца. Занимљиво је да ће наше ваздухопловство ући у Европу пре саме државе, јер ће постати једна од четрдесетак чланица Удружења европских ваздухопловних власти, где ће све државе бити обавезне да поштују један закон и један правилник. У оквиру новог правилника, који ће ступити на снагу 1. јануара 2007, такозваног ХАR– III, у медицинском делу, уз критеријуме и правилник о здравственој способности, наведено је и ко ће да прегледа летаче. Код нас ће се тако први пут појавити тзв. овлаштени ваздухопловномедицински лекар, који ће прегледати пилоте и закључивати о њиховој здравственој способности. Да би био овлаштен, лекар мора да прође одређену ваздухопловномедицинску обуку у трајању од 60 до 120 сати, по програму европског образовања ваздухопловномедицинских лекара, тако да стручњаци Института за ваздухопловну медицину себе виде као установу у којој ће се образовати такав кадар неопходан држави.

– Оснивањем новог ваздухопловномедицинског центра и радом са цивилним

Доктор Светлана Међедовић обавља ерго-тест у кабинету за интерну медицину у функционалној дијагностици кардиологије ВМА

ваздухопловним особљем сматрамо да ће се решити стање које је до сада било нерешено на нивоу државе. Добили бисмо и најмодернију опрему, поготово за тестирање пилота, а надамо се да ћемо се преселити и на неку другу локацију. Многи од нас би желели да то буде наша стара зграда у Земуну, у Соње Маринковић 4, а имамо подршку и ВМА и Команде Ваздухопловства и ПВО. Наравно, у адаптирању тих просторија помогле би и цивилне структуре – додаје др Рудњанин.

Он истиче како Институт једини у овом региону може да буде и центар за физиолошку обуку борбених пилота, с обзиром на то да има и опрему и кадар. Надају се да ће их у наредним преговорима са Европом и НАТОом наше војне власти препоручити за ту улогу.

– Поуздано знам да смо у области ваздухопловне медицине увелико испред околних земаља и бивших чланица СФРЈ. Сем Американаца, Канађана, Јапанаца, Швеђана, Француза, Енглеза и Руса, нико у свету више не ради наш посао и ми смо на овом простору јединствени. Отварањем САД према нашој земљи очекујемо и да наши стручњаци поново оду у свет, јер се о ваздухопловној медицини још највише може научити од Американаца – истиче саговорник.

Данас у Институту имају пуно посла. Иако се број војних пилота смањило, повећао се број прегледа, јер су, у међувремену, као пацијенте добили и припаднике јединица специјалне намене, а долазе им и цивили који желе да лете ван земље, јер у иностранству признају само прегледе у Институту. Али на прегледе долазе и странци, кандидати за пилоте и стјуардесе великих авио-компанија из, на пример, Емирата, Индије...

Начелник истиче да су кадровски и материјално оспособљени за рад. Успешно се спроводи терапија хипербаричним кисеоником, а идуће године ће модернизовати и центрифугу за физиолошку тренажу пилота. То су веома скупа испитивања и коштају хиљаде долара, а како нам рекоше у Институту, на тај начин се најслађе и најлакше зарађују паре.

Када се све то зна, онда су заиста чудне приче о покушају гашења Института. Наша држава је између два светска рата имала чак пет фабрика авиона а, далековидошћу тадашњих војних власти, и лекаре који су обављали селекцију пилота. И то тада, за државу, није било скупо. Институт је преживео бомбардовање 1999. и до сада зацелио готово све ране... А да ли ће преживети и реформу Војске – остаје да се види. ■ Мира ШВЕДИЋ

Вежба збрињавања у масовним несрећама "Воз 2006"

ИНТЕГРАЦИЈА ВОЈНОГ И ЦИВИЛНОГ ЗДРАВСТВА

Цивилни и војни здравствени радници организовали су недавну вежбу "Воз 2006", на којој су приказани садржаји везани за организацију и збрињавање у масовним несрећама. У вежби су, поред припадника Хитне службе Здравственог центра Ниш, МУП-а и жандармерије, учествовали и представници Војске Србије.

Мобилна хируршка екипа нишке Војне болнице (ортопед потпуковник др Горан Милојковић, анестезиолог др Весна Јанаћковић, анестетичар водник прве класе Бранислав Танасковић и инструментарка Виолета Мишић) извела је, по сценарију вежбе, "гиљотинску" ампултацију, док је екипа војне хитне помоћи, коју је предводио потпуковник Небојша Божиновић, обављала своје уобичајене активности. Запажено је и дејство припадника 119. хеликоптерског пука, који су хеликоптером слетели на градско поље и евакуисали три лица са опекотинама у Центар за опекотине ВМА.

Вежба "Воз 2006" представља добар пример интеграције и сарадње војног и цивилног здравства на локалном нивоу, а њој су, поред осталих гостију, присуствовали и заступник начелника Управе за здравство МО пуковник Јован Максић, представник ВМА пуковник Драго Вујић и заступник начелника управника ВБ Ниш потпуковник Небојша Ђенић. ■ З. М.

ПЕДЕСЕТ ГОДИНА КЛИНИКЕ ЗА ОЧНЕ БОЛЕСТИ ВМА

САВРЕМЕНА КРЕТАЊА У ОФТАЛМОХИРУРГИЈИ

Јубилеј клинике обележен је стручним скупом офталмолошке секције Српског лекарског друштва. Предавачи по позиву били су гости из иностранства, професори др Клаус Луке, председник Европског удружења витроретиналних хирурга, и Томас Џон са Универзитета "Лајола" из Чикага, један од водећих светских стручњака у хирургији рожњаче ока.

Клиника за очне болести ВМА постоји педесет година и развила се од очног одељења тадашње војне болнице. У њој се више деценија раде сложене офталмохируршке операције, а о историјату је детаљније на свечаном скупу поводом обележавања јубилеја клинике, одржаном у амфитеатру ВМА, говорио њен начелник пуковник проф. др Мирослав Вукосављевић. Поздраве слављеницима упутили су начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић и председник Српског лекарског друштва пуковник проф. др Војкан Станић.

Посебно занимљиве биле су операције које су уживо, преко видео-бима, преношене у амфитеатар. Урађено је шест операција на предњем сегменту ока – тзв. факоемулзификација катаракте (ултразвучна метода) са уградњом вештачког сочива. На ВМА се дневно уради по 30 таквих операција у три операционе сале, а те интервенције се у Клиници за очне болести раде још од деведесетих година. Само током прошле године оперисано је 3.200 пацијената.

Први пут је у нашој земљи примењена савремена хируршка техника названа комарац техника, коју су демонстрирали офталмохирурги са ВМА – начелник клинике пуковник проф. др Мирослав Вукосављевић, др Драган Вицић, др Радован Стојковић, Мирослав Стаменковић и Владимир Драганић. Реч је о бешавним операцијама код којих се са три мала реза од 0,7 мм улази у очно дно на задњем сегменту ока. Тиме се чува функција тог органа, а примењује се код пацијената са тешком патологијом ока, пре свега код дегенеративних промена на крвним судовима у очном дну, глаукома и други. Операција траје 20 минута и пацијент се пола сата после интервенције пушта кући, а сутрадан ни он нити лекар не виде место уласка у око.

Та операција код нас кошта 100.000 динара, а у свету око 6.000 евра. Начелник клинике каже да се преговара са Фондом за здравствено осигурање како би убудуће покривао трошкове таквих интервенција за цивилне осигуранике. ■

М. Ш.

УЛАЗНИЦА

Хрватски састави су највишим доктринарним документима дефинисани као “основна одбрамбена институција и један од инструмената за заштиту укупних националних интереса и циљева друштва”. С ослонцем на властите способности у сложеним међународним односима, представљаће фактор националног идентитета, снаге и самопоуздања.

На путу интеграција у евроатлантске безбедносне структуре, Хрватска спроводи целовите реформе одбрамбеног система, са намером да развије способне и ефикасне одбрамбене снаге. Оне ће бити добро организоване, обучене и опремљене како би успешно реаговале на појединачне агресије или непосредне претње, али и у ситуацијама различитих безбедносних изазова с којима се суочава већина демократских држава света – регионалне нестабилности, глобални тероризма и транснационалне криминалне активности. У том смислу, Хрватска је дефинисала и ваљану нормативну регулативу – Стратегију националне безбедности, Стратегију одбране, Закон о одбрани и служби у ОС (из 2002. године), Закон о безбедносно-обавештајном систему (закон је усвојен у јуну 2006. године), Стратегијски преглед одбране (потврђен 2005. година) и Дугорочни план развоја ОС Хрватске од 2006–2015. године.

■ МИСИЈЕ И ЗАДАЦИ

Стратегијом националне безбедности и Стратегијом одбране оружане снаге Хрватске дефинисане су као “основна одбрамбена институција и један од инструмената за заштиту укупних националних интереса и циљева друштва”. С ослонцем на властите способности у сложеним међународним односима, представљају фактор националног идентитета, снаге и самопоуздања. Одбрамбени састави, у ситуацијама евентуалног оружаног угрожавања или различитих агресивних претњи и уцена, штите суверенитет, независност и територијални интегритет.

Мисије и задаци Хрватске војске проистичу из дефиниције оружаных снага, а утемељене су на проценама могућих ризика или безбедносних претњи, садашњих и будућих међународних обавеза земље, односно чланства у НАТО и ЕУ.

Први задатак одбрамбених састава јесте заштита суверенитета и територијалног интегритета, одбрана земље и савезника, целовитости ваздушног простора и акваторија, затим обавештајне активности, трагање и спасавање, те одвраћање потенцијалног агресора.

Учешће у операцијама одговора на кризе у иностранству – мисије подршке миру, одржавања и наметања мира, хуманитарне и сличне операције, такође спадају у задатке оружаных снага Хрватске. Трећа мисија војске јесте изградња безбедности и поверења – одбрамбена дипломатија, регионалне иницијативе и кон-

трола наоружања. Оружане снаге помажу и цивилним институцијама, те службама заштите и спасавања људи и добара у борби против тероризма, кријумчарења и пролиферације оружја за масовно уништавање.

■ БЕЗБЕДНОСНИ ИНТЕРЕСИ

У Стратегији националне безбедности, основном доктринарном документу, одређени су безбедносни интереси Хрватске – витални (опстанак суверене, независне и територијално целовите државе, заштита живота и имовине грађана) и важни (развој демократије и демократских институција, владавина права, економски просперитет и социјална правда, затим, очување мирног и стабилног окружења).

У опште циљеве земље спадају изградња претпоставки и услова за слободан, праведан и стабилан политички, економски и социјални развој хрватског друштва. Укључивање у међународне безбедносне интеграције и одговор на безбедносне изазове, ризике и претње спадају у посебне циљеве.

Хрватска прихвата чињеницу да се тренутно или током дужег времена неће суочити са непосредном конвенционалном војном претњом (мада се она не може у потпуности искључити), нити ће се развити сукоб у којем би територија државе била део већег ратишта. Упркос тежњи поступне стабилизације, постоји могућност да се прошири нестабилност у непосредном окружењу. У будућности ће се врло тешко раздвајати војна и невојна компонента у различитим претњама.

ЗА НАТО

На глобалном нивоу посебно је изражена претња међународног тероризма, чиме се различито утиче на транснационалне претње – организовани криминал или конвенционалне сукобе. Тероризам је, додуше, угрозио бројна демократска друштва, стварајући осећај несигурности грађана.

■ ОРГАНИЗАЦИЈА САСТАВА

Организациона структура оружаних снага Хрватска заснована је на процени постојећих и будућих претњи. Одбрамбени састави ће се потпуно професионализовати. Уместо обавезног слу-

КОНТРОЛА ВАЗДУШНОГ ПРОСТОРА

Организација Ратног ваздухопловства и противваздушне одбране усавршаваће се према стандардима НАТОа. Контрола ваздушног простора и превозења, те учешће у међународним операцијама подршке мира биће тежишни задаци тог састава војске. За потребе авијације и савезничких ваздухопловних снага намењене су ваздухопловне базе у Пули, Задру, Сплиту и Загребу, те аеродром у Удбинама.

За противваздушну одбрану територије одговорне су бригаде ПВО и ВОЈИН. Сви састави имају властиту логистику и јединице подршке – инжењеријски и батаљон везе, батаљон војне полиције и извиђачку ескадрилу. После трансформације РВ и ПВО имаће 1.600 припадника активног састава и око 200 уговорне резерве. За ангажовање у операцијама ван територије Хрватске ваздухопловне снаге ће, поред постојећих, бити опремљене новим авионима и хеликоптерима за транспорт на средњим и великим даљинама.

Припремајући се за чланство у НАТОу, хрватско ваздухопловство, сем промена у организационој структури, мења и тежишне задатке, односно са борбених прелази на нетрадиционално војне и задатке одговора на асиметричне претње. Међу њима најважнији су контрола и заштита ваздушног простора, учешће у међународним војним операцијама подршке мира, превозење јединица и контрола наоружања. Састави Ратног ваздухопловства и противваздушне одбрана пружаће подршку цивилним институцијама и институцијама приликом трагања и спасавања, те се ангажовати на здруженим војним вежбама.

жења војног рока, у наредних пет година увешће се добровољно служење, што ће представљати најважнији извор попуне активних и јединица уговорне резерве.

Стратегијски преглед одбране, у складу са стандардима НАТОа, предвиђа оружане саставе различитих нивоа борбене готовости.

У различитим ванредним ситуацијама снаге брзог одговора биће спремне за интервенцију за 24 сата. На том нивоу борбене готовости биће ојачана моторизована чета, чета за специјална дејства са делом јединица морнаричке пешадије, те осталих родова и служби борбене подршке (водови инжењерије, АБХО, везе, војне полиције, транспортни и санитарски тим). Ваздухопловне јединице у систему заштите ваздушног простора, два патролна чамца Обалске страже и јединице ВОЈИН, такође ће деловати на том степену. Јединице укључене у ротацију снага НАТОа за брзи одговор (NRF), односно борбених група ЕУ (Battle groups), биће спремне за упућивање у операције изван територије Хрватске за пет да-

МОРНАРИЧКЕ ФЛОТИЛЕ

Према новој организацији Ратне морнарице Хрватске укинуће се флоте (као организацијске структуре) и војнопоморски сектори (сада их има два – сектори југ и север). У будућности ће се организовати флотиле за извођење традиционалних морнаричких задатака, формирати обалска стража и батаљон морнаричко-десантне пешадије комбинованог састава. Морнарица ће бројати око 1.650 професионалних припадника, а у свом саставу имаће поморске снаге за обављање оперативних задатака (флотила поморских снага) и поморске снаге Обалске страже.

на. На том нивоу готовости биће 10 одсто укупног активног састава оружаних снага.

Снаге високе готовости постижу пуну борбену готовост за 30 дана, када се ангажују у операцијама на територији Хрватске, односно 90 дана, када делују у иностранству. На том степену биће, са око 35 одсто активног састава, батаљон за специјална дејства, ојачани моторизовани или механизовани батаљон и чета морнаричке пешадије са делом јединица борбених родова и служби борбене подршке – две инжењеријске чете, чета АБХО, чета везе, чета војне полиције, јединице ПВО и логистички батаљон.

Подршку снагама за брзи одговор и саставима високе готовости пружаће јединице ниске готовости. Пуну борбену готовост могу да постигну за 30 до 120 дана. Око 55 одсто активног састава оружаних снага и јединице попуњене уговорном резервом биће на том нивоу готовости.

Снаге за нарастање у периоду од 120 до 360 дана треба да буду спремне за наменске задатке (развој снага за националну одбрану), где ће већину чинити припадници неразврстане резерве.

Ради одржавања планираног степена борбене готовости Хрватска ће организовати и опремити 40 одсто активних копнених и део снага борбене подр-

МОБИЛНЕ ЈЕДИНИЦЕ

Корпусни, територијални модел организовања замениће се моделом мобилних снага високог нивоа готовости. У њиховом саставу су две бригаде – моторизована са четири моторизована батаљона, и оклопно-механизована са два тенковска и два механизована батаљона, затим, јединица за специјалне намене и јединица борбене подршке. Поменути састави чиниће главну борбену снагу Хрватске војске. У Копненој војсци формираће се и резервна пешадијска бригада. Борбену подршку саставима, уз резерву, пружаће професионалне јединице – артиљеријско-ракетна, противоклопна, војнообавештајна, АБХО и везе. Логистика ће бити организована на нивоу тактичких јединица.

шке, за упућивање у операције изван своје територије. Око осам одсто активних копнених снага биће ангажовано у операцијама, односно за јачање и евакуацију осталих јединица. Будуће оружане снаге бројаће и око 16.000 активних војних и око 2.000 цивилних лица. Резервна компонента имаће до 8.000 припадника.

■ ВИДОВИ ВОЈСКЕ

Хрватска је задржала видовску структуру оружаних снага – Копнену војску, Ратно ваздухопловство и противваздушну одбрану и Ратну морнарицу.

Копнена војска је најзначајнији и најбројнији вид, чији су задаци одбрана земље и учешће у операцијама подршке миру или хуманитарним операцијама у оквиру међународних снага. Ангажује се и за отклањање последица природних катастрофа. Интензивно ће се оспособљавати за учешће у међународним војним опе-

рацијама и достизање интероперабилности са снагама НАТОа. Копнену војску чине корпуси (сада их има два), који ће према Стратегијском прегледу одбране до краја године бити укинута и замењени гардијским бригадама.

Ратно ваздухопловство и противваздушна одбрана претрпели су бројне промене. Како је предвиђено стратешким документима Хрватске, оспособљаваће се за контролу и заштиту ваздушног простора, ваздухопловну подршку осталих видова, за трагање и спасавање, те за помоћ цивилним структурама у елементарним непогодама или ванредним ситуацијама. Ваздухопловне снаге биће ангажоване и за контролу дела Јадранског мора, односно за потребе Обалске страже.

Ратна морнарица, самостално или у садејству са осталим видовима, брани интегритет и суверенитет државе, афирмише и штити њене интересе на Јадранском мору, острвима и приобаљу. Морнарица развија снаге и капацитете за поморске операције у хрватском акваторију (на површини, под морем и у ваздушном простору изнад мора). Поред тога, штити обално море, риболовно-еколошки појас, спречава тероризам, ширење оружја за масовно уништење, кријумчарење људи и дроге, а води борбу против различитих асиметричних претњи и обезбеђује слободну пловидбу Јадранским морем.

Основни задатак Министарства одбране, које се интензивно припрема за укључивање у пуноправно чланство НАТОа, јесте да усклади развојне процесе у обрамбеном систему, користећи расположиве ресурсе. Реформе у Министарству су оптерећене административним проблемима и нејасном поделом надлежности, што се неповољно одражава на ефикасност организације, а ограничава и економично коришћење људских ресурса.

Реорганизацијом Министарства одбране могу се постићи ефикасно планирање и руковођење, те контрола свих елемената одбрамбеног система – политике, међународне и међуресорне сарадње, цивилно-војног кризног планирања, затим, управљања људским, материјалним, финансијским ресурсима и обавештајно-безбедносним активностима.

Министарство је, у оквиру прописаних надлежности, сачинило стратегијске документе одбране, дефинисало планове и осмислило организацијске промене на свим нивоима система. Развиле су нове моделе за реализацију одбрамбене политике, одбрамбеног планирања и међународне војне сарадње. Такође је проценило могуће ратне и остале опасности којима се угрожава суверенитет, независност и територијални интегритет.

— ■ ГЕНЕРАЛШТАБ

Генералштаб (Главни стожер) јесте здружено тело оружаних снага у оквиру Министарства одбране, надлежно за командовање, припрему и употребу оружаних снага, у складу са наређењима врховног команданта и министра одбране. У Генералштабу је формиран Командно-оперативни центар за дневно командовање и контролу опе-

рација у земљи и иностранству. За планирање и извођење великих операција формираће се наменске команде које ће руководити снагама које учествују у одређеним мисијама.

Начелник Генералштаба је главни војни саветник врховном команданту и министру одбране. Он реализује планове министра одбране и наређења врховног команданта, у складу с одредбама Закона о одбрани, командује командантима видова и осталим непосредно потчињеним јединицама.

У Генералштабу су формиране Управа за персоналне послове (Ј-1), надлежна за функционално подручје персоналних послова, образовања и издаваштва, Управа за обавештајне послове (Ј-2), Управа за оперативне послове и обуку (Ј-3), која планира операције, војне вежбе и обуку. Управа за логику (Ј-4) је, такође, део Генералштаба. У њеној надлежности су, поред функционалне логистике, здравство и финансије. Управа за планирање Генералштаба (Ј-5) бави се дугорочним планирањем употребе снага, ресурса, међународне војне и цивилно-војне сарадње, те програмирањем буџета. Управа за комуникацијско-информацијске системе (Ј-6) надлежна је за функционално подручје комуникацијских и информацијских система (КИС). ■

Благоје НИЧИЋ

АМЕРИЧКА РАТНА ИСКУСТВА ИЗ АВГАНИСТАНА

ОПЕРАЦИЈА ИСТРАЈНА СЛОБОДА

Ваздушним ударима стратешких бомбардера В-1, В-2, В-52, крстарећим ракетама *томахавк* и авионима са носача, 7. октобра 2001, отпочела је акција оружаних снага САД по терористичким логорима и значајним објектима инфраструктуре, као одговор на нападе у Њујорку од 11. септембра. Председник Џорџ Буш најавио је и хватање вођа Ал каиде.

После повлачења СССР-а из Авганистана, власт су преузели талибани. Екстремистичком интерпретацијом исламских закона забранили су музику, телевизију, спортске активности и плес, али и право женама да се појављују у јавности. На стадиону у Кабулу организовали су јавна погубљења уместо фудбалских утакмица. Светска јавност била је посебно огорчена када су талибани артиљеријском ватром уништили древне кипове Буде код Бамијана, за које се сматра да су стари две хиљаде година.

Због повезаност са Ал каидом и Осамом бин Ладеном, али и одлуке да узврати на терористичке нападе од 11. септембра, Влада САД ставила је талибане на прво место листе терориста. Талибани су још 1996. године позвали Бин Ладена у Авганистан, што је он и прихватио. Његови борци распоређени су у редове војске талибана. Крајем деведесетих било је очито да те две терористичке групе интензивно сарађују, па је проглашење талибана за основну мету светске суперсиле било очекивано.

■ ОТЕЖАНО ВОЈЕВАЊЕ

Уз помоћ снага Алијансе, коалиционе трупе су врло брзо нанеле снажан војни удар талибанима и присиле их на повлачење. То није био крај војне интервенције, јер су талибани, према речима америчког аналитичара, изгубили рат, али је Ал каида и даље деловала у Авганистану. Како је у то време тежиште војних активности пренето у Ирак, збивања у Авганистану остала су у другом плану. Војници су, додуше, и даље губили животе у тој земљи. До марта 2006. у Авганистану је погинуло 279 америчких војника, а рањена су 703. Такође, рањено је 11 канадских, 18 немачких, 17 шпанских и пет британских бораца. И у авионској несрећи приликом повратка у земљу страдала су 62 припадника коалиције.

Попут Совјета пре двадесетак година, снаге САД суочиле су се са сличним проблемима у гудурама те сиромашне, махом планинске земље. Војевање припадника 10. планинске и 101. ваздушнодесантне дивизије *Кличући орлови* на надморској висини од 1.500 до 3.500 метара додатно су отежавали хладноћа и јак ветар. Искуства америчке војске у ратовању на великим висинама су била врло оскудна. Због другачије физиологије организма борци су се тешко навикавали на смањену концентрацију кисеоника.

Највећи непријатељ војника Алијансе на планинским венцима Авганистана била је природа – разређен ваздух, ледени ветрови, ултраљубичасто зрачење, магла, изненадне олује, непостојање дрвећа изнад 3.500 метара, камене и снежне лавине. Сталну претњу представљале су и честе промене временских прилика. Дешавало се да војничке патроле нестану без трага на глечеру Сиачен.

На великим висинама опадала је снага моторних возила и до 25 одсто, а потрошња горива се повећавала за 75 одсто. Уље у моторима се смрзавало. Дизел-мотори престајали су да раде на 3.000 метара због недостатка кисеоника, па су у њих уграђивани турбокомпресори. Изнад 4.000 метара надморске висине опадала је и функционалност хеликоптера, јер је ваздух био превише разређен. Из сличних разлога артиљеријске гранате летеле су много даље. Средства везе добро су радила само у линији видног поља. Користили су се VHF радио уређаји са брзим преносом порука и литијумске батерије.

Ватрену подршку јединицама пружали су авиони и артиљерија. Хеликоптери су на великим висинама деловали ограничено. Додатни ризик за њихово ангажовање представљали су магла, ваздушне струје, нагле промене правца и јаки удари ветра. Планински рељеф омогућавао је слетање хеликоптера из долина или клисура. То је непријатељ уочавао и лако деловао по њима. Обично су и саме зоне слетања хеликоптера биле у домету артиљеријске ватре. Иако се артиљерија чешће користила од авијације, њене могућности су, такође, биле ограничене. Батерије се због неповољних положаја нису могле у целини развијати, већ одељења или само по једно артиљеријско оруђе. Ради одбране од пешадијских напада артиље-

Боравак на великим висинама проузрокује губитак телесне тежине. Припадници специјалних јединица САД, који су 1994. године боравили у алпинистичкој школи пакистанске војске, изгубили су у просеку око десет килограма, иако су се хранили стандардним оброцима као и војници домаћина. Уз губитак тежине осећали су премор, недостатак снаге, смањену будност, те да теже размишљају и лошије расуђују.

Да би се ублажили проблеми који настају због боравка на високом планинском терену војници треба да се хране разноврском и веома калоричном храном – богатом угљеним хидратима, а не мастима. Најделотворнији је дневни оброк од 6.000 калорија. При томе је значајно да се обеди не прескачу и да један од њих буде топао. У организам је потребно унети на дан до пет литара течности без кофеина. Смањена количина и тамна боја урина указују на могућу дехидрацију.

Приликом повратка са вежбовног гађања 18. априла 2002, на висини од 23.000 стопа, односно око 7.500 метара, пилоти авиона F-16 мајори Шмит – вођа и Умбах – пратилац, обавестили су дежурни авакс да је на њих отворена ватра са земље. Мислећи да гађају Умбахов авион, Шмит је затражио дозволу да дејствује по непријатељском циљу. Иако није добио одобрење, мајор Шмит је после четири секунде известио авакс да напада у самоодбрани ласерски вођеном бомбом од 225 килограма. Био је то почетак трагичног догађаја у коме је погинуло четири, а рањено осам канадских војника.

Шта се, заправо, тада одиграло? Трећи батаљон канадске лаке пешадије, јединице принцезе Патриције, изводио је ноћно вежбовно гађање из противоклопних оруђа и митраљеза. Канађани су правовремено пријавили активност која се одвијала према прописаним процедурама. Амерички пилоти оптужени су за убиство из нехата по четири тачке, наношење тешких телесних повреда по осам тачака и неизвршавање службене дужности. Војни суд је пресудио о кривици мајора Шмита и доделио му 30 дана кућног притвора. Мајор Умбах је укорен за учињене грешке, али се надаље повукао из војне службе.

ријски положаји били су добро утврђени. Минобацачи су успешније деловали од топова или хаубица јер су се лакше премештали и развијали ближе првој борбеној линији. Додуше, њихов дomet и ударна снага били су далеко мањи.

ПЛАНИНСКА БОЛЕСТ

Током ратних дејстава у Авганистану, због појаве акутне планинске болести, посебна пажња посвећивала се санитарском обезбеђењу коалиционих снага. Она је проузрокована пребрзим успоном на велику висину. Пошто је на висинама изнад 2.500 метара притисак

низак, организам не успева да успешно искористи доступан кисеоник, чија је концентрација знатно мања. Симптоми болести су различити, а појављују се индивидуално – главобоља, несаница или премор. Уочавају се махом код војника који се моторним возилом превезу до врха планине, а ређе приликом пешачења.

Најбољи начин лечења је превенција, односно постепено савладавање успона, како би се тело ваљано аклиматизовало – чешће паузе приликом кретања, уношење веће количине течности, калоричнија исхрана. Борци су се на одређене планинске врхове пењали и по неколико дана – савладавали су у просеку 300 метара дневно, а после сваких 900 метара висине следио је двадесетчетворочасовни одмор. Од планинске болести војници су се лечили спуштањем на мању висину. Да би се симптоми ублажили некада је било довољно вратити се само стотинак метара низ планину. Припадници америчких јединица строго су се придржава-

ДЕСЕТ ЗАКЉУЧАКА:

увек мораш угледати непријатеља пре него он тебе;
велики дomet и ватрена моћ оруђа значе све;
непријатељ се увек креће брже од тебе – док војник пређе километар и по на сат, герилац пређе шест;

мине су на сваком кораку и зато су на челу увек инжињерци;
обухватни маневар је тешко извести, али је он неопходан за успех акције;
ако су муџахедини у одбрани, то значи да си у борби са њиховом заштитницом, јер се главнина снага већ поделила на мање групе од пет до десет бораца и извукла;

да су се муџахедини одлучили за напад, схватићеш то чим изведу удар по конвојима и главном логору;

напад терориста траје онолико дуго колико имају муниције на располагању;
логистика муџахедина је ограничена – чим противника прикују ватром, упућују одељење РПГ у непосредну близину његових положаја, како би онемогућили дејство артиљерије или подршку из ваздуха;

противтерористичка борба подразумева пресецање линија снабдевања, за што су потребни осматрачи, тимови извиђача и снајпериста, агресивне патроле и одељења за упаде и заседе.

ли алпинистичких правила – не иди нагоре док симптоми не оду доле и крећи надоле ако симптоми крену нагоре. Посебни проблеми јављали су се приликом транспорта повређених и оболелих.

Током бројних маршева, у условима слабе видљивости, често је долазило до прелома костију, нагњечења, повреда мишића, унутрашњих крварења код војника или промрзлина на телу. Услед повећане изложености ултраљубичастим зрацима борци су добијали опекотине и снежно слепило. У шаторима су се користиле пећи без димњака, па је удисан загађен ваздух. До зона слетања хеликоптера војници су се сами евакуисали у случају повреда. Према совјетским искуствима, због великог физичког напора, у Авганистану је било потребно ангажовати од 13 до 15 људи за преношење једног рањеника.

Америчке снаге ушле су у планине Авганистана преоптерећене опремом. Укупна тежина терета, без оружја и муниције, али са упртачима *Molle*, панциром Интерсептор и борбеним ранцем износила је око 36 килограма. Зато је јединицама некада било потребно и по сат да пређу километар пута. Током мирнодопских вежби припадници војске САД због тежине нису носили панцире, нису учили да рационално користе воду и таблетама пречишћавају доступне изворе. Како би се избегле цревне инфекције састави су се водом снабдевали хеликоптерима. Такође нису копали ровове, уређивали терен и пољске нужнике. То им је у Авганистану додатно представљало тешкоће.

Воду су носили са собом – 12 кварта по војнику, а кварт износи 0,95 литара. Према речима наредника из 101. дивизије, некада се по летњем времену на тродневни задатак полазило са само шест кварта воде. Чешће су користили локалне изворе за снабдевање, а воду коју имају само за случајеве да на њих не наиђу. После три дана сви борци би дехидрирали али би задатак био извршен. У Авганистану су хеликоптери били непотребно оптерећени водоснабдевањем, на уштрб много кориснијих ствари. Пречишћавање воде од истопљеног снега таблетама за дезинфекцију нису примењивали.

■ ПОДРШКА ИЗ ВАЗДУХА

Сваки амерички војник носио је на задатак по две минобацачке гранате. Многе јединице, додуше, пред полазак у акцију нису имале упуцано оружје. Централизовано снабдевање снага није

Индијска и пакистанска армија имају највеће искуство у ратовању на великим надморским висинама. За њихове борбене јединице кандидати се бирају тек после алпинистичког курса. Затим војници пролазе програм аклиматизације који траје око седам недеља. Постепено се продужава боравак на већим висинама или маршеви уз повратак. Аклиматизација се, међутим, не може реализовати на простору изнад 5.500 надморских метара. Борци који остају на тим висинама смењују се на десет до петнаест дана. Војске Индије, Пакистана, Швајцарске и Аргентине организују и посебне курсеве за обуку пилота хеликоптера који лете у отежаним планинским условима.

Амерички војници су у Другом светском рату за преношење терета на непроходном терену користили мазге. Товарне животиње су дневно трошиле око 30 литара воде, по четири килограма зоби и сена. Мазге су одбијале да се крећу по снегу. За привикавање мазги на звуке пушчане ватре и експлозија, како се не би разбежале или успаничиле, али и за боравак на великим надморским висинама било је потребно доста времена.

РАКЕТНИ БАЦАЧ SMAV

Ракетни бацач граната SMAV усвојен је 1984. године у наоружање Маринског корпуса. Током Пустинске олује, војска је добила 150 лансера и 5.000 ракета. Бацач је калибра од 83 милиметара, а састоји се из лансера Mk153 и две врсте пројектила – Mk3, који садржи ХЕДП, експлозивно двоаменско пуњење и Mk6 са противклопном ракетом. Такође користи метак Mk217 за нишанску пушку.

Цев од фибергласа, пушка за нишањење калибра 9 милиметара, електромеханички механизам за окидање, механички нишан и носач оптичког нишана Mk42 или ноћног нишана АН/ПВС-4 чине лансер бацача SMAV. Трајекторија метка који се испали из пушке за нишањење балистички је усклађена са ракетним пројектилом и повећава вероватноћу поготка првим хицем. Ракете су у преносном контејнеру који се причвршћује на задњи део лансера.

У маршевској конфигурацији SMAV је дугачак 80 центиметара, док је његова тежина 7,54 килограма. Приликом ватреног дејства дужина му је 137 центиметара, а тежина са ракетом Mk3 13,4 килограма. Када се користи ракета Mk6 бацач достиже тежину од 13,9 килограма. Ефикасан домет по тенковима и оклопним возилима износи 500 метара.

било ефикасно и изводило се на нивоу батаљона, како би се логистичким јединицама олакшао посао.

Навођење артиљеријске ватре представљало је велики проблем саставима САД. Старешине водова, али и командири чета углавном нису били довољно способни за навођење, што је искривало ангажовање квалификованих официра и продужавало време дејства. По непријатељу се гађало на великом одстојању, обично око километар и по, тако да лично наоружање није коришћено. Војници су обично употребљавали снајперске пушке *барет* калибра 12,7 милиметара и минобацачи од 60 и 81 милиметар.

Подршка америчким јединицама из ваздуха је, такође, била отежана. Ваздухопловство је није пружало у областима где дејствују минобацачи. Авиони су летели на висинама које су далеко изнад највише тачке лета гранате. Поред тога, нападали су из обрушавања, па су америчке трупе често биле у пољу дејства. Тако је једном приликом бомба од 900 килограма пала на чету војника из 101. дивизије, а само захваљујући пукој срећи није експлодирала. По америчким јединицама грешком су дејствовали и марински хеликоптери *кобре*.

Током борбених акција у Авганистану борци су обавезно носили наочаре за сунце, резервне војничке чизме, штитнике за колена и ГПС уређај за оријентацију. Ретко су користили инфрацрвене ноћне нишане, јер брзо троше батерије, које се уз то лако овлаже на снегу. На противоклопно оружје М-136 додавао се ноћни нишан, мада се чешће користило преносиво оружје за једнократну употребу *СМАБ*, јер је лакше за ношење, са већом разорном моћи.

■ АКЦИЈА АНАКОНДА

У операцији *Анаконда*, највећој и најважнијој војној акцији у Авганистану, вештина ратовања, тактика и оспособљеност терориста били су равни америчким снагама. Иако нису носили униформу, муџахедини су били професионални војници – одлични су стрелци, поготово на минобацачима и РПГ, брзо се прилагођавају новим тактичким ситуацијама, непрекидно прате и проучавају противника.

Америчке снаге ангажовале су око 2.000 војника, махом из 10. планинске и 101. ваздушнодесантне дивизије, али и припаднике специјалних јединица *SEAL*, те око 200 бораца специјалних снага коалиционих трупа. У борбама је погинуло осам, а рањено четрдесетак америчких војника. Тешко су оштећена два хеликоптера *MH-47* *чинук*. Према изјавама званичника САД, страдало је неколико стотина талибана и Ал каиде. Заплењене су велике количине најсавременије борбене опреме – ГПС уређаји, радио станице, мобилни телефони, различито оружје и муниција.

Критичари операције *Анаконда* сматрају да је америчко војно руководство потценило снагу и способност противника. Учиње-

не су многе тактичке грешке – раздвајање борбених снага, ослањање у транспорту, подршци и снабдевању у високим планинама махом на ваздухопловство, лоша артиљеријска припрема и подршка трупа на терену, изостанак међусобне ватрене подршке ангажованих јединица. Само су одлучност и професионализам војника, квалитетно руковођење и командовање мањим јединицама спречили да операција пропадне.

Током акције *Анаконда* авијација није дејствовала по непријатељским положајима пре слетања хеликоптерског десанта, како би се, наводно, избегле колатералне штете, а остварило изненађење. Ватрена подршка јединица јуришним хеликоптерима *AH-64 апач* и ловачко-бомбардерском авијацијом није била успешна, јер

Војници 10. планинске дивизије нису оспособљени за дужу кампању у високим планинама. Они су у претходној деценији били ангажовани махом у Кувајту, Босни и на Хаитима. Британски официр који је посетио базу Баграм у Авганистану био је запрепашћен када је сазнао да се придев планинска из назива њиховог састава односи на јединицу из Другог светског рата. База 10. дивизије налази се у Сиракузи – Њујорк, што је прилично удаљено од планина. Како сматрају стручњаци за планинско ратовање, амерички борци нису имали добар тренаж за планинског ратника.

Амерички транспортни хеликоптери нису имали пратњу авиона OV-10 бронко који су намењени за противгерилску борбу, пратњу хеликоптера и подршку трупама на земљи. Познато је да је Марински корпус после рата у Кувајту 1991. године, када су изгубљена два OV-10A, повукао из употребе све авионе тог типа, тврдећи да немају перспективу у односу на софистициране и модерне противавионске ракетне системе. Рат у Авганистану, међутим, није био сукоб попут онога у Кувајту. За противавионску борбу најчешће су коришћени тешки митраљеви калибра 12,7 милиметара.

су планиране висине лета ваздухоплова достигале максимум, а уз то су и временске прилике биле неповољне. Један пешадијски официр прокоментарисао је метеоролошку ситуацију на терену речима – *Лоше време у планини? Ко би то очекивао?*

Како се није изводила артиљеријска припрема око зона слетања хеликоптера, америчке трупе су често биле изложене интензивној непријатељској ватри из аутоматских пушака, минобацача и тешких митраљеза, са унапред припремљених положаја око и изнад зоне слетања. Америчке снаге, рачунајући на подршку из ваздуха, на такве нападе нису могле ваљано одговорити јер са собом нису имале минобацаче. Пошто су још на почетку борбе оштећена четири *AH-64*, непосредна ватрена подршка јединица је преполовљена.

Многи војни аналитичари тврде да Американци нису довољно проучили совјетска искуства из авганистанског рата. При томе, нису правовремено заузели ни планиране борбене положаје, па су се муџахедини лако повукли у Пакистан. Када су се побољшале временске прилике, канадски војници, који су оспособљени за ратовање у планинским и хладним условима, после тих бомбардовања непријатеља сукобили су се са заштитницом талибана на висини од 3.000 метара. Неутралисали су је, а потом претражили око 30 пећина, у којима су запленили велике количине опреме, оружја и муниције противника.

Иако је министар одбране САД Доналд Рамсфелд још 2. маја 2003. прогласио крај рата у Авганистану, амерички војни званичници су у децембру објавили да је у тој земљи покренута већа офанзива ради уништења остатака Ал каиде и талибанског режима, свргнутог 2001. године.

Крај америчког војног ангажовања у Авганистану се још не назире. ■

Др Александар МУТАВЦИЋ

>>> ВОЈНА САРАДЊА САД И РУСИЈЕ – Начелник Генералштаба оружаних снага Русије генерал армије Јуриј Балуевски и председник Комитета начелника штабова САД генерал Питер Пејс потписали су у Москви споразум о међусобној војној сарадњи у 2007. Потписивању су претходили разговори и усаглашавања ставова о кључним питањима нарушавања мира у свету и тражење заједничких решења за кризне ситуације које могу угрозити стабилност појединих земаља и региона. ■

>>> ПРИОРИТЕТИ ГРЧКИХ ОРУЖАНИХ СНАГА –

Грчка се већ определила за приоритете у модернизацији својих оружаних снага за период од 2006. до 2010. године, од којих су најважнији:

- развој земаљских станица за сателитски комуникацијски систем (додељено је 161,2 милиона евра);
- набавка 20 транспортних хеликоптера средње величине типа НХ90, чија би испорука требало да буде завршена 2008. За набавку тих летелица планирано је 807,5 милиона евра;
- изградња шест нових фрегата. За тај програм планирано је 2,8 милијарди евра;
- набавка 70 нових ловаца од којих је 30 летелица типа F-16 блок 52+, за чију је набавку планирано око 5,52 милијарде евра;
- куповина 45 нових унапређених школских авиона на млаци погон за чију је набавку планирано око 900 милиона евра.

Укупан грчки војни буџет за период од 2006. до 2010. године је 11,39 милијарди евра. Од ове суме одвојено је већ 8,43 милијарде за пројекте планиране у претходном петогодишњем плану, па је за нове пројекте у овом периоду остало 2,96 милијарди евра. Буџет за период од 2011. до 2015. године је 15,35 милијарди евра, од чега је 1,09 милијарди евра већ распоређено, а остатак је на располагању за нове набавке. ■

>>> ОДНОСИ НАТО-ГРУЗИЈА –

На састанку министра иностраних послова чланица НАТО у Њујорку, генерални секретар Алијансе објавио је

одлуку о успостављању "Интензивног дијалога" између Грузије и Савеза. Успостављањем оваквог облика комуникација са НАТО, Грузији се отварају могућности спровођења интензивнијих политичких, економских, финансијских, безбедносних реформи али и оних у систему одбране и оружаних снага у процесу приближавања и приступања тој војно-политичкој организацији.

Грузија ће наставити са имплементацијом Индивидуалног акционог плана партнерства са Савезом којим су дефинисани кључни програми одбрамбених и институционалних реформи. Формула "Интензивни дијалог" дефинисана је и прихваћена на самиту НАТО у Мадриду 1997, када је и одлучено да се понуди могућност појачане сарадње, уз непосредни дијалог, оним земљама које су изразиле намеру да постану пуноправне чланице Савеза. ■

ВЕЖБА СЛОВЕНАЧКЕ

У региону Нотрањске, Краса и Приморског, јединице Словеначке војске извеле су здружену тактичку вежбу "Жарек 2006". На вежби су учествовали 11. батаљон везе, 72. бригада, делови Команде за подршку, 9. батаљон ПВО, 16. батаљон за контролу ваздушног простора и Ваздухопловна база.

Вежба је имала два дела. У првом је увежбавано постављање центара комуникацијско-информацијских система на бригадном командном месту, а у другом делу премештање командног места бригаде и поновно успостављање тих центара. У оба случаја циљ је био јединствен: провера могућности система ТТКС1, BROM HF/VHF, RRN, радио система Harris, провера рада система везе и комуникација на реалним удаљеностима, континуиран рад тих система, оспособљеност оператера за рад на њима, контрола и организација комуникацијско-информацијске подршке у реалним условима. ■

ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЈА У ПОЉСКОЈ

Према најави председника Пољске Леха Качињског, ова земља ће до 2012. имати потпуно професионалну војску јачине 150.000 припадника. Од тог броја 120.000 биће у професионалном саставу оружаних снага, а 30.000 ће, после интензивне обуке, бити у могућности да потпишу специјални споразум и буду преведени у резерву. За њих се најављује могућност да, после тромесечне обуке, потпишу споразум на ограничено време и постану професионални војници.

Професионализацијом својих оружаних снага Пољска испуњава стандарде НАТО, по којима је обавезна да има осам одсто укупног броја у саставу снага за брзо реаговање и 40 одсто готових снага. ■

ВОЈСКЕ "ЖАРЕК 2006"

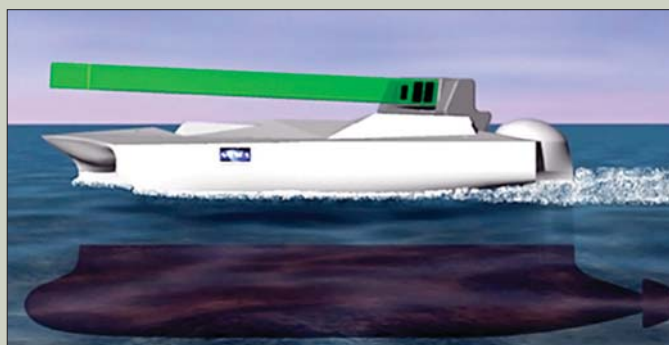
РУМУНИЈА УВОДИ ПРОФЕСИОНАЛНУ ВОЈСКУ

Влада Румуније донела је одлуку о укидању служења редовног војног рока и увођења професионалне војске. Пре доношења одлуке, тај процес је имао врло јаку маркетиншку кампању која је дала позитивне резултате. Око 10.000 младих, од којих трећина жена, затражило је приступ у професионалну војску, вероватно вођени најавом о висини плате која би за почетак била око 300 евра (просечна плата у Румунији је 230 евра), те другим погодностима: бесплатна обука и даље усавршавање, плаћање дела стацина, куповина под повољним условима и друго. ■

>>> МЕЂУНАРОДНА ВЕЖБА У ПЕРСИЈСКОМ ЗАЛИВУ

Крајем октобра у водама Персијског залива изведена је здружена међународна поморска вежба *Leading Eagle* на којој су учествовали делови ратних морнарица и ваздухопловства из 25 земаља, чланица НАТО, Блиског истока, Русије, Јапана, Новог Зеланда, Сингапура и Аустралије. Разрађивани су елементи из програма Proliferation Security Initiative, односно заједничке активности на спречавању ширења оружја за масовно уништавање. На вежби су учествовале и специјалне снаге из САД, Велике Британије, Француске, Италије, Аустралије и Бразила. ■

>>> БЕСПИЛОТНИ ЧАМЦИ ЗА РАТНУ МОРНАРИЦУ САД

Ратна морнарица САД планира да набави четири беспилотна чамца (Unmanned Surface Vehicles), које производи компанија General Dynamics. Чамци су намењени за борбу са подморницама и биће стално смештени на палубама бродова класе LCS (Littoral Combat Ships). За ту сврху биће опремљени хидроакустичним антенама, хидролокаторима и потребном електронском и опремом везе. Цена таквог чамца је око 12,7 милиона долара. ■

>>> ВЕЖБЕ ИРАНСКЕ АРМИЈЕ

Иран је почетком новембра у десет провинција, укључујући Персијски и Омански залив и Ормушки пролаз, извео војне вежбе елитног гардијског корпуса "Гардисти револуције". На истом простору били су и поморски маневри 25 земаља, међу којима

су морнарице и ваздухопловство САД и Русије. Вежбе су изведене под заједничким називом "Велики пророк Мухамед 2" са јединственим циљем демонстрације потенцијала и могућности корпуса као елемента упозорења и одвраћања од евентуалног напада. Биле су ангажоване све јединице корпуса укључујући и специјалне снаге.

Том приликом, Иран је извео и успешне пробе ракетама "шахаб 3" са нуклеарним бојним главама, домета око 2.000 километара, које представљају велику опасност по Израел и америчке јединице на Блиском истоку. Осим проба са "шахабом 3", Иран је демонстрирао и гађања са ракетама "скат-Б", "зулфикар-73" Fath-110 и 3-30 чији је домет око 170 километара и које су наоружане и касетним бомбама. ■

САВРЕМЕНА
ТЕНКОВСКА
МУНИЦИЈА

ДАХ ХЛАДНОГ РАТА

Тенковска муниција обухвата можда и највећи број различитих типова у историји. То је у потпуној супротности са увреженим мишљењем да је крај хладног рата увелико осакатио војне буџете земаља широм света. Али у будућности ће и мунициј морати да се "доказује".

Тенковска муниција се у основи делила на противоклопну и муницију опште намене, односно тренутно-фугасну (разорну), док се противоклопна даље делила на панцирну, потклабиарну и кумулативну. С временом је, међутим, развој прилагођаван потребама, па су се пре 30-40 година почели појављивати нови типови тенковске муниције, као што је поткалибарна стабилисана крилцима и вођене ракете. Крај хладног рата донео је додатне, подједнако корените измене, и потпуно нове типове муниције, на пример, универзалну кумулативно-разорну муницију са "паметним" упалачем и потпуно инертну муницију пуњену пластичном масом.

■ ПОТКАЛИБАРНА ЗРНА

Панцирна муниција у начелу испољава дејство кинетичком енергијом и експлозијом, а поткалибарна само кинетичком. Она користи пенетратор са носачем, стабилисана крилцима (APFSDS – Armor Piercing Discarding Sabot), који се испаљује великом почетном брзином. То је данас основни тип противоклопне муниције. Велика пробојност оклопа обезбеђена је понајпре великом дужином пенетратора и материјалом велике густине. Актуелни материјали за израду су легура волфрама или легирани осиромашени уранијум, који уз пробојност већу за 10 до 15 одсто, испољава и запаљиво дејство након пробијања. Водеће место у развоју тог типа пројектила припада Американцима и Немцима, чије муниције М829А2 и DM-53/63 имају највећу пробојност оклопа. Према руским подацима, М829А2 пробија 740–760 mm /90 степени челика на 2.000 m, а за немачки пројектил још нема података,

али се из незваничних извора сазнаје да му се пробојност креће у границама 730 до 850 mm на 2.000 m.

Те перформансе немачка муниција обезбеђује захваљујући глаткоцевном топу, калибра 120 mm, продужене цеви (са 44 на 55 калибара), који се користи на најновијој модификацији тенка *леопард 2А6*. У овом моменту Американци не уграђују такве продужене цеви на своје *абрамсе*, јер је у развоју муниција *M829А3*, чија се пробојност процењује на 790 mm на 2.000 m. При пројектовању тог типа муниције посебна пажња посвећена је већој отпорности на дејство руског експлозивно-реактивног оклопа (ЕРО) – нпр. *контакт 5*, који је уграђен готово на сви руске тенкове (Т-80У, Т-90) и што је још важније, у понуди је страним земљама. Управо тај, тзв. тешки тип ЕРО данас представља највећу опасност по поткалибарне пројектиле и према мишљењу многих, ускоро ни топови 120 и 125 mm неће бити довољно успешни против новијих типова ЕРО. Осим, наравно, уколико пројектил некако не “пронађе” пут до основног оклопа тенка, “провуче” се између две касете или погоди касету на тај начин да ефекат буде минималан. С друге стране, тренутно најбоља муниција овог типа руских тенкова јесте БМ-42М, јер пробија 670 mm челика на 2.000 m. У развоју је најновији пројектил БМ-48, чија би пробојност требало да буде око 780 mm на 2.000 m, али је развој у застоју због недовољне прецизности.

■ КУМУЛАТИВНИ ПРОЈЕКТИЛ

Због веома високе ефикасности вишеслојног тенковског оклопа против кумулативних пројектила, овај тип муниције је данас благо запостављен, без обзира што је у ранијем периоду у СССР-у и Француској сматран супериорнијим од поткалибарне. Такође, развој нарочито ефикасног ЕРО против ове муниције, с једне стране је додатно “хендикепирао” кумулативне пројектиле, али је уједно и дао нов импулс развоју другачијег типа муниције. Наиме, закључено је да, уколико се испред кумулативног пуњења постави додатно, претпуњење, које има улогу да превремено активира ЕРО, његова (ЕРО) ефикасност ће против основног пуњења бити минимална. У тој области апсолутно предњаче Руси. Они су развили пројектил ЗБК21-Б са конусом од осиромашеног уранијума и ЗБК29 са троструким тандем пуњењем а у

НАЈЕФИКАСНИЈА РАКЕТА

ЛАНАТ је полуактивно ласерски вођена ракета, што значи да оператер не мора све време лета ракете означавати циљ, већ само у крајњој фази лета. Циљ може бити означен и из неког спољашњег ласерског обележивача, што уз велики домет од 8.000 m, обезбеђује високу безбедност тенка. Ракета поседује тандем-кумулятивну бојну главу, пробојности 800 mm, која је захваљујући ударном углу ракете у циљ од 30 степени, способна да пробије кров сваког тенка у оперативној употреби. Поред глаткоцевних топова калибра 120 mm, може се испаливати и из ожељбених топова 105 mm, теренских возила (*Hummer*) као и са беспилотних летелица. Поред Израела, за ове ракете су заинтересовани и САД и Индија.

току је развој сличног пројектила ЗБК31, пробојности 800 mm челика (680 mm иза ЕРО), док су западне земље почеле да користе ЕРО од Пустинске олује.

Занимљиво је да Запад уопште не користи та вишеструка кумулативна пуњења на тенковској муницији, упркос чињеници да су Руси данас највећи заговорници ЕРО. Упркос делимичном запостављању кумулативне муниције, испитују се нови материјали за кумулативни конус, као што је осиромашени уранијум, тефлон и др.

■ РАЗОРНА МУНИЦИЈА

Разорна муниција се, као традиционални тип, готово потпуно губи на Западу. Уместо тога превладава опредељење да се користи комбинована кумулативно-разорна муниција (нпр., америчка *M830*, немачка *DM12* и француска *obus G OCCF1*), намењена за дејство и против тенкова и против људства, односно утврђених тачака. Та муниција имала је пробојност блиску средњој генерацији руске кумулативне муниције калибра 125 mm (око 550 mm), али не и ефикасност руске парчадно-разорне. Избор је био у складу са потребама да се све врсте муниције користе код тенкова НАТО, без обзира на произвођача. За парчадно-разорну муницију калибра 120 mm, на Западу су заинтересовани само Швеђани (у употреби од 1998) и Немци (у развоју), што практично значи одустајање од универзалне, кумулативно-парчадне муниције. Међутим, та муниција има савремене електромеханичке упаљаче, конструисане за тренутно и успорено дејство, како би се обезбедила максимална ефикасност у градским борбама.

Најзаступљенија врста муниције руских тенкова данас је парчад-

Муниција DM53

но-разорна муниција (ЗОФ-19, 26 и 36), која је, током хладног рата требало да обезбеди ефикасно дејство против тимова наоружаних противоклопним вођеним ракетама и општу ватрену подршку. Таква улога је у велико потенцирана развојем система *аинет* (руски ЕДКВ), намењеног за аутоматско подешавање упалача пројектила, како би се обезбедило дејство пројектила изнад укопаног противника или поред циља (нпр. хеликоптера). Процедура подразумева претходно мерење даљине ласерским даљиномером, након чега се сигнал прослеђује уређају за подешавање упалача постављеном на аутоматском пуњачу тенкова Т-80УК и Т-90.

Систем *аинет* показао је у ком правцу иде развој савремене вишенаменске тенковске муниције која ће након краја Хладног рата постати стандард пре свега на америчким тенковима.

■ ВОЂЕНЕ РАКЕТЕ

Суочени са супериорним бројем совјетских тенкова у Европи, Американци су трагали за различитим начинима противоклопне борбе. Борбене симулације и локални ратови, посебно на Блиском истоку, показали су да је хеликоптер врло ефикасна противоклопна платформа. Такође, крајем шездесетих и почетком седамдесетих, постало је јасно да саврешенији системи за управљање ватром западних тенкова нуде прецизније гађање на већим даљинама од совјетских, тако да се на истоку решење оба проблема тражило у наоружању тенкова вођеним ракетама.

Прва совјетски систем вођене ракете намењен за испаливање из тенковског топа калибра 125 mm био је 9К112 *кобра*. Ракета 9М112 је имала радио-вођење и кумулативну бојну главу пробојности 600 -700 mm челика. Овим системом наоружавани су, од 1976., тенкови Т-64Б и Т-80Б. Изузетно висока цена како ракете, тако и тенка (Т-64Б је био за 20 одсто скупљи од Т-64Б1, без могућности лансирања ракете) представљала је проблем, али је ефикасни домет од 4000 метара увелико надмашивао могућности свих западних тенкова. Касније се појавила читава серија система, од 9К128 *агона*, 9К120 *свир* (за Т-72АВ и Т-72Б) до 9К119 и 9К119М *рефлекс* (за Т-80У и Т-90). Временом се домет повећао на 5.000 -5.500 m, а пробојност на 700 mm челика иза експлозивно-реактивног оклопа. Међутим, основни проблем је остала висока цена, тако да се ракете додељују само елитним јединицама и то по свега неколико у борбеном комплекту.

Свир и *рефлекс* имају ласерско навођење по принципу "левка", где нишанција или командир све време лета ракете држе крст нишанске справе на циљу. Услед релативно дугог времена лета до максималног домета (17,6 секунди за 9М119М) противник може употребити задимљавање или "сакривање" иза препреке, а тенк који ракету лансира, може бити изложен ватри другог противничког тенка или оруђа. То је нарочито пробле-

Домаћи пројектили М88 и М86 за топ 125 mm

матично код ракете *свир* која се лансира и наводи из места. С друге стране, вероватноћа погађања на екстремном домету је далеко боља него код поткалибарних пројектила, а постоји и могућност гађања нисколетећих хеликоптера. Међутим, чеона заштита савремених тенкова представља тешкоћу за кумулативну бојну главу, тако да западне земље ипак нису прихватиле овај тип ракете, осим Израела, чије се ракете *ЛАХАТ* могу сматрати тренутно најефикаснијим на свету.

■ "ПАМЕТНИ" УПАЉАЧИ

Американци су противхеликоптерској борби пришли са другог аспекта. Као замена за кумулативно-парчадну муницију М830, развијена је нова, М830А1. Реч је о поткалибарној муницији пречника тела 90 mm (испаљује се из топова 120 mm), опремљеној кумулативно-парчадном бојном главом и упалачем двоструког дејства. При пуњењу, пунилац подешава упалач на тренутно дејство

(против других тенкова или за ватрену подршку) или на близинско дејство (против хеликоптера). По мишљењу западних стручњака, ова муниција је у противхеликоптерској борби ефикаснија од вођених ракета, јер је време лета до циља веома кратко, захваљујући великој почетној брзини од чак 1400 m/s. То не изискује навођење, чиме се смањује цена, док је употреба као и код других типова муниције. После испаливања, тенк може брзо напустити положај, тако да се на симулацијама и на маневрима, показало како је тенк наоружан тим типом муниције опаснији по хеликоптер, него обрнуто!

Конверзијом муниције М830А1, добија се М908, која уместо сложеног упалача има тешки челични наглавак у носу и поједностављени успорени упалач. На тај начин, обезбеђено је пробијање препреке пре детонације, чиме се остварује већа ефикасност у урбаним срединама. Поред зграда, бункера и противтенковских препрека, М908 је ефикасна и против неоклопљених и лако оклопљених возила.

Други занимљиви пример долази из Немачке, тачније, компаније Rheinmetall, која нуди конверзију готово свих постојећих типова застареле разорне и кумулативне тенковске муниције калибра 105, 120 и 125 mm у инертну муницију типа PELE (Penetrator with Enhanced Lateral Effect). Наиме, експлозивно пуњење се замењује посебно развијеним типом пластике, која, након удара пројектила у препреку, на рачун деформације кошулице, изазива њено цепање производећи велик број фрагмената. Тако је избегнута употреба упалача, муниција је потпуно безбедна, а уз то, колатерална штета је смањена на минимум, јер је дејство фрагмената ограничено на једну просторију унутар зграде. ■

Себастиан БАЛОШ

МУНИЦИЈА СА ХИЉАДУ СТРЕЛИЦА

Током Корејског и Вијетнамског рата, америчке хаубице и тенковски топови калибра 105 mm били су права ноћна мора за противничке снаге у класичном јуришу, пре свега због муниције са хиљадама стрелица, или флашета. Ове стрелице, не само да су имале високу ефикасност, већ и снажан психолошки ефекат. Како су тенкови М48 и М60, замењени тенковима *абрам* са топовима 120 mm, морала је бити развијена и нова муниција, ознаке М1028. Бојна глава је пуњена са 1.100 куглица од легуре волфрама масе по 10 грама и почетне брзине 1410 m/s, ефикасна је против масовних пешадијских јуриша, али је врло примењива и у градским борбама, где је пробојност муниције М830А1 или М908 превелика, на пример за "чишћење" сопствених оклопних возила од непријатељских војника или цивила, а има и снажан ефекат против противоклопних тимова на даљинама до 500 m. Руски пандан је муниција 3Сх7, која користи 4.700-4.800 елемената појединачне масе 1,26 грама и почетне брзине 1000 m/s, чиме се обезбеђује већа вероватноћа погађања уз мањи домет.

ИЗРАЕЛСКИ ТЕНК МЕРКАВА 4

Меркава, Мк 4, представља трећу еволуциону фазу развоја пројекта Меркава. Нова варијанта тенка Мк 4 (завршена са развојем непосредно пре последњег сукоба са припадницима Хезболаха) има топ 120 mm који може да издржи много веће притиске у односу на претходну варијанту, омогућавајући зрну да постигне бољу почетну брзину. То доводи до стварања знатно веће кинетичке енергије него што је то био случај код претходног модела.

Користи неколико варијанти муниције: APFSDS-FS (кинетичка пуњења), HEAT, противпешадијску и муницију за уништење одређених материјала. Након стављања у оперативну употребу биће уврштена и Лахат муниција, која се налази у фази испитивања. Систем пуњења цеви и отварање ватре је потпуно аутоматизован, уз максималну безбедност и заштиту магацина са муницијом, у који може истовремено да се сместе четири различита типа муниције.

Системи за управљање ватром и нишански систем потпуно су компјутеризовани (уз максималну примену балистичких калкулација и компензација). На панорамском дисплеју обезбеђена је визуелизација циљева на бојишту, за дејство у дневно-ноћним условима. Новина је побољшана могућност праћења и дејство на покретне циљеве: тенкове, хеликоптер, возила, војнике у простору и гађање из покрета, употребом ултра брзог стабилизатора на топу.

Тенк Мк 4 користи нови модел тзв. "хибридног" оклопа, састављеног из модуларних елемената, што представља врхунац технологије за израду непромењеног изгледа тела тенка.

За комуникацију командира са претпостављеном командом, тенк је опремљен борбеним "Елбитовим" системом за управљање, који омогућава успешно планирање и извршење задатака, навигацију, стално обавештавање

ње послуге о тренутној ситуацији на бојишту, те снимање и извештавање о извршеним борбеним дејствима уз помоћ дигиталног записа тока догађаја.

Тенк је такође опремљен новим системом "VDS-60" за снимање дигиталних података, који снима и памти слику циљева на бојишту и друге податке током извођења операција, те новим оптоелектронским системом у који су увезане четири спољне камере, преко којих се посади обезбеђује јасна видљивост у непосредном окружењу тенка дању и ноћу. Такве слике приказују се на равни дисплеј у боји, који је постављен за сваког члана посаде тенка. Оне могу бити преносене до других садејствујућих елемената који су увезани у исти интегрисани систем. ■

THEL - ЛАСЕР ЗА УНИШТАВАЊЕ РАКЕТА

Након лоших искустава стечених у последњем сукобу са Хезболахом, израелско министарство одбране одлучило је да настави са развојем раније започетог и више пута прекиданог пројекта познатог под називом "THEL – Tactical High Energy Laser", односно Тактичко ласерско оружје велике енергије. Оружје је такође познато и под називом "NAUTILUS". Намењено је за уништавање ракета краћег и средњег домета, од 20 до 70 km, лансираних из ВБР-а "каћуша", и других артиљеријских пројектила које поседује Хезболах.

Развој система започет је 2001. године, затим настављен 2004, да би по препоруци америчке компаније "Northrop Grumman" у јулу 2006. године рад на пројекту био настављен непосредно по окончању сукоба Израела и Хезболаха.

Основни недостатак програма је у недостатку мобилности система, односно његовог везивања за одређену територију, што изнуђује потребу за производњом већег броја мобилних система. Процењено је да је потребно најмање 30 оваквих система за успешно покривање дела Израела уз границу са Либаном.

Нови систем се базира на THEL радару за упозорење и откривање ракетних, минобачачких и других артиљеријских пројектила. Цена је пројектована на 25 милиона долара. ■

ИНФОРМАЦИОНА МРЕЖА ВОЈНИКА

Тактичка информационо мрежа војника – Tactical WIN је кичма комуникацијских веза и линкова, великих брзина преноса и великог капацитета. Намењена је за одржавање веза у покрету тактичких јединица КоВ у борбеном простору, са претпостављеним командантима и Глобалном информационом мрежом Министарства одбране САД.

WIN-T умрежени систем омогућава стварање јасне оперативне слике борбеног простора за командну инфраструктуру, коришћењем могућности сателитске комуникације, укључујући пренос слике у реалном времену и одржавање веза мобилних јединица нивоа батаљона и ниже, коришћењем проширеног фреквентног спектра.

Развој WIN-T програма је у вредности 10 милиона долара. Планирано је да прве јединице буду опремљене тим системом 2008. године. ■

ОКЛОПНО ВОЗИЛО ГОЛАН

Израелска компанија RAFAEL објавила је крајем септембра да је дизајнирала ново оклопно возило – точкаш, под називом GO-LAN. Возило је настало као одговор на потребу израелске војске у борби са асиметричним претњама и изазовима у најближем окружењу.

Пројекат за развој новог типа тешког оклопног возила је настао на бази постојећих израелских Zeen (вук) и Меркава програма и америчког ПВИ програма.

Тежина возила од 15 тона омогућава успешан превоз 10 чланова потпуно опремљене посаде, уз максималну заштиту од малог стрељачког наоружања и мина.

Возило ће бити произвођено у три различите верзије: са дебелином оклопа која обезбеђује заштиту од муниције мањег калибра, од калибра већег од 14,5 mm и са заштитом од калибра већег од 20 mm. Све варијанте имаће ефикасну заштиту крова. ■

ПО УГЛЕДУ НА
OPERATION FLASHPOINT

СПАСИТЕ СЕБЕ

Пред крај 2001. године игра "Operation Flashpoint" постала је занимљива и Министарству одбране САД, па је "Bohemia Interactive Studio", у сарадњи са "Coalescent Tehnologies Corporation", отпочела рад на пројекту VBS1 (Virtual Battlefield System), који је био сакривен од јавности и о њему се нису знали детаљи, осим да је заснован на поменутој игри

ре много година, 1999. године (што је заиста много година у компјутерском свету), у Прагу, у Чешкој, основана је мала софтверска фирма "Bohemia Interactive Studio". Имали су добру идеју и понудили је великој продуцентској кући "Codemasters". Наравно, питате се чему ова прича из "давних" времена.

Идеја коју су момци успешно реализовали била је следећа. Игра је веома реална и први пута у историји таквих симулација није вам циљ да убијете што више противника већ да спасите своју главу. Названа је "Operation Flashpoint", и у њој сте ви у улози америчког војника чију јединицу напада Руска армија. Наравно, то не звучи претерано примамљиво да би неко од наших читалаца похрлио у набавку ове старе игре, али...

■ ЈЕДИНСТВЕНА ПРАВИЛА

У игри је могуће сести у било који аутомобили, тенк, транспортер, камион, авион. Непријатељски војници понашају се веома интелигентно али нису увек на истом месту, а њихове реакције мењају се од случаја до случаја. Уколико погодите некога од њих, поједини војници покушавају да извуку рањеника док их брани остатак јединице ватром из личног наоружања. Могуће је носити само једно оружје и муницију за њега (што је права реткост у компјутерским играма), али је предност што можете заменити оружје које носите са собом оружјем које пронађете.

Раритет је и што позиције у игри можете сачувати само једном у мисији коју играте. То значи да ћете, уколико је прерано сачувате, остатак мисије морати много пажљивије да играте. Ако не извршите задатак идете на рапорт и настављате са игром, док је у осталим мисијама потребно да поновите.

Врло вероватно гинете од првог метка који вас погоди било где, осим у ногу (ако вас погоде у ногу можете само да пузите), што је такође веома једин-

ствено у свету игара и симулација. Најлепше од свега је што можете да се “слободно” крећете по простору од десетак квадратних километара.

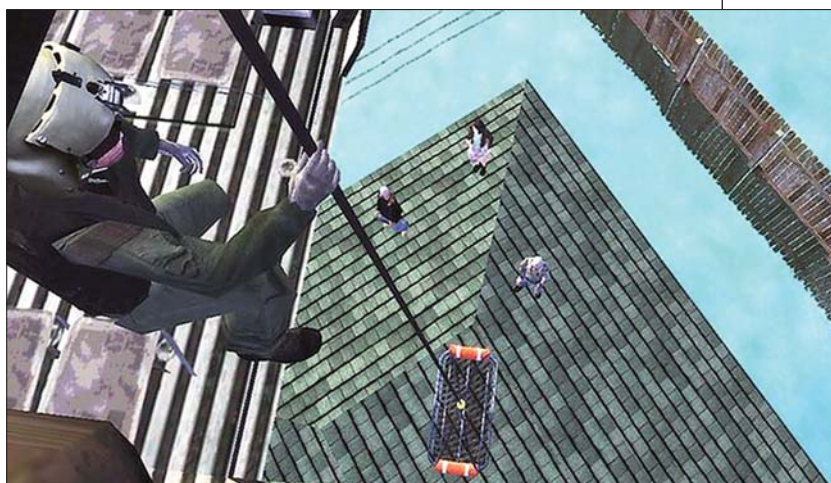
До појаве ове игре 2001. године није постојала ниједна војна симулација која би симулирала пешадијску, оклопну или диверзантску тактику на веома високом нивоу. У њој је промовисан и револуционаран систем заштите “Fade”, који је допринео да се игра прода у рекордном (милионском) броју. Њега је немогуће заобићи јер се током играња на многим местима провера аутентичност диска (CD-a) и уколико се то не деси, игра се наставља, али се дешавају неке “занимљиве” ствари – не приметите да вам тенк више нема бојну муницију, да вас противник погађа 100 одсто, да вам волан док возите аутомобил не допушта скретање удесно итд.

■ ТАЈНИ ПРОЈЕКАТ VBS1

Пред крај 2001. године игра је постала занимљива и Министарству одбране САД, па је “Bohemia Interactive Studio”, у сарадњи са “Coalescent Technologies Corporation”, отпочела на пројекту VBS1 (Virtual Battlefield System). Пројекат је био сакривен од јавности и о њему се нису знали детаљи осим да је заснован на игри “Operation Flashpoint”. На Интернет страни <http://www.virtualbattlespace.com> могу се наћи неке информације о VBS1. Није га могуће купити ни на који начин осим ако сте представник организације која се бави војно-одбрамбеним пословима. Године 2004. пројекат VBS1 почиње да се користи у Националној гарди САД, ове године (у априлу) склопљени су уговори са аустралијским и новозеландским министарствима одбране, а пре неколико дана и са “United States Marine Corps”.

Иако је прошло пет година и и утрошила се непозната гомила америчких долара у пројекту VBS1, невероватно је колико је он истоветан игри “Operation Flashpoint” а опет тако “тајанствен” и недоступан “производ”. За почетак VBS1 не личи на игру. Графика је солидна, мада ју је “прегазило време”. У основном пакету VBS1 се добије са неколико мисија у којима се могу вежбати тактика постављања заседе, диверзије на аеродрому или ослобађање ратних заробљеника из логора. Неке од мисија могуће је пробати и у рачунарској мрежи.

Такође, има уграђен едитор мисија у коме се види употребна вредност овог програма – од подешавања временских услова, доба дана и ноћи до подешавања вероватноће да ће на одређеном месту бити непријатељска патрола или можда само стадо оваца. Да бисте поједноставили подешавања, стадо оваца прати овна па је довољно само одредити куда ће се кретати ован. Наравно, тако је и са тенковским водом где подешавате тенк командира вода. Могуће је и прецизно подешавање борбене вештине, количине муниције и

понашања свих учесника. Осим вас, ваших савезника и противника, на мапи се могу убацивати (попут оваца) и локално становништво и цивилна возила. Само “играње” појединих сценарија односно мисија могуће је подешавати, а ако се жели на мапи се може приказивати (или не) ваш тренутни положај, муниција може бити обележавајућа итд.

Произвођачи су се побринули да се VBS1 који купите од њих, прилагоди вашим потребама. Објекти на мапи могу бити верна копија из реалног света, а возила и опрема она која ви користите. Могуће је вежбати спасавање из подручја угроженог поплавом, гашење пожара, заштиту објеката и сл. Постоји могућност и снимања свих дешавања и праћења учесника у симулацији. Све ово наравно није у стандардном, основном пакету VBS1 већ се мора накнадно доплатити. Пратећа документација уз VBS1 веома детаљно објашњава како да направите што реалније мисије.

Конфигурација која је потребна за инсталацију овог програма је веома скромна пошто је игра која је основа програма VBS1 стара пет година. Уколико нисте у могућности да пробате VBS1 покушајте да негде пронађете “Operation Flashpoint” који се за само неколико америчких долара може купити (уз мало среће) преко Интернета. ■

Игор ВАСИЉЕВИЋ

Пре 125 година,
8. новембра по новом,
а 27. октобра 1881. године
по старом календару,
Српска војска основала је
Официрску читаоницу са
касином у Београду, по
узору на друге европске
војске тадашњег времена.
У темељима хотела "Касина"
постоје корени приземне
зграде, кафанице, у којој је
једна просторија била
одређена за историју.
Тако је почело...

Увидевши да официри Српске војске морају имати прави кутак за разоноду и забаву, своје место окупљања, уз све израженију жељу да прати развој европских земаља: Аустрије, Немачке, Француске и Русије, Александар Обреновић, кнез српски, касније краљ, одлучио је да у центру Београда направи објект који ће бити стециште официра Србије. То је садашња зграда Студентског културног центра...

После непуне четири године завршена је изградња Официрског дома. Било је то велелепно здање. У Београду у то време није било ниједне такве грађевине. Управни одбор београдског Официрског дома донео је одлуку да се свечано отварање уприличи на дан рођења краља Александра Обреновића, 14. августа 1895. године. На отварању је прочитан телеграм краља Милана из Луцерна, у коме је, између осталог, написао: "Оно мало труда који сам себи давао у том правцу није ништа друго до верност застави мојих дедова и традиционалној љубави Обреновића према војсци и њеним дичним и врлим официрима ..."

Дом је од отварања па до Првог светског рата био стециште официрског кора. Ту су организовани и приређивани разни сусрети, официрски балови и остале активности.

Балкански ратови и почетак Првог светског рата умногоме су, али за кратко, прекинули рад Официрског дома. Са Српском војском, преко Албаније, ка Крфу, повлачила се и управа Дома. Са доласком у Солун 1917. године Дом ради као Српски официрски дом. После пробоја Солунског фронта он престаје са радом.

У ослобођеној земљи поново се 1918. године оснива Дом. Осим њега, до почетка Другог светског рата у Београду раде Дом ваздухопловства у Земуну и Гардијски дом у Топчидеру.

РАТНИЧКА ОПОРУКА

Ратнички дом, односно Дом ЈА, касније Централни дом ЈНА, затим Централни дом Војске Југославије, отпочео је да се гради септембра 1929. године и његова изградња повезана је са Конгресом међународне организације бивших бораца FIDAK (Ратничка асоцијација земаља победница у Првом светском рату). Рађен је по пројекту архитеката Живка Пиперског и Јована Јовановића.

Објект је изграђен средствима и личним прилозима Удружења резервних официра и ратника Краљевине Србије, 1912–1918. године, о чему постоји обимна документација. Прва фаза изградње Ратничког дома завршена је 1931, а до краја 1939. године

СТАРОГ ГРАДА

изградња објекта је била у целини завршена и правно утврђена као донација ратника. Детаљни подаци су објављени у "Ратничком гласнику", месечном часопису који је излазио између два рата...

Од свог настанка зграда је имала карактер друштвеног дома, те су, одмах пошто је завршен, у њега уселене многе институције: Удружење ратника и резервних официра, Јадранска стража, Удружење добровољаца, Соколска матица и др.

Архитекта Пиперски је замислио да у Ратничком дому буде више дворана за предавања, забаве, зборове и остале ратничке и друге манифестације. Такође је био пројектован и простор за музеј, библиотеку и друге намене.

За време Другог светског рата објекат су користиле немачке војне власти. Августа 1941. у зграду се уселјавају официри Гестапоа и Ратнички дом постаје седиште те организације за Балкан. После ослобођења Београда, већ 25. октобра 1944, одлуком Врховног штаба поново је формиран Официрски клуб. Свој рад започиње у просторијама старог Официрског дома, где Клуб ради у саставу пропагандног одељења Врховног штаба.

Први Дом Југословенске армије био је смештен у згради старог Официрског дома. Ту су се налазиле канцеларије управе, просторије за библиотеку, једна сала, која је служила за предавања, концерте, приредбе и биоскопске представе. За првог начелника Дома постављен је тада мајор, касније пуковник ЈНА, првоборац и академски сликар Бранко Штрајхер.

МАРШАЛ ЈЕ ОТВОРИО ДОМ

Званично отварање Централног дома ЈА у Београду било је на прву годишњицу Дана победе над фашизмом 8. маја 1946. године. У присуству великог броја официра, команданата армија, народних хероја, Дом је отворио маршал Јосип Броз Тито.

Од тада па до данас, током многобројних активности, Дом је обишло више од пет милиона људи, одржано је безброј концерата, изложби, промоција књига, позоришних и биоскопских представа. Својим активностима Дом ЈНА снажио је и популарисао слободарске традиције, развијао патриотизам, неговао културно стваралаштво. Он је био расадник кадра и из његовог језгра потекли су многи истакнути руководиоци, генерали, доктори наука, признати културни и уметнички посленици.

Централни дом је и данас највећа и јединствена установа културе у Војсци Републике Србије. Својим активностима подстиче, обогаћује и унапређује ниво културе и образовања професионалних припадника Војске, чланова њихових породица, војних пензионера и грађанства. Озбиљношћу програма, садржајима и отвореношћу, разноврсним активностима обогаћеним лепотом и ширином традиције, заједничким програмским садржајима и обједињавањем чланства различитих структура Дом негује повезаност Војске и грађанства. Такође, он је репрезентативно место где се организују сусрети, службени разговори, протоколарне манифестације и друге активности Министарства одбране, Генералштаба ВС, команди, јединица и установа.

Просторије Централног дома користе и Управа за односе са јавношћу МО, Регионални центар за преквалификацију, НЦ "Одбрана", Уметнички ансамбл ВС "Станислав Бинички", ВУ "Дедиње", Библиотека МО, Савез потомака ратника Србије 1912–1920, Савез удружења бораца народноослободилачког рата Југославије, Секција Прве пролетерске и Удружење шпанских бораца, Удружење војних пензионера, Ликовна група, Официрски мачевалачки клуб, Ловачка секција, Генералски клуб, Гусларска секција, Плесна школа, Ликовни атеље.

Поздрављајући све присутне на свечаној академији поводом, за српску културу значајног датума, начелник Дома пуковник Зоран Сариић рекао је: "Овај храм културе, успешно дело родољуба, подвиг неимара, историјско биће и здање у срцу Старог града, поред монументалности, представља и изузетно архитектонско остварење реализовано у духу модернизма са романтичарским додацима. Све су то разлози због којих је објекат именован спомеником културе".

Трајање дугог века и четврт је оквир за пажњу и поштовање, унутар ког је простор испуњен значајем. ■

Д. МАРКОВИЋ
Снимио Д. БАНДА

ДУГ ПРЕМА ИСТИНИ

У великој војни, санитарет је остао готово без своје архиве. Нешто се ипак сачувало, а предани истраживачи, као што је проф. др Александар Недок, изнели су део тих вредних докумената на светлост дана.

Професор др Александар Недок, до пензионисања лекар интерниста, своје дане у пензији посветио је једном циљу – да из "преживелих" докумената, реконструише причу лекарским величинама српског војног санитарета с почетка 20. века. Његова књига "Повлачење Српске војске ка албанском приморју и њена евакуација на Крф 1915–1916 – рад војне санитаретске службе", попуњава ту историјску празнину.

На промоцији у Војномедицинској академији начелник генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић подсетио је да нас у последње време многи подучавају како није битно шта је било раније, како је много важније шта ће бити сутра и да, вероватно, треба да почнемо да

живимо од данас. Према његовом мишљењу, ми немамо чега да се стидимо из наше историје и морамо да је негујемо и преносима другима како би се памтила.

Наш народ је проживео многе несреће у својој прошлости. Деведесет година је прошло од повлачење Српске војске ка Албанији и срећом тај део историје није заборављен, али, тама времена пала је на војни санитарет јер је био највећи погорелац у целој историји Првог светског рата. Његова документација и готово сва архива били су уништени у фази повлачења, а требало је времена да се скупи оно мало што је сачувано у архиви санитаретског одељења Министарства војног и Врховне команде и у санитаретским јединица. Професор др Недок страсно се упустио у право истраживање како би осветлио те догађаје. Резултат је књига која на око 200 страна нуди низ докумената, табела, слика и прича из тог времена (па може да послужи и за друга испитивања).

Према мишљењу рецензента књиге, генерала у пензији др Бранислава Поповића и проф. др Бранислава Димитријевића, др Недок је учинио вишеструко чудо осветливши то време. Најпре због лакомислене навике несећања са којом смо крочили у нови миленијум, потом због историје као науке јер је "ископао" вредна докумената, али и због дуга према величанственој истини – да је санитарет опстајао, као важна тачка сваке војске, а поготово оне у повлачењу, иако је изгледало да су држава и народ у расулу.

Недокова књига је само део капиталног дела, јавности потпуно непознатог којим би се подчио и научни тим. Он је истражио 700 биографија припадника војног санитарета од 1838. до 1918. године и обухватио период постојања Српске војске до 1918. године. А тих око 1.500 страница још није објављено. ■

М. ШВЕДИЋ

ЈНА И РАСПАД СФРЈ

УЛОГА У ТРАГЕДИЈИ

Свечаним представљањем у Централном дому Војске Србије, пут читалачке публике кренула је књига аутора Драгана Вукшића у издању "Текомграфа" из Старе Пазове, која ће због свог садржаја и имена аутора, ван сваке сумње изазвати велико занимање, коментаре и полемике.

Када са географске и политичке карте нестане држава за коју се готово пола века веровало да је симбол мира у свету и фактор стабилности у Европи, онда је драматургија догађаја таква да и лоши глумци бивају упамћени као "успешни" протагонисти трагедије. На почетку југословенске кризе чак ни најкорелијни песимисти нису веровали да ће суноврат једне земље, чија је вишедеценијски вештачки одржавана идеолошка флоскула о братству и јединству била њен политички легитимитет, доживети катастрофу са крвавим прологом, коју су дописивале све стране у сукобу. Садашњом фразеологијом то би се описало као "сукоб интереса", али превише асоцира на поље економије или уљудне политике, те звучи непримерено примитивном обрачуну током грађанског рата, у коме је неко добио нешто, неко ништа, а неко изгубио – све.

На стотине аутора, мање или више стручних, позваних и непозваних, оштрило је перо на тему о којој је реч. И никада до краја коректно, политички неутрално, утемељено на чињеницама и са чврстом поуком. То је био један од разлога да се Драган Вукшић, некадашњи официр ЈНА, пуковник Војске Југославије, човек високог образовања, речит и отресит, лати нимало лаког и захвалног посла писања књиге под насловом "ЈНА и распад СФР Југославије" и поднасловом "Од чувара до гробара своје државе".

У седам поглавља аутор образлаже неславну генезу уништавања државе, која се у онаквој подели националне и националистичке свести, себичних интереса, злураде амбиције најпосле преточене у мржњу, никако није могла избећи. Чини то јасно, одмерено, на проверљивим чињеницама утемељено и свима разумљиво. Дакако, са дозом личног става, сасвим примереног у задатој теми, с правом блиског сведока догађаја који упорно инсистира да

читаоцу приближи што је више детаља нимало једноставног мозаика.

Зашто се господин Вукшић определио за улогу ЈНА?

Једноставно зато што му је та област најближа, о њој је позван да говори и пише. Без сувишних медитација и простора за слободно тумачење. Назива појаве и личности правим именом, често оштро, не тражећи компромис с прошлошћу нити се читаоцу обраћа са препоруком да је његово слово коначни суд. Уосталом, он је најдужи део своје војне каријере провео на дужностима у области спољнополитичких односа и међународне војне сарадње (последње дужности у Војсци Југославије: начелник Управе за међународну војну сарадњу, војни изасланик у Немачкој и Холандији).

Као представник ЈНА и ВЈ, био је члан државних делегација на Конференцији Оебса у Бечу, на мировним преговорима у Женеви, Дејтону и Бону, и на преговорима о Предрегионалној контроли наоружања у Бечу. Од јануара 2002. до августа 2004. године био је Генерални конзул СРЈ – СЦГ у Франкфурту. Као човек од пера, написао је бројне стручне и политичке чланке и расправе. ■

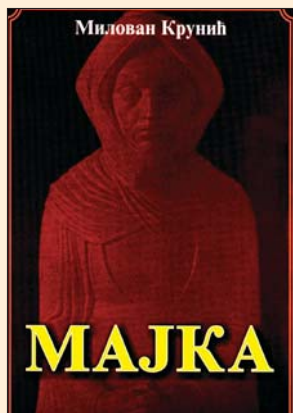
Б. КОПУНОВИЋ

КРИК ДУШЕ

Београдска издавачка кућа "Свет књиге" објавила је најновију – двадесету – збирку поезије Милована Крунића, једног из реда српских песника родом из Херцеговине, професора Војне гимназије, данас у пензији, који је генерације ученика будућих официра учио вештини лепог изражавања, негујући подједнако љубав према отаџбини и поезији

Милован Крунић, градећи особен и препознатљив поетски израз, већ више од пет деценија објављује поезију, стихове испуњене емоцијама и душом, минијатуре снажних слика, у које је минуциозно уткана његова животна филозофија. Ове године је позната београдска издавачка кућа "Свет књиге" објавила његову најновију – двадесету – збирку поезије под насловом "Мајка", састављену из три поетске целине.

Највећи део ауторових поетских и прозних рукописа нестало је у трагичним збивањима деведесетих година у Мостару, где је као професор Ваздухопловне гимназије генерације пилота и ваздухопловних официра учио вештини лепог изражавања. Случајно је у целости сачувана поема "Мајка", која има тридесет неуједначених певања са 667 стихова, написана у периоду од 1974. до 1979. године, јер је била објављена у једној малотиражној интерној публикацији

војних гимназија 1990. године. Поема "Мајка", по којој је збирка добила име, чини прву целину књиге. Насловљена једном од речи које у српском језику носе највише емоција, збирка као да уверљиво илуструје песникову опчињеност животом и неизмерну и непролазну љубав, без обзира на проток времена, одрастање и примицање неумитном крају живота, према оној која га дарује. Стихови којима поема почиње: *Отварам се поезијом:/*

тражим одговорност пред животом./ Смрт и живот осјећам љепотом./, указују на искреност песникових настојања да нађе одговоре на вечне животне и загонетке људског постојања.

У другом делу књиге, који започиње двома песничким минијатурама под заједничким насловом "Недохвати", преовлађују сонети са чијом се формом аутор поиграва, а њихови називи указују на питања на која тражи одговор: "Моја васељена", "Страшни симболи", "У оба свијета", "Ријечи и смрт", "Звуци и руке", "Дим и снови".

У трећем делу збирке сложени су стихови написани у форми *танке* (*уте*), култне јапанске песме од пет несликованих стихова, која је настала у 7. и 8. веку и, као облик песничког изражавања, опстала до данас. У циклусу под насловом "Црни и камени цвјетови" објављено је 24 наслова песама, односно 360 *танких* (*ута*), са укупно 1.800 стихова.

Обузет немиром и недоумицама, свестан пролазности времена и неумитности судбине, Крунић филигрански обликује стихове из сопствене муке, криком из дубина душе, окренут сунцу и васиони, светлости југа – свога завичаја, из кога као да никада није отишао. ■

С. РАНЂЕЛОВИЋ

ЦЕНТРАЛНИ ДОМ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ИЗЛОЖБА

У оквиру обележавања Митровдана, Дана Централног дома Војске Србије, у Великој галерији постављена је занимљива изложба графика, слика и скулптура, по избору Милорада Бубање, кустоса Галерије. Изложба обухвата више генерација стваралаца из свих подручја бивше СФРЈ, па све до данашњих дана.

Изложена су дела познатих и признатих аутора, као што су: Ђорђе Андрејевић Кун, Бранко Шотра, први начелник Дома и оснивач Академије примењених уметности у Београду, давне 1949. године, ту су и Стојан Ђелић, Сафет Зеџ, Франце Михелич, Бранко Миљуш, Мића Поповић, Божидар Јакац, Анкица Опрешник, Александар Луковић Лукијан, Даница Антић, Богић Рисимовић Бошко, Ангел Гавровски, Милан Керац, Емир Драгуљ, Отон Глиха, Халил Тиквеша, Ђорђе Илић ...

Овај избор је само нешто мање од трећине укупног фонда Збирке, не узимајући у обзир дела из сталне поставке у репрезентативним салонима Централног дома. ■

ПРОГРАМ

16. новембар – Велика сала у 18 сати

Промоција књига за децу
ХЕМИЈА У ПЕСМИ,
ГОСПОБИЦА ПЧЕЛИЦА
аутор Душанка Бојичић

22. новембар – Велика сала у 19 сати

Промоција књиге
РАТНИ ДНЕВНИК
аутор Живојин Лазић
СВЕЧАНОСТИ

28. и 29. новембар – Велика сала у 19,30 сати

49. ФЕСТИВАЛ
АНСАМБАЛА НАРОДНЕ
МУЗИКЕ И ТРАДИЦИОНАЛНОГ
ПЕВАЊА
ПОЗОРИШНЕ ПРЕДСТАВЕ

23. новембар – Велика сала у 20 сати РУЧНИ РАД, комедија

играју: Милица Гуговић и Јасмина Димитријевић
Цена улазница 200 динара
ВЕЛИКА ГАЛЕРИЈА

16. новембар – у 19 сати отварање хуманитарне групне изложбе

УЛУС ЗА ЗВОНА КОСОВА

28. новембар – у 19,30 сати отварање самосталне изложбе слика и цртежа
СВЕТЛАНА БАБИЋ

академски сликар из Ниша
Изложба траје до 14. децембра
МАЛА ГАЛЕРИЈА

22. новембар – у 18 сати отварање самосталне изложбе слика

ЉУБИВОЈЕ ЈОВАНОВИЋ
академски сликар из Ариља

Предраг МИЋИЋ

САМОУБИЛАЧКИ ТЕРОРИЗАМ (3)

КРВАВИ НАПАДИ У ИРАКУ

И поред борбене репутације коју је Ал каида стицала годинама, она је самостално, до септембра 2005, извела само седам терористичких напада, и сви су били самоубилачки. Преостале такве нападе, који су допринели глобалном покрету сихада, извели су њени савезници широм света, уз непосредну или посредну помоћ Бин Ладена. Примери Чеченије и свега онога што се и сада догађа у Ираку – то најбоље потврђују.

Почетком деведесетих година прошлог века, на међународној терористичкој сцени појавила се организација названа Ал каида, која претендује на статус врховне организације исламистичких терористичких организација широм света, пошто је израсла из логистичког дела међународне муслиманске бригаде која је у Авганистану ратовала против Совјета.

Задатак те организације био је да окупи борце са богатим професионалним искуством стеченим током рата у Авганистану, али и да формира снажно језгро, способно да унапреди Бин Ладенов концепт милитантног ислама изван границе Авганистана. Њен циљ био је и да успостави владавину режима који функционише према исламском религиозном праву, прво у водећим муслиманским земљама, као што су Саудијска Арабија, Египат, Пакистан и Индонезија, а потом и шире. Такође, организација настоји да успостави исламску аутономију унутар земаља са муслиманским мањинама, као што су земље југоисточне Азије (Филипини, Тајланд, и друге). Врхунац визије Ал каиде јесте да предводи главну муслиманску снагу – врсту снажног исламског калифата, који ће обновити ислам до вишег статуса који је он " заслужио и уживао у прошлости". Заиста, Ал каида види себе као представника свих муслимана који у свом погледу конституишу један компактни ентитет – исламску "уму".

АЛ КАИДА КАО ИНСПИРАЦИЈА

После завршетка рата и повлачења Совјетске армије из Авганистана, Ал каида је почела да делује као самостална организација, састављена углавном од ратних ветерана који су основали одељење "Афган алумни" (Afghan alumni). Почетком деведесетих година, Ал каиди се придружила нова генерација бораца: регрути који су се истицали у камповима за обуку које је Бин Ладен основао прво у Судану, а потом и Авганистану. Тих година Ал каида је функционисала углавном као идеолошки центар и послужила за финансијску и логистичку подршку терористичким групама и мрежама, које су у разним земљама настојале да актуелизују концепт сихада.

Њено име избило је на површину после учешћа у терористичким и герилским нападима широм света, укључујући оне на америчке војнике у Адену (Јемен) 1992, на америчке снаге у Сомалији 1993, на Светски трговински центар 1993. у Њујорку и покушај убиства египатског председника Мубарака у Етиопији 1995. године. Самосталне терористичке активности Ал каиде, међутим, започеле су тек у августу 1998, када је Бин Ладен закључио да је његова организација достигла организациону и оперативну зрелост и створила базу на безбедној територији.

Под директном командом Бин Ладена, Ал каида је из својих база у Авганистану руководила бројним самоубилачким нападима. Први такви напади изведени су 7. августа 1998. на америчке амбасаде у Најробију (Кенија) и у Дар ел Саламу (Танзанија). У тим нападима погинуле су 224 особе, а више од 4.000 је рањено. Уследио је напад од 12. октобра 2000. на амерички разарач "USS Cole" у јеменским територијалним водама, у коме је 17 морнара погинуло, а 35 је рањено. И, коначно, напад са најдалекосежним последицама у историји – истовремени синхронизовани напади отетим путничким авионима на зграде Светског трговинског центра у Њујорку и Пентагону од 11. септембра 2001, када је убијено око три хиљаде људи.

И поред борбене репутације коју је Ал каида стицала годинама, она је само стално, до септембра 2005. године, извела само седам терористичких напада и сви су били самоубилачки. Преостале самоубилачке нападе, који су допринели глобалном покрету џихада, извели су Ал каидини савезници широм света, уз њену непосредну или посредну помоћ.

Током 2000. године, Ал каиди су се придружиле и остале исламистичке терористичке организације. Њихове базе биле су у Чеченији, Палестини и Кашмиру. До тада су у њиховом саставу биле индонезанска Џама исламија, Ансар ал ислам, Џихадски селфисти и Египатски исламски џихад, који се прикључио 2001. године.

Иако се Ал каида придружила групама које изводе самоубилачке нападе већ 15 година, након што је тај *modus operandi* уврштен у "репертоар" модерног тероризма, она је преузела његову доминантну улогу на глобалном плану. Управо та организација је главна снага која стоји иза интернационализације самоубилачког тероризма, трансформишући га од локалног у међународни феномен. На идеолошком нивоу Ал каида је представила идеал саможртвовања, као драгуљ у гомили глобалног џихада и њену водећу организациону вредност, поставши њен властити комерцијални симбол.

КОНЦЕПТ ГЛОБАЛНОГ ЏИХАДА

Од 2000. године дошло је до драматичног повећања самоубилачких напада и броја терористичких организација које су у њима активно учествовале. Тај се тренд најбоље може илустровати уколико последњих двадесетак година разложимо на три јасно уочљива периода. У првом периоду, од 1982. до 1991, изведено је 11 одсто свих самоубилачких напада. У другом периоду, од 1992. до 1999, забележено је око 17 одсто самоубилачких напада, а у трећем, од 2000. до октобра 2003, не мање од 72 одсто напада који су регистровани у базама података. Ипак, утицај Ал каиде на ескалацију самоубилачких напада у свету најбоље се може сагледати на примеру Чеченије и Ирака.

Чеченско-руски сукоб је највећим делом национални сукоб, јер чеченски сепаратисти траже независност. У последњих десетак година вођена су два рата између Чечена и Руса: први од 1994. до 1996, у коме је погинуло око 20.000 људи (2.438 припадника руске војске и 16.843 побуњеника) и други од 1999. године до данас.

Иако је тероризам као важно оруђе Чечена очигледан од самог почетка конфликта, њихови самоубилачки напади су релативно нов феномен (први пут представљен 2000. године). Од тада, па до

средине септембра 2005. изведено је 28 самоубилачких напада Чечена, у којима је животе изгубило око 800 људи. Више од једне трећине самоубица биле су жене.

Појава самоубилачких напада током чеченско-руског рата била је инспирисана савременим кретањима исламског екстремизма, који је интеграцију глобалног џихада све више уграђивао у традиционалне националне елементе борбе. Чечени су у пропагандној кампањи сарађивали са Ал каидом како би своју борбу трансформисали у део глобалног сукоба под вођством Бин Ладена. Борбу за независност представљали су као рат између ислама и јеврејско-крсташке алијансе која кује заверу, жели да понизи ислам и окупира њихову земљу. Чечени, који су обучавани у камповима Ал каиде у Авганистану, послужили су као средство утицаја за ширење концепта глобалног џихада, а нарочито идеје саможртвовања у име Алаха.

РАТ ЗА НЕЗАВИСНОСТ

Иако нису наступали директно под командом Бин Ладена, чеченски терористи су уживали не само вербалну подршку Ал каиде већ и помоћ бораца који су послати да им се придруже у рату за независност. Руска интервенција у Чеченији привукла је многе нове регруте из исламских земаља, посебно после избијања другог рата.

Добровољци који су обучавани у камповима Ал каиде и слати у борбу против Руса, веровали су да могу да су понове успех својих претходника (у рату против Совјетског Савеза), који је и изродио срж Ал каидиног етоса. Неки од виших официра провели су доста времена са командантима Ал каиде и искористили своје искуство како би уобличио методе ратовања Ал каиде и локалним борцима представили њихова начела, укључујући и начело саможртвовања. Одлични примери те динамичности су Мохамед Ата и његови саборци који су извели самоубилачке нападе 11. септембра. Иако су првобитно желели да се боре у Чеченији, у складу са приоритетима Бин Ладена у то време, преусмерени су на нападе у САД.

Инспирација Ал каиде и њен утицај на ескалацију у чеченским операцијама најбоље се одразила у два напада која су интегрисала тактике самоубиства и узимање талаца у чврст стој. Први напад догодио се у Москви од 23. до 26. октобра 2002. године. Око 40 чеченских терориста наоружаних самоубилачким прслуцима и пешадијским наоружањем заузели су позориште "Дубравка", узевши око 800 талаца.

Терористе је предводио Мовсар Барајев, нећак злогласног терористе убијеног у сукобима у Чеченији. Терористи су минирали позориште и поставили ултиматум руској влади да се руска војска, у року од седам дана, повуче из Чеченије или ће дигнути позориште у ваздух. После спасилачке операције руских снага безбедности 129 талаца је убијено.

Други напад догодио се на северу Осетије од 1. до 3. септембра 2004. године. Тридесетак чеченских терориста заузело је школу у Беслану, у руској Републици Северној Осетији, захтевајући независност Чеченије. У тренутку напада у школи се одржавала свечаност поводом нове школске године, којој је присуствовало око 1.300 деце, родитеља и наставника. Већи број талаца терористи су затворили у школску дворану коју су минирали и ставили под опсаду бомбаша самоубица. У акцији спасавања погинуо је 331 талац, од тога 160 деце, док је око 700 рањено. У том нападу су, такође, учествовали и странци из арапских земаља.

У поменутих нападима је конкретно приказана комбинација традиције локалног насиља, самоубилачког етоса, које је промовисала Ал каида, и спремности да се изведу масовна убиства међу непријатељским становништвом.

И најновија дешавања у Ираку потврдила су да су самоубилачки напади постали симбол савременог тероризма и рата. Овај *modus operandi* управо је у тој земљи данас највише заступљен и ви-

Осама Бин Ладен

ђен је у свим фазама ирачког "театра" – пре, за време и после операције "Ирачка Слобода".

Мада Ирак традиционално никада није био поприште самоубилачких напада, са њима се почело непосредно пред инвазију америчких снага. Први напади бомбаша самоубица догодили су се 26. фебруара и 13. марта 2003. године у Курдистану. Оба напада извели су припадници терористичке организације Анаср ал ислами и били су усмерени против курдских интереса.

Поред тих напада, поменути временски оквир значајан је и због позива ирачких лидера на самоубилачке нападе у случају отпочињања рата. Ирачки званичници, са потпредседником Тахом Јасином Рамаданом на челу, претили су да ће Ирак, у случају рата, употребити на хиљаде бомбаша самоубица. И Садам Хусеин лично је захтевао да се сви Арапи придруже "мученичким операцијама" против америчких војника. Медијској кампањи придружио се и Осам Бин Ладен, који је, посредством видео-касете емитоване на катарској телевизији "Ал џазира" 11. фебруара, захтевао од Ирачана да изводе самоубилачке нападе на америчке снаге.

Објавом рата 20. марта 2003. започела је главна борбена фаза. Први напад на америчке снаге у овој фази догодио се 29. марта у Наифу, када су четири америчка војника убијена у самоубилачком нападу изведеним са борбеним возилом.

Ирачке вође тврдили су да је ово почетак "устаљене војне политике", док је Садам Хусеин медаљама посмртно одликовао нападача, који је био подофицир у ирачкој армији. Непосредно после тога порасла је медијска кампања у подршку Ирачанима у самоубилачким операцијама. Исламски лидери, веб-сајтови и новине Блиског истока, као и на другим местима, појачали су своје позиве на џихад и охрабривали самоубилачке "мученике" у одбрани Ирака.

ПОСЛЕРАТНО НАСИЉЕ

Ове пропагандне акције, с друге стране, подржане су и "нападом солидарности" 30. марта у Нетанији у Израелу, како их је Исламски џихад назвао "палестинским поклоном херојском народу Ирака".

Конкретан доказ о самоубилачкој обуци и регрутовању Ирачана и страних исламиста први су понудили амерички маринци, када су у једној школи у Багдаду пронашли 50 експлозивних прслука. У истом периоду британски војници су у Басри пронашли скровиште са наоружањем намењеним управо за самоубилачке операције.

Током главних борбених операција у Ираку забележено је девет самоубилачких напада, који су били ограничени и по обиму и по вештини. Сви напади, сем једног, били су усмерени на конвоје, колоне или контролне пунктове америчке војске. На тактичком плану они су били безначајни и нису утицали на исход борбених дејстава, нити су спречили колапс Садамовог режима. Заправо, они су више послужили као претходница за самоубилачке операције у побуни која је уследила.

Послератни борбени период започео је 2. маја 2003. објавом америчког председника Џорџа Буша да су главне борбе завршене. Али након окупације Ирака самоубилачке операције попримиле су драстичан импулс. Само током прве године забележена су 43 самоубилачка напада, у којима је живот изгубила 791 особа, а 2.121 је повређена. Последице напада биле су велики број настрадалих и, у неким случајевима, учавала се повећана софистицираност у одабиру мета и координацији. Током те фазе непријатељства су се и даље усмеравала на америчке војне циљеве, али придодати су и они веће стра-

тешке важности. Наиме, нови циљеви тада су обухватили италијанске карабинијере, Међународни комитет Црвеног крста, ирачку полицију, шиитска религиозна места, политичке личности и дипломатска седишта, као што су јорданска и турска амбасада и објекти УН.

Од завршетка главних непријатељстава до августа 2003. већи део послератног насиља у Ираку извели су лојалисти Садама Хусеина, нарочито чланови партије BAAS (Ba'ath) и припадници распуштене ирачке армије. Према изјавама америчких војних команданата, напади на америчке снаге у та три месеца показали су одлике традиционалних герилских или побуњеничких кампања и нису обухватили самоубилачке тактике. Са њима се отпочело августа 2003, и то нападима на цивилне циљеве, јорданску амбасаду и зграду Команде УН у Багдаду.

ДОБРОВОЉЦИ ЗА ПРЕЦИЗНЕ НАПАДЕ

Наравно, крвави напади у Ираку увели су додатну димензију претњи, а циљ им је био да онемогуће успостављање стабилности у земљи, на чему су посебно радиле коалиционе снаге.

Самоубилачки напади нису обухваћени ни за време највећег муслиманског празника Рамазана (од 26. октобра до 24. новембра 2003). У то време (које су медији назвали "Офанзива Рамазан") изведено је шест самоубилачких напада, а два су имала стратегијску важност: 27. октобра изведен је напад на седиште Црвеног крста, који је био координисан са нападима на пет ирачких полицијских станица (40 лица убијено и више од 200 рањено) и напад 12. новембра на базу италијанских карабинијера у Насирији (31 особа убијена и 80 повређено). Верује се да су напади дело џихадиста који су под утицајем Ал каиде, а за последицу су имали прекид хуманитарних операција многих невладиних организација и, свакако, политичку расправу широм света о смислу присуства коалиционих снага у Ираку. Такође, у том периоду су изведени и напади на религиозне вође шиита, џамије и друге религиозне светиње, што је додатно подупрло недостатак поверења у коалиционе планове за реконструкцију земље.

Почетком 2004. Ахмед Фадил Назал (Ahmed Fadil Nazzal), познатији као Абу Муса ал Заркави, преузео је одговорност за 25 самоубилачких напада који су до тада изведени. Заркави је, наиме, руководио бомбашима самоубицама који су већином долазили из Саудијске Арабије, Сирије и Кувајта. Такође, успоставио је сарадњу са курдским исламским фундаменталистичким организацијама, као што су Ансар ал ислам и Ансар ал суна, које припадају покрету глобалног џихада. Најмање једна четвртина нападача која је извела самоубилачке нападе у Ираку обучавана је у Заркавијевим камповима.

Ту фазу операција одликује порасту самоубилачких напада у оквиру повећаног побуњеничког борбеног темпа. Све већа софистицираност, у смислу употребе разорнијих експлозивних пуњења, цистерни са горивом, амбулантних и полицијских возила, те комбинација истовремених самоубилачких напада, искоришћени су као оружје да се стимулише побуна. Измене у одабирању циљева, па и у стилу напада, очигледно приказују могућност ширења рата (од герилско-побуњеничког до координисане терористичке кампање), у којем ће се бомбаша самоубице све више користити за "прецизне нападе".

Према подацима Центра за стратегијске студије у Тел Авиву, у Ираку је до 22. септембра 2005. изведено укупно 279 самоубилачких напада, у којима су учествовала 352 нападача.

(Наставак у следећем броју)

ДОГОДИЛО СЕ...

15. новембар 1941.

Југословенска краљевска влада поставила пуковника Драгољуба Михаиловића за команданта свих устаничких формација на територији окупиране Југославије.

16. новембар 1914.

Започела Колубарска битка, једна од најславнијих епопеја српске војске у Првом светском рату. У њој је Прва српска армија, под командом генерала Живојина Мишића (који је после битке постао војвода), нанела аустроугарским трупама тежак пораз.

16. новембар 1952.

У Београду су почели дуго припремани разговори између југословенске војне делегације и делегације НАТОа. На челу југословенске делегације били су Јосип Броз и генерал Пеко Дапчевић, док је делегацију НАТОа предводио амерички генерал Томас Хенди. Циљ разговора био је стварање базе за координацију између ЈНА и армија САД, Велике Британије и Француске. Било је речи и о америчким војним испорукама Југославији.

18. новембар 1929.

У Краљевини Југославији усвојен "Закон о промету и контроли наркотичких дрога и отрова".

19. новембар 1912.

Српске трупе ушле у Битољ. Тиме је окончана једна од највећих битка у Првом балканском рату. Српска Прва армија је тада изгубила 2.989 људи, док је из турских редова избачено око 13.600 војника и старешина.

20. новембар 1920.

Потписан Рапалски уговор између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. Уговором је одређена нова граница и начелно договорено јачање културних и економских веза двеју држава.

20. новембар 1923.

У Новом Саду отпочела са радом прва домаћа фабрика авиона "Икарус".

20. новембар 1938.

Министру војске и морнарице Краљевине Југославије упућен извештај Главног ђенералштаба о неспремности југословенских снага и о потреби да се доделе нова материјална средства за припрему земље за рат.

23. новембар 1940.

У Берлину је потписан Протокол о приступању Румуније Тројном пакту. У то време у Румунији су се већ налазиле две немачке дивизије и око 500 немачких официра и подофицира.

23. новембар 1941.

Почела немачка офанзива против устаника у Србији, националиста Драгољуба Михаиловића и југословенских комуниста. Током офанзиве немачке снаге су заузеле Ужице (партизанска "Ужичка република") и Пожегу, у којој је био центар четничког покрета отпора.

24. новембар 1923.

У Београду потписан Протокол о дефинитивном току граничне линије између Краљевине СХС и Краљевине Румуније. Протокол је предвиђао могућност пресељавања становништва са једне и друге стране.

25. новембар 1936.

Јапан и Немачка потписале Антикоминтерна пакт.

26–27. новембар 1942.

Југословенски комунисти оснивају Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије (АВНОЈ) и проглашавају га југословенским законодавним органом.

28. новембар 1912.

У Валини проглашена независна Албанска држава. Њен статус је међународно признат на Конференцији амбасадоре европских сила 20. децембра 1912. године.

28. новембар 1943.

У Техерану почела са радом конференција на којој су учествовала "велика тројица": Черчил, Рузвелт и Стаљин. Усаглашено је да штабови савезничких армија убудуће буду у тешњој вези а усвојени су и планови о даљим ратним активностима. На Конференцији је одлучено да се пружи пуна подршка партизанској акцији у Југославији.

29–30. новембар 1943.

У Јајцу одржано Друго заседање Авноја који је проглашен за врховно представничко тело. У Јајцу је одузет легитимитет Краљевској влади и забрањен повратак краљу Петру Другом у земљу. Одлучено је да се Југославија изгради на демократском федералном принципу.

29. новембар 1945.

Уставотворна скупштина Демократске Федеративне Југославије (ДФЈ) усвојила Декларацију о укидању монархије и проглашењу републике под именом Федеративна Народна Република Југославија (ФНРЈ).

30. новембар 1899.

Архијерејски сабор Српске православне цркве усвојио правило о поздрављању војничке заставе од стране свештених лица. Свештеници су били дужни да у свакој прилици одају почит и благослове војничку заставу.

Припремио Миљан МИЛКИЋ

РАЗМИШЉАЊА О СТВАРИМА ОБИЧНИМ

БРБЉИВАЦ

Постоје два типа људи: један заћути кад се довољно набрбља; други почиње да говори када се довољно наћути. Послушајмо, најпре, брбљивце.

Сваки човек себи даје одушка на свој начин; брбљивац живе само онда када добије реч. Тада он налази себе, шири се на све четири стране света, лебди на крилима стихије. Узалудна је ствар, и неправедно би било, ометати ту раздраганост и лет. То је – унутрашњи занос који га води; то је – подсвесна неопходност којој се он подчиније: отворити се, дозволити себи да постанеш фонтана, испунити себе изговореним речима. Он поседује својеврсно осећање да је стално препун; чега? – То ни сам не зна, као што не зна ни одакле извире бујица његових “мисли”, нити како она понире. Али, увек постоји запрека. Он мора да открије лаз, иначе ће доћи до преливања. Каткад се добија утисак да он расправља о ономе што није у стању да искаже и што од њега самога измиче: увек је ту исувише речи и, притом, то ни су оне речи које су потребне ради објашњења; увек промаше циљ; отуда та његова вечна похлепа за речима. Кад би само знао где се у њему зацепила гнојна трешчица...

Реч за њега није поступац, тим пре ни чин; она је пре стање; тако пада снег, тако се расипа песак... Разговор за њега постаје главни душевни покретач. Уста су – основни животни орган; мислити, осећати, желети – он може само тада када говори. Зато су његова осећања – не више него речи о осећањима; његове мисли су – тек покрети усана; он чак не примећује да лута од исходне “тачке гледишта” до супротстављене. Како често он себи дозвољава да буде “убеђен” само зато да би неометано говорио даље. Шта је то “говор”, он уопште и не зна, јер речи регају из њега, слично гомили наврлих гостију, као сеоба народа. Он је – велики трошација; али, он једино траћи речи, у које умешћује ужасно мало одухотвореног смисла. Он је сличан воденици без точка; или праскавом ватромету после којег остају непријатни задах и прљавштина.

Ћутање је за брбљивца непријатно, а још чешће неиздржљиво. Неретко се добија утисак да се он плаши тишине, да не подноси усамљеност; или да, остајући сам, разговара сам са собом. Он се љути на оног ко жели да говори у исто време са собом. Он се љути на оног ко жели да говори у исто време са њим: то је његов супарник. Онога ко га прекине, презире као нарушитеља реда. Њему је потребан ћутљивац. Боље речено, потребне су му ћутљивчеве уши. Паузе у говору он осећа као нешто непријатно, као пукотину у општењу; и никада не може да схвати чињеницу да паузе засићене садржајем, и пуне значења, могу људском општењу донети одмор и испуњење.

Оно што је он рекао никада не треба примати за озбиљно; то је само капљица јесење кише, иза које не следе ни гром, ни сунчани зраци; то је књишко торокање; пражњење без пуњења; излив “пуњене празнине”. Ако он нешто обећава, онда само утолико што изгледа као да се “пребацио”. Његове речи су чек без покрића новчане масе. И да један чек у области културе захтева некако духовно покриће, уопште му не пада на памет.

Како мало он зна о нама, његовим пријатељима! Како је мало склон “познању људи” уопште! И, када се у потпуности набрбља и коначно оде – са каквим задовољством хватамо удицу да бисмо се наслађивали ћутљивошћу малих риба у дубоком језеру, да бисмо се одморили од његове сујете. ■

Иван А. ИЉИН

Из књиге “Пред буквама загонеткама Господњим”, Светигора, Цетиње, 2001.

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

15–30. новембар

Православни

- 16. новембар** – Обн. храма Св. великомученика Георгија – Ђурђиц
21. новембар – **Сабор св. арх. Мих. и ост. бестел. Сила – Аранђеловдан**
24. новембар – Свети мученик Мина, св. краљ Стеф. Деч. – Мратиндан
25. новембар – Свети Јован Милостиви
26. новембар – Свети Јован Златоусти
27. новембар – Свети апостол Филип
29. новембар – Свети апостол и јеванђелист Матеј

Римокатолички

- 26. новембар** – **Крист Краљ – Последња недеља Црквене године**

АРАНЊЕЛОВДАН

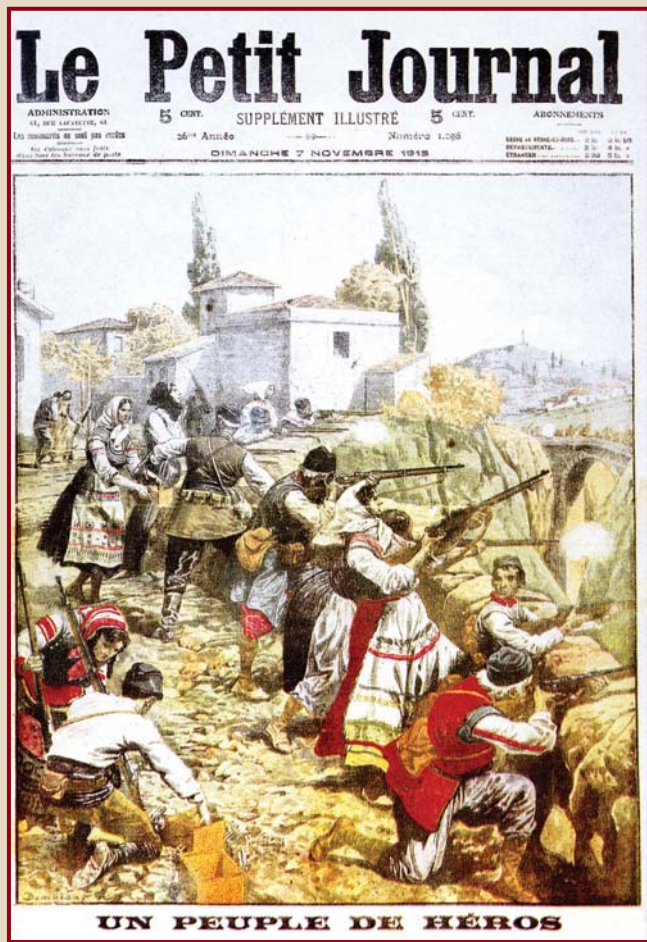
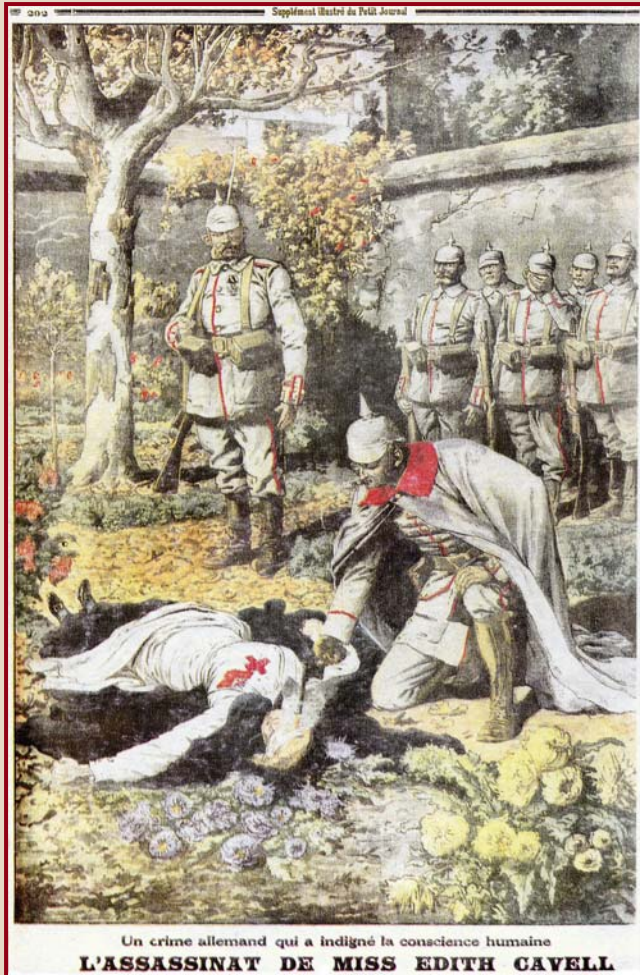

Од давнина су људи празновали анђеле Божје, али се то често изметало у њихово обожавање. Јеретици су их сматрали боговима и створитељима света. На 4-5 година пре Првог васељенског сабора одржан је Лаодикијски помесни сабор и својим 35. правилом, установио исправно поштовање анђела. У време римског папе Силвестра и александријског патријарха Александра установљен је овај празник архистратига Михаила у новембру јер је то, заправо девети месец од месеца марта који се сматра тренутком стварања света. Узет је због девет анђелских чинов који су најпре створени. Свети Дионисије Ареопагит, ученик апостола Павла, описао је ових девет чинов у књизи “О небеској Јерархији”. У тој строгој анђелској хијерархији, војвода анђелске војске је архистратиг Михаил, јер је својим деловањем спасао многе анђеле отпале од Бога, које је Луцифер повукао собом у пропаст. Међу анђелима влада савремена једнодушност и строга хијерархија у послушности нижих чинов вишим, а свих укупно светој Божјој вољи. Многи хришћани славе светог архистратига Михаила који се сматра живим светитељем. ■

УЗ ЈУБИЛЕЈ ПРОБОЈА
СОЛУНСКОГ ФРОНТА

ТАКО ЈЕ ПИСАЛА ФРАНЦУСКА ШТАМПА

Петнаестог септембра навршило се 88 година од пробоја Солунског фронта, а првог новембра од ослобођења Београда. Драматична ратна догађања, херојску борбу Српске војске и невиђено страдање народа пратила је и страна штампа. Нарочито земаља савезника. После толико деценија, занимљиво је прочитати шта су, на пример Французи, писали о Србима и Србији.

У “Србији се жене, деца и старци боре против освајача...”, писало је уз одговарајуће илустрације у “Илустрованом додатку” “Малих новина” (Le Petit Journal) које су изашле 7. новембра 1915. у Паризу, а и данас се чувају у архиви француске штампе у Паризу. У њима је објављен цртежом илустровани текст под насловом “Херојски народ” – о борби српског народа у Првом светском рату.

Извештача је нарочито потресло страдање цивилног становништва, међу којима је био велики број жена, деце и старих особа. Свирепост окупатора, масовни масакри, поступци потпуно у супротности са свим законима рата и ратовања, наишли су на велики одјек. Међутим, ни најгора врста репресије није зауставила победоносни поход Српске војске према својој престоници. Осећај да се ближи слобода надрастао је све дотадашње патње ратника.

Новинар је у свом чланку даље писао:

“Бугарске трупе, које су освојиле Србију, систематски масакрирају читаво грађанство, пале села и градове. Освајачи чине невероватна дивљаштва. Српски војници се боре против оваквих суровости задивљујућом храброшћу.

Али овим дивљаштвом, освајачи су само изазвали храброст српских војника. Читаво грађанство је устало против непријатеља, жене, деца и старци, наоружани пушкама бране своја села. То је узвишена борба, борба за огњишта и национални идентитет.

Овај херојски народ је достојан дивљења целог света.”

На последњој страни “Илустрованог додатка”, који је цео посвећен борби српског народа, објављена је илустрација испод које у наднаслову пише: “Немачки злочин који је ражалостио људску савест, а у наслову: Убиство мис Едит Кавел”. Тако је забележено и страдање чувеног припадника српског санитета, жене која је вођена хуманом идејом дошла да лечи рањенике а скончала под хицима окупатора. ■

Раденко ГАЈИЋ

СА 40. СВЕТСКОГ
ВОЈНОГ ПРВЕНСТВА
У МАРАТОНУ

Српски војни спорт ове године у словеначком главном граду представљала су четири такмичара. Најбоље пласирани међу њима био је капетан Александар Нешевски који је, у војној конкуренцији, заузео 34. место с временом 2:49:53, поправивши свој најбољи резултат за петнаестак минута.

ЈУБИ ТРКА

ЛАРНА

Представник оружаних снага Катара, Авад Аман Амајид најбољи је пласирани спортиста на овогодишњем врло добро организованом 40. светском војном првенству у маратону које је 29. октобра одржано у Љубљани. Стазу дугу 42 километра и 195 метара он је претрчао за 2 сата, 15 минута и 7 секунди. Тај резултат био је довољан да заузме и треће место у свеукупном пласману, док је најуспешнија војна маратонка Литванка Инга Јодешкине, са резултатом 3:01:55, била најбоља у војном и у свеукупном пласману.

Другу годину за редом на том најзначајнијем годишњем војном такмичењу у маратону у свету, Војска Србије имала је своје представнике с тим што је овога пута, за разлику од прошле године, одлазак наших војних спортиста на такмичење био унапред испланирано и финансирано из буџета.

У делегацији, која је од 27. до 30. октобра у Словенији представљала наше оружане снаге и државу, били су пуковник Драган Ђини, шеф мисије, мајор Драган Тодоров, технички руководилац и тренер и такмичари капетан Александар Нешевски, поручник Милош Мерџановић и старији водник Јовиша Марковић.

На Светском војном првенству, организованом под окриљем Међународне организације за војни спорт CISM, у женској и мушкој конкуренцији, надметали су се такмичари из 18 земаља. Будући да се српски војни маратонци нису организовано припремали, пре саме трке очекивали су да ће се, на крају, наћи у златној средини. Њихова очекивања су делимично и испуњена.

Наш најбоље пласирани такмичар био је капетан Александар Нешевски који је у Љубљани поправио лични рекорд за целих петнаестак минута. Резултатом 2:49:53 заузео је 34. место у војном и 49. у укупном пласману од 572 такмичара који

су завршили трку. Мајор Драган Тодоров био је 44. у војном пласману (3:04:44), старији водник Јовиша Марковић 47. (3:10:15), док је поручник Милош Мерџановић свој први маратон истрчао за 3 сата, 27 минута и 44 секунде и заузео 50. место од 54 такмичара у војној конкуренцији.

Екипно најуспешнији маратонци на Светском војном првенству били су представници Катара. Друго место заузели су Бразилци док су трећи били Алжирци. Три најбоља резултата војних маратонаца из Србије била су довољна за 12. место од 13 екипа.

Иначе, у словеначком главном граду маратон је све популарнији. Док је на првом одржаном такмичењу 1996. године само 145 мушкараца и осам жена завршило трку, ове године око 10.000 учесника трчало је маратон, полумаратон, трку задовољства и дечију трку.

Свеукупни победник маратона, по други пут, био је такмичар из Бурундије Јоаким Нашимиримана, резултатом пола минута спорнијим од рекорда Љубљанског маратона који је сам постигао 2004. године – 2:14:14, други је био Кенијац Бењамин Киптаурис (2:14:29), док је треће место заузео војни маратонац Авад Аман Амајид. С друге стране, трка у женској конкуренцији била је једна од најспоријих од када се маратон организује у Љубљани. ■

Сања САВИЋ

НАЈУСПЕШНИЈИ ВОЈНИ МАРАТОНЦИ

мушкарци

Авад Аман Амајид, Катар, 2:15:07

Гино ван Гејте, Белгија, 2:18:58

Јабер Ахмед Јумх, Катар, 2:19:01

жене

Инга Јодешкине, Литванија, 3:01:55

Даниеле Кријгсман, Холандија, 3:13:14

Егле Криштапоните, Литванија, 3:13:14

Избор спортисте године Војске Србије у 2006.

ОДБРО ЈАВАЊЕ

Како дугогодишња традиција налаже, долазак новембра спортској рубрици војног гласила означио је и почетак акције за избор најуспешнијег спортисте у Војсци.

За назив спортисте године могу конкурисати официри, подофицири, цивилна лица на служби у Војсци, студенти Војне академије, ученици Војне гимназије, војници по уговору и они на редовном одслужењу војног рока. Исти принцип важи и за екипе, чији чланови треба да припадају некој од наведених категорија. Предлоге могу слати команде, јединице, установе, војне школе и друге образовне институције, спортски савези, клубови и секције.

У тексту предлога треба навести кратку биографију спортисте, односно екипе, образложење са тачно наведеним резултатима оствареним у 2006. години и обавезно послати фотографију (портрет предложеног кандидата, односно групни снимак предложене екипе). Жири ће размотрити све кандидатуре које су потпуне и у складу са пропозицијама и одредити се за прва три појединца и исти број екипа.

Предлоге можете слати до 29. децембра. ■

ЕКИПА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ У БРАЗИЛУ

Екипа Војске Србије учествовала је на 39. светском војном првенству у оријентирингу које је од 6. до 12. новембра одржано у Бразилу. Екипу, која је у исто време и сениорска екипа Оријентиринг савеза Србије, чине капетан Владимир Токалић, поручник Милован Милић, поручник Дејан Поповић и водник прве класе Игор Вуковић. Професор др Драган Стрелић је тренер и вођа пута.

Оријентиринг је један од значајнијих спортова у оквиру Међународног савета за војне спортове CISM, а представници наше војске су учествовали у тој дисциплини на светским првенствима 2004. године у Холандији и 2005. у Финској. ■

ВОЈНОМЕДИЦИНСКА АКАДЕМИЈА расписује КОНКУРС

За избор и реизбор лица у наставничка и сарадничка звања Војномедицинске академије у Београду

1) И з б о р

- на формацији ВМА

Једног сарадника за предмет ИМУНОЛОГИЈА у звање научног сарадника.

2) Р е и з б о р

- на формацији ВМА

Једног наставника за предмет ГРУДНА ХИРУРГИЈА у звање ванредног професора

УСЛОВИ КОНКУРСА

Конкурсати могу лица на служби у Војсци Србије која испуњавају ове услове:

ОПШТИ УСЛОВИ

- да су држављани Републике Србије;
- да се против њих не води кривични поступак или поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности односно који нису осуђивани за таква дела казном затвора дуже од шест месеци (утврђује по службеној дужности надлежни орган);
- да су завршили медицински односно биолошки факултет и да испуњавају услове прописане Законом о војним школама и војним научноистраживачким установама Војске Србије и Црне Горе за избор и реизбор у одговарајуће наставничко односно сарадничко звање;
- да имају објављене научне и стручне радове;
- да показују склоност за наставнички рад.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ

- За наставно и научн звања под редним бројем 1 и 2 могу конкурисати лице која имају научни степен доктора наука из области за коју се бирају;
- За научно звање под редним бројем 1 може конкурисати цивилно лице које је у последња два оцењивања оцењено службеном оценом најмање "врло добар";
- За наставно звање под редним бројем 2 може конкурисати професионално војно лице које је у последња два периода оцењивања оцењено службеном оценом најмање "врло добар", (истиче се).

Предност при избору имају кандидати који:

- имају дужи наставнички стаж у извођењу наставе из предмета за који конкуришу;
- имају више објављених научних и стручних радова из предмета односно научно-наставне области за коју конкуришу;
- се служе са више страних језика.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Молбе се подносе Војномедицинској академији Београд, Црнотравска број 17.

Уз молбу се прилаже:

- оверена фотокопија уверења о држављанству;
- оверене фотокопије диплома – уверења о завршеном факултету и докторату;
- списак објављених стручних и научних радова са радовима у прилогу;
- биографију са описом кретања у служби, а посебно бављење наставничким дужностима и бављење научноистраживачким радом;
- фотокопије докумената се оверавају код персоналног органа јединице – установе у којој је кандидат на служби.

Конкурс је отворен 30 дана од дана објављивања у магазину "Одбрана".

О резултатима избора кандидати ће бити писмено обавештени у року од 10 дана након извршеног избора.

Све информације могу се добити у Секретаријату Наставно-научног већа ВМА на телефон 2661-122 локал 26-384. ■

ЦЕНЕ

ЗА ЗИМСКУ СЕЗОНУ 2006/2007. У ВОЈНИМ ОДМАРАЛИШТИМА

УСЛОВИ ПРОДАЈЕ:

1. Доплата за пансионски ручак у ВУ "ТАРА" у хотелу "Оморика" и депандансу "Јавор" је 330,00 дин. по особи дневно за све кориснике. Доплата за пансионски ручак у ВУ "ВРЊАЧКА БАЊА" је 300,00 дин. по особи дневно за све категорије корисника.

2. Обавезна доплата за НОВОГОДИШЊИ АРАНЖМАН у ВУ "Тара" за све кориснике је 6.000,00 дин. по особи у хотелу "Оморика", а у хотелу "Бели Бор" 5.000,00 дин. по особи. Новогодишњи аранжман обухвата свечану вечеру 31. децембра 2006. и репризу програма 1. јануара 2007. године. Обавезна доплата за НОВОГОДИШЊИ АРАНЖМАН (свечана вечера 31. децембра 2006 и реприза програма 1. јануара 2007. године) у ВУ "Врњачка Бања" износи 10.000,00 дин. за све кориснике.

3. Деца од 3 до 10 година старости, уколико користе услуге хране, плаћају комплетан новогодишњи аранжман умањен за одговарајући попуст само за пансионске/полупансионске услуге у одмаралиштима "Тара" и "В. Бања", док деца која не користе услуге хране немају обавезу плаћања улазница и свечане вечере.

4. Услуге резервација у Војној туристичкој агенцији – Београд наплаћују се у износу од 826,00 дин, по једној смештајној јединици. У цену је урачунат ПДВ.

5. Гости плаћају још и боравишну таксу, која је одређена одлуком републичких органа, и осигурање.

VOJNA TURISTIČKA AGENCIJA
Beograd, Resavska 34 A

Tel. 011/ 636-535; 32-01-888
Fax 011/ 36-16-155

PRIJAVA ZA ARANŽMAN

NAZIV ODMARALIŠTA						
MESTO						
HOTEL / OBJEKAT						
> TERMIN	od	do	ili od	do		
> TIP SOBE						
Prezime i ime	Ostala imena za prijavu		God. rođenja	Srodstvo		
Adresa						
Broj telefona		u stanu:		na poslu:		
Usluga		Prevoz		Ski pass		
Pansion	Polupans.	DA	Br. osoba:	DA	odrasli	deca:
		NE		NE		
Напомена:						
Деца до 10 година имају попуст на цену и то:						
> А) 30 % користе посебан лежај и храну / уписати број деце:						
> Б) 50 % користе лежај или храну / уписати број деце:						
> С) 70 % користе заједнички лежај и немају храну / уписати број деце:						
Дете до 3 године						
Status korisnika aranž. (zaokružiti)						
1) Profes.VL ; 2) CL u V. 3) Penz.V. 4) Porodični penz. 5) Ostala lica sa stat.prip.V. 6) Civilna lica 7) Stranci						
Potvrđujem potpisom da sam upoznat sa svim ulovima putovanja-boravka (sa poledjine prijave aranžmana) sa kojim sam saglasan i da isti prihvatam u svoje ime i ime putnika iz ove prijave. NAVEDENI podaci su tačni i agencija ne snosi nikakvu odgovornost u slučaju netačnih i nepotpunih podataka.						
Datum prijave: _____				Potpis podnosioca prijave: _____		

Војна установа "ТАРА" – хотел "ОМОРИКА"										
- Период примене - Врста услуге	Тип собе		АП	1/1Т	1/1	дуплекс	1/2Т	1/2	1/3	1/4
	Категорија корисника									
23.12–30.12.06. 20.01–28.04.07. Полупансион	МО и ВС		1.950,-	1.750,-	1.650,-	1.350,-	1.450,-	1.350,-	1.250,-	1.150,-
	Цивили и Странци		2.650,-	2.350,-	2.150,-	1.750,-	1.950,-	1.750,-	1.650,-	1.550,-
30.12.2006. 20.01.2007. Полупансион	МО и ВС		2.550,-	2.150,-	1.850,-	1.530,-	1.650,-	1.530,-	1.370,-	1.240,-
	Цивили и Странци		3.200,-	2.850,-	2.600,-	2.150,-	2.350,-	2.150,-	1.950,-	1.750,-

Депаданс "ОМОРИКА"					
Период примене	Тип собе		Врста услуге	1/1	1/2
	Категорија корисника				
23.12–30.12.06. 20.01–28.04.07.	МО и ВС		Полупансион	1.450,-	1.250,-
	Цивили и странци		Полупансион	1.950,-	1.650,-
30.12.2006. 20.01.2007.	МО и ВС		Полупансион	1.440,-	1.300,-
	Цивили и странци		Полупансион	2.150,-	1.850,-

Хотел "БЕЛИ БОР"						
Период примене	Тип собе		Врста услуге	1/1	1/2	1/3
	Категорија корисника					
23.12–30.12.06. 20.01–28.04.07.	МО и ВС		Пансион	1.450,-	1.250,-	1.150,-
	Цивили и странци		Пансион	1.950,-	1.650,-	1.550,-
30.12.2006. 20.01.2007.	МО и ВС		Пансион	1.440,-	1.260,-	1.150,-
	Цивили и странци		Пансион	2.150,-	1.850,-	1.700,-

Војна установа "ВРЊАЧКА БАЊА" – хотел "БРЕЗА"									
Период примене	Тип собе		Врста услуге	АП	1/1Ф	1/1К	1/2К	1/2Ф	1/3
	Категор. кор.								
25.12.2006. 29.12.2006.	МО и ВС		ПП	1.560,-	1.430,-	1.170,-	1.120,-	1.040,-	980,-
	Цивили и странци		ПП	2.150,-	1.900,-	1.560,-	1.500,-	1.380,-	1.300,-
29.12.2006. 02.01.2007.	МО и ВС		ПП	1.210,-	1.210,-	1.210,-	1.210,-	1.210,-	1.210,-
	Цивили и странци		ПП	1.710,-	1.710,-	1.710,-	1.710,-	1.710,-	1.710,-
02.01.2007. 01.04.2007.	МО и ВС		ПП	1.750,-	1.520,-	1.260,-	1.200,-	1.100,-	1.040,-
	Цивили и странци		ПП	2.330,-	2.020,-	1.680,-	1.610,-	1.470,-	1.390,-

6. За извршене резервације, у одмаралиштима "Тара" и "Врњачка Бања" гости, поред једнократне уплате аранжмана, могу услуге плаћати у више рата, чековима грађана:

ВУ "ТАРА" – 4 (четири) рате: прва рата, приликом резервације, у износу од 30% комплетног аранжмана; друга рата, у току боравка у хотелу, у износу од 30% вредности аранжмана; трећа рата, 30 дана од дана одласка из хотела у износу од 20% вредности аранжмана и четврта рата 60 дана од дана одласка из хотела у износу од 20% вредности аранжмана. За трећу и четврту рату чекови се депонују у хотелу.

ВУ "ВРЊАЧКА БАЊА" – за Новогодишњи аранжман (30, 31. децембар 2006. и 1. јануар 2007) у четири рате и то: прва рата у износу од 40% вредности аранжмана, приликом резервације; друга рата, у току боравка у хотелу, у износу од 20% вредности аранжмана; трећа рата 30 дана од дана одласка из хотела у износу од 20% вредности аранжмана и четврта рата 60 дана од дана

одласка из хотела у износу од 20% вредности аранжмана. За трећу и четврту рату чекови се депонују у хотелу. За авансну уплату комплетног аранжмана, најкасније 7 дана пре почетка прве услуге, одобрава се попуст од 5% на цену полупансиона/пансиона. Попуст не важи за свечану вечеру 31. децембра и репризу 1. јануара. За боравак од 7 и више дана могућност плаћања на 5 (пет) рата.

ВУ "В. Бања" за период од 2. јануара до 1. априла 2007. услуге се могу плаћати у 5 (пет) рата и то:

– прва рата, приликом резервације у износу од 30% вредности аранжмана; друга рата у износу од 20% вредности аранжмана, у току боравка у хотелу. Преостали износ дели се на три једнаке рате и то: трећа рата 30 дана по одласку из хотела, четврта рата 60 дана по одласку и пета рата 90 дана по одласку из хотела.

За 3, 4 и 5. рату чекови се депонују у хотелу.

За авансну уплату комплетног аранжмана, најкасније 7 дана пре прве услуге, одобрава се 5% попушта на цену пансиона/ полупансиона.

Могућност плаћања кредитном картицом у ВУ "Тара" и "В. Бања", а у Војној агенцији само за ВУ "Тара".

ПОПУСТИ ЗА ДЕЦУ: деца до три године, уколико не користе посебан лежај и храну, не плаћају услуге боравка, осим осигурања. Деца од три до десет година имају следећи попуст:

- 30% ако користе храну и посебан лежај;
- 50% ако користе или лежај или храну и
- 70% ако користе заједнички лежај са родитељима и не користе храну.

Деца од три до десет година могу користити само један попуст.

ОТКАЗИ се достављају у писаној форми уз прилагане резервације и оригинал уплатнице. Повраћај износа регулисан је према "Посебним упутствима за примену цена у војним одмаралиштима". У случају више силе (смрт у породици, болест, службена спреченост и сл.), што се мора и доказати одговарајућим документом, уплаћени износ враћа се у целости уз одбитак манипулативних трошкова. Износ на име трошка резервације се не враћа.

10. Аутобуски превоз на релацији Београд–Тара–Београд. Уз овај програм важе "Посебна упутства за примену цена у војним одмаралиштима"

Војна туристичка агенција – Београд
011/636-535, и локали 23-887 и 32-342,
факс 011/36-16-155

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА

ФИЛИГРАНСКИ

Крамник – Леко
Дортмунд, 2006.

1.д4 Сф6 2.ц4 е6 3.Сц3 Лб4
4.Дц2 0-0 5.а3 Лц3 6.Дц3 б6 7.Лг5
Лб7 8.ф3 х6

Нимцовичева одбрана не обилује атрактивним потезима. Партију коју приказујемо карактерише филиграмска прецизност победника, а то је, да одмах кажемо, Владимир Крамник, нови светски шампион. Турнир у Дортмунду заузима значајно место на шаховској мапи света; победник узима много рејтингпоена и- гомилу долара.

9.Лх4 д5 10.е3 Сбд7 11.цд5 Сд5
12.Лд8 Сц3 13.Лх4 Сд5 14.Лф2 ц5

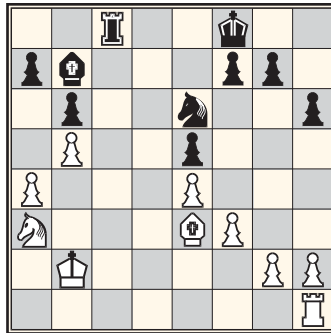
Петер Леко је достојан такмац шампиону. Овим потезом он напада бели центар, а алтернативе је била ф5.

15.е4 Се7 16.Се2 Тац8 17.Сц3
цд4 18.Лд4 Сц5 19.Тд1 Тфд8 20.Ле3
Тд1 21.Кд1 е5 22.б4 Се6 23.Кц2
Сц6 24.Кб2 Кф8 25.Лц4 Сцд4

Међународни мајстор Милош Јовичић тврди да је главна предност

стране која има ловачки пар то што може да бира моменат када ће изменити једног од ловаца. Бели, према том рецепту, сматра да је ово тај моменат.

26. Леб Себ 27. Сб5 Та8 28. а4
Лаб 29. Са3 Тц8 30. б5 Лб7

Бели: Кб2, Тх1, Ле3, Са3, а4, б5, е4,
ф3, г2, х2

Црни: Кф8, Тц8, Лб7, Себ, а7, б6,
е5, ф7, г7, х6

Позиција је изједначена – једнак је материјал, ловци су разнобојни, но бели је светски првак и налази fine потезе за постизање предности.

31. Тц1 Тц1 32. Кц1 Ке7 33. а5

РЕКЛИ СУ...

Није све у победи, али пораз је ништа.

Е. Меднис

ба5 34. Ла7 ф5 35. еф5 Сф4 36. г3
Сх3 37. Сц4

Сада удаљени б-пешак белог не-
задрживо напредује!

37... Сг5 38. Са5 Лд5 39. б6 Сф3
40. х3 Сг5 41. б7 Лб7 42. Сб7 Сх3
43. Лб6 Кд7 44. Ле3 Ке7 45. Сц5 г6
46. фб6 Кф6 47. Лх6 Кг6 48. Ле3

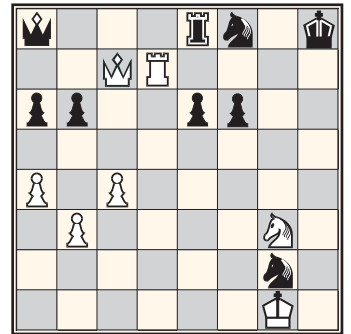
1:0

ЈЕДАН АЛИ ВРЕДАН

Пол Морфи је одиграо у свом животу само један једини турнир – победио је на инаугуралном турниру, тзв. америчком шаховском конгресу у Њујорку са 16 учесника 1857. године, који је игран по нокаут-систему. У финалу је тучао Паулзена са 5:1 уз два ремија.

КОМБИНАЦИЈА

Карпов – Чом
Бад Лотерберг, 1977.

Бели: Кг1, Дц7, Тд7, Сг3, а4, б3, ц4
Црни: Кх8, Да8, Те8, Сф8, Сг2, а6,
б6, е6, ф6

Бели на потезу.

1. Сф5!

На 1... Сд7 2. Дх2 Кг8 3. Дг3 Кф7

4. Дг7 мат.

На 1... еф5 2. Дх2 Кг8 3. Дг3 Кх8

4. Дг7 мат.

На 1... Дб8 2. Тх7! Сх7 3. Дг7 мат.

Припремио
Раде МИЛОСАВЉЕВИЋ
мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

○	1	2	3	4	5	6	7	8	9	○	○	○	10	11	12	○	13	14	15	16
17													18				19			
20										21	22									
23								24					25				26			
27								28					29							
30								31									32			
33			34					35							36					
37								38							39			40		
41								42							43					
44								45							46					
47								48							50					
51											○		52							
53								54					55							

Припремио Жарко ЂОКИЋ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА - ВОДОРАВНО: клубаштво, гаура, саса, ре-
моркер, карта, сукоб, икона, Таронто, Берово, торокс, гарда, Косовел, ивара, вг,
сликарство, и, чин, Кирико, самара, кд, нг, колена, Веране, сати, а, алка селшер,
кк, Ниуро, монорси, ниско, амалин, апарат, династи, окоти, Солин, муцин, Англо-
сас, Алвен, видик, окаринист.

ВОДОРАВНО:

17. Рат у медијима, 18. Дрво чији је плод дудинка, 19. Затвор, апс, 20. Огаврати се, очађавити се, 22. Култна серија РТС, 23. Врста лековите биљке, 24. Стање бодова у спортским такмичењима, 25. Аустралијски ној, 26. Аждаје, немани, 27. Посуда за со, 28. Ставка, одељак, 29. Сталак, 30. Мушко име, Кирунус, 31. Проливати (песн.), 32. Име другарице Паје Патка, 33. Символ астагина, 34. Ауто-ознака за Чачак, 35. ТВ серије, 36. Који припада Дари, 37. Хрватски књижевни критичар, Антун, 38. Војник из атаманове пратње, 39. Ауто-ознака за Орегон (САД), 40. Иницијали бившег кошаркаша Савића, 41. Париски дневни лист, 42. Добијање власти, класане, 43. Врачар, пророк, 44. Граничне вредности, 45. Безвольне, нерасположене, 46. Мале рате (по износу), 47. Врста лабораторијске игле, 48. Мушко име, Едвард, Еди, 49. Пловка, патка, 50. Између осталог, 51. Вулканско острво у Егејском мору, такође и популарно летовалиште, 52. Омладина, младина, подмладак, 53. Тмуран, 54. Архитекта (скр.), 55. Држављанин Аустрије.

УСПРАВНО:

1. Мучнина због војње пловилом, 2. Начела егалитариста, 3. Крвни суд, жила куцавица, 4. Зналци или следбеници иренике (науке о миру), 5. Житељ грчког града Јанине, 6. Глумац који се прославио улогом Епиота Неса, Роберт, 7. Заобљен планински врх, 8. Ауто-ознака за Исланд, 9. Власници ресторана, 10. Уз, крај, поред, 11. Зејтин, 12. Трговачки назив за димљени сир, 13. Грчко слово, 14. Отеловљене божанства у хиндуизму, аватора, 15. Претварање неке појаве у политику, 16. Аутор романа Зона Замфиорова, 18. Славни канадски певач, 19. Који је боје лимуна, 21. Грчки поздрав, 22. Врста народног веза, лананац, 24. Мушко име, Сретеније, 25. Цепанье, расцепљивање, 26. Скуп свих апарата, машинерија, 28. Одгајивач паса, 29. Птице (нар.), 32. Резултат догађања, 34. Име италијанског премијера Продија, 38. Глодар прелепог крзна, 40. Наша млада сликарка, Тијана, 42. Мушко име, Теодор, 43. Прилично редак, нечест, 45. Одељење за истраживање и развој (скр.), 46. Марљивост, вредност, 48. Текући рачун (скр.), 49. Иницијали енглеског писца Хорнбија, 50. Иницијали прелепе глумице Тајлер.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ

ПРОГРАМ

PRISMA

Зато што је будућност

важна!

Дирекција за преквалификацију
Кнеза Милоша 33
Београд
011/ 3203-252
www.mod.gov.yu/prisma

Београд
Централни Дом Војске
Браће Југовић 19
011/ 3201-850

Нови Сад
Футошка 26
021/ 528-440

Ниш
Клуб Војске
Синђелићев трг 66
018/ 522-892

Јове Илића 154 11040 Београд 011/ 3950-891
www.prisma.fon.bg.ac.yu; e-mail: prisma@fon.bg.ac.yu

Програм PRISMA
Центар за обуку Ниш
Машински факултет Ниш

Александра Медведова 14 18 000 Ниш 018/ 500-661
www.prisma.masfak.ni.ac.yu; e-mail: prisma@masfak.ni.ac.yu

Мілий постер
ОДБРАНА
Симіон Звонко ПЕРТЕ